د لوي څښتن په نامه

د پښتو ژبلار(ګرامر)

د پښتو نو په ویاړ

لیکونکی:

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

Ketabton.com

خپرندوی: ketabton:com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سریزه
ګرامر یا ژبلاربنونه ۷
د پښتو ا ب پ یا ابپ ۷
ګړنوی ۹
د ژبنیزو توکو پېژند
وی ۱۲
کلمه ۱۲
غونډاله ۱۳
پیداښتي ژبه ۱۶
سینتاکس ۱۶
د غونډالو جوړښت ۱۶
ګډوله غونډالې ۱۶
ترنویېزې ویېنې ۱۹
حالتونه او ۱۹
نومیز...................... ۲۰
نومځاینیوي............ ۲۵
زما که دما.............ړ ۳۰
حلاتونه او پهبنسټ یې ۳۴
ترنویونه یا ویډول....... ۳۷
فونیم...... ۳۸
مورفیمونوپه.ړ... ۴۱
فونیتیک........ ۴۳
فونولوژي..... ۴۴
فونیمیک..... ۴۵
نوم...... ۴۵
بیا وی او کلمه..... ۴۶
مورفیم او سیلبې ۴۶
خویوی...................... ۴۸
اکسیومورون................ ۵۰
سیستمتیوري............. ۵۶
پرتلنه او پرتله کونه ۵۷
د تل له پاره، تل تر تله.... ۶۱
نیونه، ښونه، غوښتنه ۶۶
ناسیده وینا ۷۲
نیولوجیزمونه ۷۴
دامو د ستونځوبیو لار نه ده ۷۹
د کړنو سره د کړوني بڼه بدلړن ۸۴
پښتو ته ناسم راننباسلشوي ویونه ۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځاينيوي ۸۸	نه دی، نه کوم.. که ۱۶۸
موږ د ،، واحد،، لاند..... ۹۴	د پښتو سره د نورو ژبو.... ۱۷۱
ژبه معياري کونه ۹۷	ګڼونه په شمېرنيزه بڼه ۱۷۶
ژبه قرارداد دی او که څنګه؟ ۹۹	ژبې غبرګې پيداشوي...... ۱۸۰
ايا پيداښتي پوهنې پښتو ۱۰۳	ليکني مې ځانګړې دي... ۱۸۲
پرتلنه او که پرتله کونه ۱۰۶	زما د ليکنو او.... ۱۸۵
عکس العمل ۱۰۸	يو ليک د علومو اکادمي.. ۱۸۶
د ګرامر هغه غوره برخه	د ليکونکي ليکلې او ژبړلې ليکنې ۱۸۷
اړيکويونه يا پرېپوزېشن ۱۱۰	د ليکونکي ژوند ته لنډه کتنه ۱۹۴
د غوښتوني حالت سره ټولګيزول ۱۱۳	
پورته سرليم تکرار او ؟ ۱۳۲	
،، له ... څخه،، د لومړي نوم ... ۱۴۰	
تر ....ږ ۱۴۳	
،، له... حخ،، ، ،، له(د).. سره،، ۱۴۹	
منځ، څنګ، مخ، شا... ۱۵۵	
دا پورته لږ څه بيا ۱۶۱	
.	
.	
.	
.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هغه زړه هغه دماغ او هغه زه پاتې يم
خدايزده چې څه اومه اوس څه يم بيا به څه پاتې يم

تاب د سخن مې پاتې نه دی نور ليکلی نه شم
د يو ناتوانه اسويلي غونډې په خوله پاتې يم،،

حمزه بابا

د سريزې په ځای

زما ليکنو ته:

يو : ليکنې مې د ځان روغ ساتلو له امله کړي، چې دا دنده يې سرته رسولې او رسوي يې.

دوی: په ليکنو مې ډېر کار کړی او په پوره پاملرنه مې پوره کړي.

دريم: دا چې ليکنې مې د ځان له پاره کړي، نو هرومرو زما په اند او زما تر توانه ښې دي، ځکه چې څوک د ځان لهپاره کار کوي، هغه ښه وی.

که چېرته مو ولوستلې او سمون مو يې راسره ګډ کړ، کېدی شي ښې شي،

دا مې د رښتيا د اځان پالنې له پاره څه نه دې کړي، خو که څوک ترې – او ورسره خوښ وو، خوښېږم او که د چا د اند سره سمې نه وې، نه پرې زړه بدی کيږم.

دا مې اوس د بلدتيا ناروغې ده، لکه چې څوک چرسی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سریزه مې د لومړۍ اړیکویونو له پاره لیکلې وه:

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا ښه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلې دباندنۍ ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعنې یوه د وتلو ژیوڅخه باید زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستې ژبه الماني ده او داسې لږ انګریزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دې مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترې ژباړې ژبه) الماني اوموخه-ژبه(پرې ژباړې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، څکه چې لا تراوسه نوې د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بېلا بیلو مسلکې کسانو منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سې دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لیکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکنډول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکې لا همداسې ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوړي یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګې راوړو، دا په دې مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې انډول دې زموږد ژبې یانې پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسې ووایو، چې له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غني کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو انډول ځان ته جوتوو.

ګوره داسې نه وایم، چې وی ورته پیداکوو، چې دا کارناسم هم دی، یعنې ویونه نه پیداکوو، د دوي انډول پیدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې یا اوس په وده کې ده، نود ژبپوهنیزو ستونځو د هوارولو یا ستونځوبیو له پاره بیا د نورو پر مختللو ژبوڅخه مرسته رانیولی شو یا اړین یو چې له نورو ژبو مرسته راونیسو.

ګرانو لوستونکو!

ما دا لیکنې لږغزولې، موخه لنډه هم روښانه کیده، خو زه په دې اند یم، چې غزونه به تاوان ونه لري، یواځې ستاسو سړه سینه غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زیات وخت د پ (پرېپوزېشن) لپاره لیکلي، چې دامي له انګرېزي یا الماني څخه را ژباړلي، نو دې ته څه اړتیا شته، دا خو همداسي لرو. زموږځني لیکوالان په دې ټینګارکوي، چې یوڅه له بلې ژبې ناسم رانیول کیږي، خو زه غواړم په ګوته کړم، چې همدا پخپله ولیکي او که له بلې ژبې مرسته وغواړي همدا یوشی ترې لاسته راځي. دا دا مانا نه لري، چې ته له بلې ژبې یوڅه رانیسې، دا دا مانا لري، چې ته د هغې بلې ژبې انډول په پښتو را اخلې اوپه پښتو کې یې لرې هم

د بیلګې په توګه:

که ته د عربي کرهٔ را واخلې او د الماني (انګرېزي هم) بال، نو د دواړو انډول په پښتو کې غونډوسکه ده. موږ غونډوسکه لرو، خو په پوهنه یا ښه یې ځمککچپوهنه(هندسه) کې ورته کرهٔ وایو اودا غونډوسکه راته پردۍ اوبې ځایه برېښي. که ووایم، چې موږ تراوسه په دې نه پوهیدو، چې ګوندې کرهٔ به عرب غونډوسکې ته وایي، له ربښتیا به لرې نه وي.

په دې پیل کې تکرار شته، خو په پوره بخښنه سره لنډونه مي داسي لړ له توانه هم نه ده پوره.

له ما سره د اړیکو پته: smakhan1946@gmail.com

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرامر یا ژبلار

پیل یادونه: په یوه څه کې چې هرڅومره ورننوځې، په همهغه کچه دې د پرې پوهېدنې یا د نور څه د پوهنې له پاره ستونځې ورسره زیاتیږي، چې دا هم باید ورسره هممهاله اوبی شي، ځکه چې ماته – دا بیا په خواشینی وایم – په خپله ژبه کې نه دي جوتې.

ا ب پ

راځئ چې موږ هم دا پیل د پښتو له تورو اب پ یا اب او یااب‌پ څخه وکړو.

ولې ا ب پ؟

ځکه چې دا دژبې لومړني درې توري دي.

ولې الف نه؟

ځکه چې دا ف زموږ د ژبې توری نه دی او موږ ا لرو، چې لیکو یې هم. ستونځې؟ که څوک یې نهپېښوي، خو نه شته او دستونځو پېښولو شونتیا تل شته.

اوس راخو تورو ته:

یادونه: دا د پښتو توري دي، عربي تورو سره ګډ. بېلولو څخه یې په دې لیکنه کې ډډه کوو، خو د خبرودې.

ا ب پ ت ټ ث ج چ ح ځ خ څ ر ړ ز ژ ږ س ښ ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ګ ل م ن ڼ و ه ی ې ي ئ

ولې مو یا څلور ولیکلې؟

ځکه چې دا څلور دي(دا چې زموږ ژبپ،هان او نور لیوالان یې پنځه بولي، ناسم دی، چې وروسته به یې داسې لږ یادونه وکړوم، خو دا زما د پښتو ته ناسم رانښلسل شوي ویونه) کې شته.

توري په دوه ډوله دي غږلرونکي او ناغږلرونکي یا بې غږه. دا بې غږه زما په اند دا سې لږ پیچلې وي، ځکه غږ خو هر یو لري، خو د دې بې غږه تورو غږ د غږلرونکي توري په مرسته څرګندیږي.

زه د زړه له کومې لهنورو ژبو بېلګې نه راړم، خو د لا زیاتې روښانونې لهپاره له درې یوه بېلګه راوړم. پهدرې کې ی څو ډوله ویل کیږي، خو دوې وایې، چې همدا یوه ی ده، موږ پرته له ی ، څلور ډوله لیکنه یې باید وي، دا نور غږتوري یو یو بولو، خو د ویلو توپیر شته، باید وي او ورسره بلد یو، همداسې دې وي، که نه نو لیکله هغه په نړیوال اب

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې وي، چې د هرې ژبې ويندول يا ويېنه په کې شته. په دې لړلو ستونځو سره بلد يو او د نورو سرهبه لا نورې ستونځې زېږوي. موږ خو يو غږ هم نه يو.

د بې غږه تورو سره به سر او کار ونه لرو.

غږلرونکي توري: ا و ی ي ې ئ دي او زما په اند ک ه د يوه وی پهپای کې ځای ولري، يو غږ ورکوي لکه ا.

د غږ لرونکو تورو دنده:

غږلرونکي توري بې د غږ له سمښته بله دنده نه لري.له دې دا پوهېږو، چې د غږلرونکو تورو له مخې موږ نومونه، نومځاينيوي او يا کړنې نه سره توپيريږي يا ښه يې ټاکي، له دې پوهيږو، چې ټاکونکي دنده نه لري، خو په نومونو کې که چېرې پای کې راشي، نو د هغه نوم نرښځه ترې روښانه کېدی شي. لنډ: ټاکونکي نه دي، نو ټا..................ږ

زموږ د ژبې له پاره، نه! د هرې ژبې له پاره نا يا هغه د ژبې اړوند غږلرونکي توري بسيا نه کوي، خو د هرې ژبې خلک ورسره ستونځې نه لري او زما وړانديز هم دا دی، چې په دې زيات او کم به ځانونه نه بوختوو، په ژبه کې پوره کار شته، چې هغو غورو ته يې ځانونه بايد د نورو ستونځو ازاد وساتو.

که وګورو، نو ا به څو ډوله غږونو سره مخامخ شو او همداسې د ه سره، چې په پای کې وي او دوه د وو غږونه رو، دا په دې ترې پوهېدنه نه دی، چې ګونډې موږ دې دوه ووونه ولرو، دا دوه غږونه دي او څلور يې‌ګانې.

يادونه او پام: ځنې زموږ ليکوالان پنځمه يې (ئ) هم ورزياتوي، چې کړياله او نومياله يې بولي، دا په دې ترې پوهېدنه، چې يو غږ او دوه ډوله ليکنې، دا په دې ترې پوهېدنه، چې غږلرونکي تورو ته دې يوه د غږ څخه پرته بله دده ورپه برخه کړی شوه. يو غږلرونکی توری، چې څنګه غږ لري، خو په همغه ډول به يې ليکو. يوه غږ ته به ديوه توري غږ ته به دوه دندې نه ورسپارو، دا ناسم دئ او که نه؟ نو بيا داسې دندې دا نور توري يا لږ تر لږه غږلرونکي توري هم ولري(د ټولګيزوالي لار: څه چې ټولګيز کېدی نه شي يا نه وي ، هغه ناسم دی).

يادونه: اوس ګورم، د ګوډي الف دندې نورې هم زياتي شوي او په ا، و او ه يې هم په سر ورليکي، نو فکر وکړی، چې زموږ د شمېروني د تورو ګوتمې به مو څومره لا ډېرې شي.

هيله مې: راځئ له خپله ځانه هر ابتکار سره مخه ښه وکړو. ژبه مو هرڅه له پيداښته لري، دا موږ ته ستونځې نه پېښوي. تاسو دژبو په هکله د نورو ژبو کتابونه وګورئ، چې څومره پراخه دي او څومره څهباید ولوستل شي.

موږ په پوهنه کې لا تراوسه په پيل کې يو لا وروسته پاتې، چې دې وروستيو يوڅلوېښتو کلونو کې مو په شاتګ کړی او ښه پوره ډېر. پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې مو ستونځې ډېرې دي.راځئ، چې وګورو،ولې، څنګه او اوبی يې کوم دئ؟

وايي چې: زده کړه تر مړستون پورې کیږي اودارښتیا ده. زه هم همدا اوس په ورب یا کړنوی ښه پوه شوم.

Verb کړنوی، بوختواليوی، کړوی

فعل (کړنه، بوختوالی،کړ (؟). ښه يې: کړنوی،بوختواليوی)

Verb ورب(لاتين verbum temporale، مهالوی يا وخت اړوند وی يا لنډ: وی) وختوی، بوختوالي وی د یوه ویډول له پاره د ورځنې (traditionellen) ګرامر یا ژبلار مسلکي وينه (افاده) ده، چې يو بوختوالی، یوه پیښه یا يو حالتوی په ګوته کوي او ویونه په بر کې نیسي لکه تلل، خوړل، الوتل او نور.

پيژند: کړنويونه په خپله دنده کې د یوې غونډالي يو منځنی پرېديکات جوړوي، چې په خپل ګردچاپير یا چاپېریال نور ټول توکي تنظیم کړي. هغه د موضوع د رول جوړونه ټاکي او هغوي د مهال، موډال (د کړنې د حالتونوسره سراوکار لري. زما په لیکنوکې ګوته ورته نیولشوې) اسپکټوی (ژبلاریز وی دي، چې د یوه حالت وختځای په ګوته کوي) بوختوالی او نورو معلوماتو، ... ټاکونکي دي.

په الماني ژبلار(د دې به راته بخښنه وکړی، چې الماني ژبلار لیکم. د اله دې امله، چې زه مې ليکنې د الماني په مټه لیکم، خو باور مې دی، چې د پښتو ژبلار په هکله به مې دا ليکنې هم باوري وي) کې کړنوی د بدليدنوړ وي په توګه پيژند لري، چې يوبوختوالی (که بوختتیا؟)، یوه کيدنه يا يو حالت په نخښه کوي یا ښايي. په ښوونځې ژبلار کې دا له دې امله بوختواليوی، مهالوی، یا کړنوی هم بلل کیږي او په لاندې برخو وېشل کیږي:

په بوختوالي/کړنه کې(ژړل،ګوتنیول،ورکول).

کيدنويونه (لوييدل، زوزېدل) دا داسې ويونه دي، چې کړوني ته اړتيا نه شته دا کړل کیږي نه، دا کیږي یا کیدل کیږي.

يادونه: کړنه او کيدنه: کړنه يو کړونی لري یعنې یوڅوک څه کوي اوکیدنه کړونی نه لري،هغه کیږي.

حالتويونه(درېدل، ژوندکول، پاتې کيدل يا پاتيدل). دا منځپانګې ټاکنې ته ګوتنیونه هم کيدی شي، داسې چې: شيييزې بوختياوې، کيدنې اوحالتونه په نخښه کولی شي(بېلګې: چمتووالی، پيښه، راتلنه).

د کړنوی توپير د نورو ويونو سره په دې کې دی، چې دا یوائې بڼه- بيدليدونکی(دا- ټرنګربښه ده) ويونه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – سپین ځي = تلل (سپین)= ت (س)

۲ – پیشو موږک ونیوه = نیول (پیشو، موږک)= ن (پ،م)

دا سم اندیز جوړښت د ژبلارې کړن-ارزښتوالي ځانګړی ډول جوړوي.

داسي لږ نوره روښانه – ونه هم، چې زما (دژبلارې له مخې د ،، زما،، په ځای،، دما،، سم دئ)ورته پام راوګرځید:

کړنوی: تلل: لاړم یا ځم،

مهالوی: تلل: ځم، تللم،لاړم، تللی یم، تللی وم

بوختوالیوی: بوختتیا وې: کتابلوستل.

منډې وهل.

او سپورت کول.

څوبیلګې: تلل

موږ کابل ته ځو.

تاسوکابل ته ځئ.

هغه کابل ته ځي.

لنډ: ځو،ځئ،ځي، ځې،ځم.

نورې بیلګې که غواړئ‌تاسوراوړلی شئ.

موږ په پښتوکتابونو کي تر اوسه زده کړي، چې د عربي فعل یا ورب ته کړ وایي.

یادونه: موږ د فعل سره دوه ستونځې لرو.

۱ – کړ که کړنه یا بوختتیا(بوختوالی)

که رښتیا ووایم په کړنه پوهیږم، چې دا د کړل لاس ته راغلی اوکه بل څه؟

که دا د ،،کړل،، له پاره کړ وي، نوکړل نوم په کړنه جوړیږي اونه په کړ

۲ - پوښتنه داده، چې ایا کړنوی په کوم پای توري یا په روښانه توکه یې که وو ایوپه کومې یې سره ټاکل یا ښوول کیدی شي؟

ما په پورته ،،ځی،، د ،،ئ ،، سره ونه لیکه، له دې امله، چې د توري له مخې کړنه او نوم نه شي ټاکل کیدی.دا ژبلارنه ده. دا ،، ئ ،، یواځې د دریم ډېرګونو یا ډېر کړو له پاره زموږ لیکوالان کاروي، د دې نور سره څه او همداسې د نورو بیګانوسره.

بیا ،، ئ ،، ته

۱ - د غلامئ کړئ ماتي کړئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دلته ک-ړی ماتيږي يعنې ... کړئ، نو غلامې ته

وړې خورې وريژې وړې اوخورې.

و-ړې، خو – رې او وړې، خورې

دلته به د دې سره څه کوو. اويا دا لاندې:

۳ - ولې ولې ولې.

بيا: ولې(؟) ولې(بوټی) ولې(کړنه: وېشتل).

دا د ۳ – درې ويونه په شپږ کډوله ډوله ليکل کيږي او ۱ – په دوه ګډوله ډول.

دلته ګوره درې وې دي اود دوه –وو وينه هم يو ډول ده، نود دې سره به څه کوو

موږتول بايد په ژبلار پاتې شو.

ژبلار ښوونه موږنه جوړوو، ژبلارښوونه له ژبې څخه راوځي. ژبلار په ژبه کې شته لارې بيرته ورکوي.

کړنوی موداسې لنډ وخيره. داپوره اوږده موضوع يا د خبرو ده، خوموږ به په همدې بسياوکړو.

دا چې زه بې له شوخۍ په دې اوداسې خبروکې نوی زده -کړی يم، نوستاسومرستوته هيله لرم.

هيله ده له،، ئ ،، تير شئ او يا يې په دلايلوودان وښايئ. دا دليل نه دئ، چې ده يا هغه ليکلي اودا هم نه، چې کړئ اوکړئ سره توپير کړئ.

د يوه کار کول يا کړل، يو څوک يې کوي يا کړي او په يو څه يا يو چا کيږي. دې ته وايو: کړنه، کړونی، پرېکړونی

ګرانو ژبپوهانو. زه تاسو ته لوږه کوم، چې زما ليکنې دچا مخامخ لامل نه لري او نه يې د کومو ګنډو له امله کوم او نه د ځانپالنې له امله. موخه مې ځان روغ او اند کارنده ساتل دي، چې ليونی نه شم. پاي

ژبنيزو توکو پېژند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د ژبپوهانو له انده د ځنو ژبنيزو توکو روښانه پېژند نه شته، نو لهذې امله مې د ځنو له پاره دا پيژندونه بيا بيا راوړي، هيله ده، چې شترړي مو نه کړي. که د ليکنې په ترتيب کې مو ناسمون سترګو ته کېده بخښنه به وي، خو دې پېژندونو ماته پوره خوند راکړ.

وی:

يو وی يو خپلواک ژبنيز يوون(يووالی يا يا ناسم يې واحد) دئ. د يوه غږ يا سيلبې سره په مخامخوالي دا په پيداښتي ژبه کې پرته له غږ يا سيلبې يوه خپلواکه مانا هم لري. يو ټوليز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دئ. دا موضوع ډېره اوږده څېړل شوې، ما يې يواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بيا ګډ کړ.

پورته مو وويل چې وی ټوټه کېدی شي، مګر مورفيم نه ټوټه کېدونکی دی او کېدی شي، چې دا يو مورفيم يو وی وي.

بيا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتياوې هم شته، چې هغه په دباندنيو د پرمختتلو ژبو په ادبياتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

بيا:

وی څه شی دئ؟

يو وی يو خپلواک ژبنيز يووالی(ناسم يې واحد) دئ. په پيداښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې نااړونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دئ، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دئ يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې يې وګورئ..

کلمه څه شی دئ؟

; ;Begrifftrem کلمه انګريزي او الماني يې

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه ويل کيږي يا پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده. دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دئ، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډاله:

یوه غونډاله له یوه یا ډېرو ویونو جوړ رابند ژبنی یووالی (واحد ناسم دی) دی. د
غونډالکلیمي پېژند له بېلابېلو لیدلورو ورکړ شوی دی، چې یو بل سره نه پټوي یا ښه
یي نه پوښوي. په ټوله کې یوه غونډاله له ژبپوهنیزې لارې، د یوه ستر یووالي په څېر،
پیژندلکېدی شي، چې د سینتاکس(پېژند یې ورکړل شوی) له لارې ورکول کېدی
شي.ځني څرګندونغونډاله د خبرو اترو٠کمونیکېشن) د خورا کوچني د پوهونی یووالي
پېژندل کیږي. خبرکړني(خبراکت) په څېرمنځ ته راتلی شي، له
بله انده دلته د د څرګندوني کلمه کارول کیږي

د غونډالي کلمي ټاکلو له پاره ډېرډوله لیکني یا اندونه شتون لري، چې د ټولو یوځایکونه
نږدې ۲۰۰ ته د غونډالي پېژندونه رسیږي. هرژبنی ښوونځي خپله ځانله د غونډالي
پېژند منځ ته راوړي. بېلا بېل سم اندیز، فلسفی، د خبرو اترو پوهنیز او ساپوهنیز
اړخونه لږ یو بل سره یوغګیزکوي لیدل کیږي. ورته نیولکیږي، ، چې چې د نخښونو پسې
غونډاله یوه یواځنی کلمه ده، بلکه یوه ټوله کورني، چې یو بل سره غوځووني یا
ګډغوځوونکي په دې مانا چې ګډ څه سره لري) ځان پسې لري.

Definitionsbefund١ . ١ پېژندپیداکونه

Schulduden1.1.1 د ښوونځي دودن

Grammatik-Duden1.1.2 ګرامر دودن -

Satz als Subjekt1.1.3- und Prädikateinheit غونډاله د سبجکت- اوپرېدیکات په څېر

Satz als Rede1.1.4- oder Textelementغونډاله د خبرو- یا لیکنتوکي په څېر

Satz als kommunikative Einheit1.1.5غونډاله د خبرو اترو یووالي په څېر

دا موضوع نوره نه غزوو، که څه هم ډېره خوندوره او په زړه پورې ده.

د پېژند پیداکونه :

دلته کېدی شي د غونډالي یوڅو خواره شوي پېژندونه بېرته ورکړی شي:

د ښوونځي دودن -(دودن د الماني ژبې شننیزه کتابونه دي، چې په هره ځانګه یانږدې په
هره ځانګه کې یې لري): د غونډالي د ښوونځي دودن پېژند دی: ،، ژبه یو رابند ژبني یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلی یووالی دئ، چې له کوچنیو یوونونو(ویونه او ویونډلې یا – ګروپونه)
یوځای(اینسوول) شوي،،

دا چې غونډالې د یوه وي سره شتون لري(بېلګه یې : ځه) ، نو کېدی شي د یوې داسې غونډلې پېژند د وی څخه توپیر ونه لري. یا توپر نه شو کړی. دا هم روښانه نه ده،، جې ژبني یووالي لاندې څه پوهږو. یوه ویډله (سنتاګما) هم په خپل دننه کې هم رابند یا پوښلی ژبني یووالی دئ. نو له دې امله په پورته پېژند کې دویونو پسې راتلنه یا تعقیب په خپل دننه کې یو ژبنی رابند یا پوښلی یووالی دئ

نو له دې سره پورته پېژند د ویونو پرلپسې (راتلنه) ،، په خپل دننه کې یو رابند ژبني یووالی دئ.،، یو په خپل دننه کې رابند ژبني یووالی، بې له دې چې د یېژند له مخې روښانه وی، چې د څه له امله یا کومې لارې یوه داسې ویډله دې ځان له یوې غونډالې سره بېل کړي

غونډاله ستر یووال یا یوون (واحد ناسم دئ) دئ، چې د سینتاکس له لارې جوړېدی شي،،

د بلومفیلد پېژند له مخې: غونډاله،، د خورا لویې خپلواک
سینتاکتیکې بنې په څېر ، چې د خپلې لوري د هیڅ ګراماتیکي
جوړښت په یوه خورا لویه سینتاکتیکي بنه کې خوندي نه ده. ،،

د دودن ګرامر: د دودن ګرامر زیات غونډالېپېزندونه راته وړاندې کوي:

،، یوه غونډاله یو پوښلی یا رابند یووالی دئ، کوم چې د سنتاکس له لارې جوړ شوی دئ

موږ نا پورهغونډالې هم لرو، چې په لاندې ډول یې لږ روښانه کوو:
ناپوره غونډالې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ،،غونډالي،، کليمي لاندې نا پوره غونډالي هم راځي، نو داسې غونډالي چې د هغوي اړتيا له مخې يا اړينډوله د غونډالي يو يا ډېر غړي نه وي. بېلابېل تيوپونه سره توپيريږي:

Anakoluth[on] (= Satzbruchغونډالماتېدنه

،، په څه مو غوښتل بيا... هو بيا مې په ياد راغلل:دا د پرون لوبې په هکله.،،

يوه پيچلې غونډاله دغونډاللړۍ او غونډالزياتونو سره سړی يو غونډالراګرځېدونکې هم بولې.

غونډالې کړی شي د يوه يوه ټروني(سيدېتيک) يا د ډېرو ټرونو (پولسيندېتيکي) يا بې ټرونې(اسيندېتيکي) يو د بل سره وتړل شي.

:Beispielسيندېتيکي: :

سيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وکتل او زه بريالی شوم،،.

پوليوسينديتيکي: ،،زه راغلم او ما وليدل او زه بريالی شوم،،.

اسيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وليدل، زه بريالی شوم

-

نوميزه غونډاله، چې ډېر وخت ترې غونډالې بې له مرستندوي کړنې دې پوهيږو.

بېلګه: ،، ښځه لاړه، پيسې لاړې، کور لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولیز پېژند یا غونډالجوړښت ښونه: Syntax د سینټاکس

نن‌څښو ته ګډوله لارسیستم پوهیږي

دا لاندې لیکنه، چې الماني ژبې په مرسته لیکل شوې وګورې، چې د پښتو سره سرخوري او که؟ او که نه نو په ګډه یې راسمولی شو.

د غونډالو جوړښت

غونډالې د ژبې د توکو له یوځای ایښوولو

څخه جوړیږي.

ګډوله غونډالې- پیلونه

یوه ګډوله غونډاله له دوه یا ډېرو پوره غونډالو جوړه ده، چې هغوي یو د بل سره تړلې ، سم اندیز خپلواکې غونډالې دي، چې ګډه موضوع لري او تړنویونو،، او،، او همداسې ،،یا،، سره تړل کیږي. دا ډول غونډالتړنه تنظیم شوې (بنسټغونډاله یا اصلي غونډاله) تړنه بلل کیږي. تړنویونه (د بېلګې په توګه یا، او) سرې منظمکوونکي تړنویونه بولي.

بېلګه: او

سپین له ننګرهار څخه راځي. خوږه له خوست څخه راځي..

سپین له ننګرهار څخه راځي او خوږه له خوست څخه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات وخت د دوه غونډالو منځ کې یوه سم اندیزه تړنه شته وي یا شتون لري.

په لاندې بېلګه کې دویمه غونډاله د لومړۍ غونډالې له پاره یو لامل دی او لومړۍ غونډاله د دویمې غونډالې یو سم اندیز پسې رتلنه یا پرلپسې ده.

بېلګه: پرلپسې(تعقیب) – لامل

هغه نه راځي. هغه ناروغ دی. د دوه غونډالو سم اندیز ګډاړیکوالی د دوه تړنویونو له لارې جوړیږي. سړی کړی شي د یوه سم اندیز دلیل-پرلپسې-اړیکې د بېلګې په توګه تړنویونه (ولې) چې، له دې امله، ، ځکه چې و کاروي.

بېلګه:

دا(ولې) چې: هغه نه راځي، دا (ولې)چې هغه ناروغه دی

له دې امله: هغه ناروغه دی، له دې امله هغه نه راځي.

ځکه چې: هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغه دی.

تړلشوې غونډالې د یوې کوما له لارې سره بېلیږي. تړنویونه لومړۍ او یا دویمې غونډالې پورې اړه لري. هغه دا غونډاله ،، په نخښه،، کوي. سړی کړی شي د ځنو تړنویونو له لارې(د بېلګې په توګه ځکه چې) د غونډالو لړی پرلپسې سره بدلې کړي، د ځنو سره نه (د بېلګې په توګه داچې، له دې امله).

بېلګه: ځکه چې

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

ځکه چې هغه ناروغ دی، هغه نه راځي.

بنسټغونډال – او ښنګیز غونډالتړنه

تړنویونه د کړنې یا کړ ځای ټاکي. د کړنځای ټاکنې پسې سړی کړی شي د سم اندیز غونډالتړنې دوه اریز- یا اصلي ډولونه سره بېل کړي:

لومړی داچې تړنه، چې په هغې کې کړنه په یوه غونډاله کې په اخر ځای کې ولاړه وي(که غواړئ: ځاي په ځای وي). د تړنې دا ډول ښنګیزغونډالتړنه بلل کیږي یا سړی دا ډول تړنه ښنګیزغونډالتړنه – یا نیممنظمه تړنه بولې. تړنویونه سړی نیممنظمه تړونې بولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ځکه چې(ځنګیز غونډالتړنه= کړنه په پای کې)

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

په الماني ژبلار کې.

دویمه تړنه، چې په هغې کې کړنه یا کړ ، چې د هغې سره په دواړو غونډالو کې په نورمال تړنځای ۲ کې ولاړ وي. دا تړنه ادوربال(یا ارجمله) تړنه بلل کیږي.

الماني یې:

Beispiel: *deshalb (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 2)*

Er ist krank, *deshalb kommt* er heute nicht.

که دا پورته په الماني ترتیب وژباړو، نو وبه لیکو: .

په سمه پښتو کې: دا په پښتو کې هم ورسره بلد ځای کې راځي .

بېلګه: له دې امله:

هغه ناروغ دی، له دې امله هغه نن نه راځي.

الماني ګرامر کې:

بېلګه:

Beispiel: *denn (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 3)*
Er kommt heute nicht, *denn* er *ist* krank.

په پښتو کې دا هم په هغه د پښتو ګرامر ور سره بلد ځای کې راځي.

بېلګه: هغه نن نه راځي، دا چې (ځکه چې) هغه ناروغ دی.

په پښتو کې،، دا چې،، او ،،ځکه چې،، زما په اند همغه یو ډول دي او که څنګه؟

تړنوییزې ویېنې(یا افادې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی کړی شي د غونډالو یو سم اندیزه ټړنه د ټړنویونو له لارې ووایي(افاده کړي). له دې سره یوه برخغونډاله نومیزه کېږي او په یوه ټړنوییزه ویېنه کې په یوه غونډاله کې ورګډېږي.

بېلګه: څکه چې – له امله

څنګیز غونډالټړنه: څکه چې(یا دا چې) هغه ناروغ دی، نن نه راځي

ټړنوییزه ویېنه: د هغه د ناروغتیا له امله هغه نن نه راځي.

ټړنوییزه ویېنه کې په غونډاله کې د کوما له لارې بېلیدنه نه راځي.

حاالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه: دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه متل دی۶ چې دوه واره کنډلی کلک وي.

له هغه وخته مې چې د نومځانیوو او حالت په هکله لیکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خیل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې. په دې لیکنې دادئ پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره وړاندې کوم. دا چې څنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې څنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دی.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنګه دی، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاینیوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې دا نو باید څنګه وشي. دا چې پښتو هم یوه پوره ژبه ده، داسې لارې یا خپلې لارې لري، چې زه یې تاسو ته مخ ته کوم او دا چې څنګه وشي او څنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي. که په دې هکله لیکنې ولرو، زه لکه تل په خواشینۍ وایم، چې ترې خبر نه یم او که لیکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل بلډولوالی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لیکنې ځخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېږه د همدې حالتونو په بنسټ یا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا. موږ دا دواړه په ژبه کې لرو، چې ځنې ځایونه دما، دتا او ځنې بیا زما او ستا وایي. دا یوه پوهنیزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کیږي

نومیناتیو**Nominativ** (له لاتین څخه، نومونی یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه (سمه لیکنه یې: له هرڅه دمخه) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي دئ چې د یوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.

بیا: د نومیناتیو یا د ،، څوک،،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو یا کړ له مخې د دوه ډوله لیکنو سره مخامخ یو:

لومړی:

سپین یا هغه کار ته ځي

سپین یا هغه کار ته لاړ

سپین یا هغه به کار ته لاړ شي

سپین یا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپین یا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

دویم ډول یې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منه خورم

زه به منه وخورم

ما منه وخوړه

ما منه خوړلې وه.

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه برېښي، چې لومړۍ ه څرګنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول یې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي)

یعنې په دریواړو کسانو کې یې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته یې په ځو کړنو کې نومځاینیوی هم بدلیږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دې.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکوني (قلم) خولې ته راځي.نه پو هیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der Genitiv

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو باید وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت یا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم یادیږي.

یادونه: په نومیز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بیلګې: ،،د ګاونډي کور،،.

دا د چا کور دي. دا د ګاونډي

،، د یوه لري زنګ غږ،،.

د جینیتیو ،،په څه (شي)،، حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په غلا تورن دئ.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتيو Der **Dativ**

داتيو د الماني ژبې دريم حالت دئ يا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د ،، چاته حالت،، هم بلل کيږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بيلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوګۍ سوغات سپين ته ورکړ.

هوګۍ سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زما (دما) ملګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

يادونه: د دې حالت اړونده حالت ليکني په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتيو يوګرامري حالت دئ. په ورځني الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې ،،څه (شی)،، يا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - يا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپل ورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنۍ نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملګري ته يوکتاب ډالی يا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم يا سوغات ورکوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام موورته وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دلته سربل لیکلی یا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسي کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کي ولوستلی شي. د نه کارځخه نیمګړی کار هم هرومرو بنه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موسترِي کړي.

یادونه: د دي سر بلونو او وستربلونو.... باندي خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه اماني وی انډول د دي له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دلته به بیا د لړ بیا لوستني سره مخامخ شو، ما که په لیکلو ستړی کوي هم، هیله ده، چي تاسو په لوستلو ستړي نه کړي.

که له الماني څخه یي راواخلو، نو (باید فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به څنګه وي؟) حالت یا کاسوس په الماني کې څلور حالتونه په نخښه کوي. حالت موږ ته ښايي، چي نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکیت، داتیو او؟؟؟ څنګ نوری څه اړیکي لري. نومن یا نومونه، د هغه ملګري(چي ښځینه نارینه تري څرګندیږی(الماني یي ارتیکل)) همداسي وکیل یا نمایندہ(نومځاینیوی) په حالت کي جوړیږي.

دي ته سرِی کردان یا بدلون وایي. نومونه، ارتیکل یا نر- ښځینه والی او نومځاینیوي د خپلي دندي له مخي ګردانیږي یا بڼه بدلیږي

حالت د څه له پاره په کار راځي؟ Wofür braucht man den Kasus?

د دي له پاره چي د حالت موخه باندي وپوهیږو، غوره ده چي یوځل یوه جمله په پام کي راولو، چي توکي یي ګردان یا بڼه-بدل شوي نه وي. دلته پام ته راځي، چي دا چي دایوګوني حالتونه نه یواځي یوه دنده لري، بلکه د دي له پاره مسئولیت یا دنده لري، چي موږ وپوهیږو. یوه غونداله چي دا په پام کي ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته یوه بېلګه راوړو:

نابڼه بدلون سره: ښځه وروړملا لور خولي ورکوي.

بڼه بدلون سره: د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

لاندي یي الماني:

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالي ځانګړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده. د دې په الماني کې (په پښتو کې باید ځانله ځیرنې پرې و شي) د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت کې دا پښتو یې وپوهیږو .

ګردان یا بڼه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه ونې یا نومیناتیو اړیکې نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه یا بڼه بدلونه یې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه یې پیل کوو او بیا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv   Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die   Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکیت(؟) + نوموی ملکیت+ داتیو(؟)   نومن کړنه یا پرېدیکات

د ورور ښځه   د ښوونکي لور ته   خولې   ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکیت څخه پیل کیږي او پسې ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړیین دی.

د الماني غونډاله په نومونه پیلیږي، خو لاندې پښتو یې په خاوندوالي پیلیږي، پسې نومیناتیو راځي بیا خاوندالی پسې داتیو پسې خولې باندې پرېکړه نه کوم، چې د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېدیکات یا کړنه ده.

د پښتو حالتونه یې داسې

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولې ورکوي.

د دې پوښتنه به داسې وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتیو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتیو حالت ګومان مې دی نه شته. پوښتنه دا ده، چې ایا موږ د اکوزاتیو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو یوه موضوع باید وي. په الماني کې هم کله کله داتیو د اکوزاتیو سره رآځي. په پورته غونداله کې خولۍ په الماني کې اکوزاتیو دی، خو پښتو کې داسې بربښي، چې نومیناتیو دی، و بیا هم پوره څېړنې ته یې اړتیا شته.

نوموی کېدی شي د چا /څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چې پیژندل – او څېړلکېږي د همدې پورته پوښتنویونو له لارې کیږي.

په پښتو کې نومځاینیوي او حالتونه

ما تراوسه له تاسو سره د الماني نومځاینیوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکنې ګډې کړې. راځئ، چې وګورو، چې دا به په پښتو کې څنګه وي. دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندې ودانې وي.

په پښتو کې نومځاینیوي:

په الماني کې مو ولیدل، چې د نومځاینیوو ډېر ډولونه دي، خو موږ په پښتو کې ګورو چې پیداپښتي باید بل ډول وي، زه به یې له ډلې دا لاندې راواخلم او نور به هم سره خبرو ته راواچوو.

<u>**Personalpronomen**</u> ځانیز یا شخصي نومځاینیوي

د هرې ژبې د ویونو او همداسې د نومځاینیوو جوړښت سره توپیر لري او باید یې هم ولري، دا پیداپښتي ده. دا نومځاینیوي په الماني کې ډېر ډولونه لري، خو موږ په پښتو کې دا ساده څېړو او په نورو وړو غټو یې نه غږېږم، دا به نورو ګرانو د ژبې مینه والو ته پرېږدو.

نومځاینیوي د کړنو ډولونو سره هم توپیر لري، چې په لاندې کې به یې وګورو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړینه یادونه: موږ په یوهېل ځای کې هم دا موضوع څېړلي او هلته مو ښوولي، چې زما، زخمږ، تستا، ستاسو په ځای ئم یې دما، دتا، دموږ، دتاسو دي. تاسوهمبیا پوره پام ورته وکئ.

موږ نومځاینیوي لرو:

لومړی کس: زه، ما.

دویم کس: ته، تا،

نږدې دریم کی نارینه: دی ، ده،

ښځینه : دا ، دې

دریم لرې نارینه: هغه (دلته ه روښانه ده)، هغه(دلته ه پڅه ده)،

ښځینه: هغه، هغې.

زیات یې : موږ، تاسو، دوي او هغوي

اوس غواړو دا په غونډالو کې وکاروو:

زه اوس غواړم یواځې د لومړي کس له پاره دا د کړنې سره وکاروم. او وبه ګورو، چې توپیر یې د نورو .ژبو یا د الماني سره څه دئ. الماني غونډالې به را نه وړو، یواځې به یې څرنګوالي ته کوته ونیسو.

 د ځم یا تلل سره: زه ځم ، زه لاړم، زه به لاړ شم، زه تللم، زه تللی وم.

ګورو دلته په ټولو مهالونو کې همغه ،، زه ،، راځي.

د یو بلې کړنې ،، خوړل،، سره:

زه منه خورم، زه به منه وخورم.

ما منه وخوړه. ما منه خوړه. ما منه خوړلی وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د ،، خوړل،، سره ګوری، چې په ځنو مهالونو کې ،، زه ،، راځي او بيا دا ،، زه ،، په ما اوړي يا د زه په ځای ما راځي.

موږ داسي مخ ته ځو:

لومړی:

په دې نورو، يعني د دويم کس او دريمو کسانو له پاره هم په همدې ډول د کړن د بڼه بدلون سره په ځنو کړنو کې نومځانيوی هم (بڼه) بدليږي.

له پورته نومځاينيوو برېښي، چې د زه، ته، دا، هغه(؟روښانه يا څرګنده ه) له پاره زيات نه شته، چې دا د پښتو ژبې و الماني ته يوه بله ځانګړنه ده.

ځنې کسان بيا د تا له پاره زيات تاسو نه ليکي، دوي د ته له پاره تسوليکي، چې دا ناسم دی او دا تاسو د تا زيات دی او نه د ته.

دويم:

زموږ د څيرني دويمه دنده دې دا وي، چې دکومو کړنو له پاره نومځاينيوي بدليږي او د کومو له پاره نه بدليږي او د دې له پاره کومه ژبپوهنيزه لار شته او که څنګه؟.

يادونه: په الماني ژبه کي لکه په پښتو کې چې له زه څخه بيا ،، ما،، جوړيږي، داسي لار نه شته او په ټولو وختونو کې همغه نومځاينيوی راځي.

دريم:

موږ خو په الماني ژبه کې د نومځاينيوو څو ډولونه وکتل يا و څېړل. دادې د ګرانو لوستونکو او مينه والو دنده وي، چې په پښتو کې هم وڅېړي، چې موږ څو ډوله نومځاينيوي لرو او يا همدا ځانيز نومځای نيوي لرو او بس..

کازوس يا حالت په پښتو کې:

په الماني کې مو حالتونه د ګرامر په بنسټ يا له مخې وڅېړل، چې نوميناتيو، جينيتيو، اکوزاتيو او داتيو دي. راځی، چې دا او يا موږ دا انډول څنګه بيا ليک، ژبې سره ورته دي، خو کټمټ نه دي، چې دا ځانګړنوالی د پښتو او الماني منځ کې هم شته. راځی چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو کې هم وخېږو، چې څو او ولې شته یا نه شته او یا د دې له پاره نورې کومې لارې شته.

دا چې پښتو هم یوه ژبه ده او پوره ژبه ده، نو هرومرو په پښتو کې هم د دې له پاره د لیکنو او ویلو انډول یا د موخې روښانه ونې له پاره څه لرو، چې په دې به سره اندونه ګډ کړو.

موږ دا د الماني حالتونه یو ځل را اخلو او بیا یې هر یو د پښتو د څرنګوالي سرهپرتله کوو:

. موږ یې الماني لیکو او په پښتو یې هم زباړو. په پښتو به یې نو پیداېښتي ده، چې د پښتو ژبلار سره لیکو او بیا به یې څرنګوالی څېړو

لومړی حالت نومیناتیو:

Der Vater schießt ein Tor!
Wer oder was schießt ein Tor? Der Vater!

پلار یو ګول کوي یا وهي.
څوک یا څه شی یو ګول کوي یا وهي؟ پلار!

یا دا لاندې

پلار یو ګول وواهه.

چا یا څه شي یو ګول وواهه؟ پلار!

دلته په پښتو کې ګوره څوک او چا راغلل

دویم: د ملکیت حالت

Wir gedenken der Verstorbenen.
Wessen gedenken wir? Der Verstorbenen!

(c) ketabton.com: The Digital Library

!مور د چا دعا کوي؟ د مړو

یا دا داسې هم سمه لیکو:

مور مړو ته دعا کوي.

مور چا ته دعا کوي؟ مړو ته!

په پورته پښتو دوه غونډالو کې مور دا پوښتنویونه داسې کارولي: (د) چا او چا (ته) .

دریم: کموتاتیوحالت

Das Auto gehört der Mutter.
Wem gehört das Auto? Der Mutter!

دا موټر د مور دی. او که غواړی: دا موټر په مور پورې اړه لري، خو زموږ له پاره يې همغه لومړی لیکنه سمه ده او ورځنۍ ده.

دا موټر د چا دی؟ د مور!

څلورم: اسوځیاتیو حالت

Das Mädchen sucht ihren Bruder.
Wen oder was sucht das Mädchen? Ihren Bruder!

نجلی خپل (د هغي) ورور لټوي.

! نجلۍ څوک یا څه(شی) لټوي؟ د هغي ورور

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ته په پورته کې یواځې یو د نومیناتیو حالت روښانه شو، چې په پښتو شته، نور ځه په داسې روښانه توګه ، چې هغه دې کوم یا څنګه حالت وي، نه شو کتلی، د حالت د پېژند په بنسټ، مو دې لاندې ته مو پام رااوړي:

موږ د څوک او چا څخه پرته نور لرو چې هغه د چا سره یوځای راوړل کیږي او یوه موخه ترې روښانه کیږي، د ،، د ،، او ،، ته ،، په مرسته، چې زه یې همدا راوړم او نور کار دې زموږ د ځوانو ژبپوهان په لاس کې وي، خو دا دوي د بلې ژبې له مرستې پرته نه شي کولی، موږ باید خپله ژبه یا ښه یې د ژبې ژبلار د نورو ژبو ژبلار په مرسته کره او پوره کړو.

یو د ،، د ،، سره غونډالې چې راځي ملکیت په کوته کوي او د انډول نومځاینیوي سره.

بېلګې یې

دا د سپین کور دی. د ملکیت د مورفیم یا یو سېلبي ،، د ،، سره

دا د جنیتیو د حالت سره انډول دی، خو پوښتنه اوس دا ده، چې ایا دا ،، د چا،، موږ دا حالت بللی شو او که دا یواځې د ،، د ،، حالت بولو، چې دا هم د ځېړنې دی.

دا د چا کور دی؟ د سپین!

دوه: موږ ،، ته ،، لرو

زه خپلې دا خبرې یا لیکنې په دې هکله دلته پایوم او نور مې ګومان کوم بس دی. که ما په خپلو پخوانیو لیکنو کې څوک زړه بدي کړي وي، د هغوي څخه زیاته بخښنه غواړم. هر څه چې کوم، ګومان مې دی، چې سم به وي، خو ګومان یوه پوهنیز څه ویل نه دي

زما،، که ،،دما،، او همداسې ،، زه،، او ،،ما،، ته،،

پوهیږو او پیداښتې ده، چې حالونه به په پښتو او الماني کې هرو مرو توپیر لري او دا توپیر به یې دومره کوچنی هم نه وي او دا هم زما (دما) له پاره بنسټیزه ده، چې د پښتو د لیکنو له پاره مې د الماني لیکنو څخه لار پیدا کړې او غوره د یوه څه لار ده، بیا پرې تګ کېدونکی دی یا پرې تګ کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځودې خپلې موخې ته، چې باید ښه پام ورته وشي.

موږ وليدل، چې په الماني ژبه کې د هر حالت به پاره خپل خپلواک نومځای نيوي شته او له هې ځخه جوتيږي، چې د کوم حالت سره سر او کار لرو، خو په پښتو کې موږ داسې روښانه نومځاينيوي يا نه لرو او يا مو په ليکنو کې دا سې سم د حالت په بنسټ نه دي څېړلي او دا به يې زماله پاره نوره هم بده وي، چې که وي او زه ترې نه يم خبر، خو په خواشينئ بايد ووايم، چې موږ په پښتو کې د پوهنيزو څه پيداکول د ن ج له لارې نه لرو. له ځان ځخه به ملامتيا لرې کونم او دا په هر ژبه کې ورځنئ ده، چې په يوه څه ډېر کسان څه ليکي.

زموږ په ولس کې دا ،، زما، ستا ....،، او ،، دما، دتا، ....،، دواړه وېنې يا ويونه شته. په ځنو ځايونو کې زما، ستا، زموږ ستاسو کاروي او بيا په نورو ځايونو کې د ما، د تا، د موږ ، د تاسو، د هغه، د هغوي کاروي، چې په دريم کی کې يې کارونه بيا يو ډول ده، چې له دې امله زياتو ليکونکو ته يې په ټوليزوالي کې ستونځې رامنځ ته کيږي. دلته پرې کړه اړيينه ده، چې د ژبلارې له لارې يې کوم سم دئ؟

دا ګرامري ستونځه يواځې د لومړي، دويم او د همدې نومځانيوو د زياتو له پاره په ملکيت کې رامنځ ته کيږي، نو اوس بايد پرېکړه دا وي، چې دا ،، د ،، د ملکيت مورفيم دئ او يواځې دا ،،د،، دملکيت له پاره جوګه دئ او که نه د دې ليکنې له دا ،، يواځې،، زما،، او ،، ستا ،، د ملکيت مورفيمونه دئ د لومړي او دويم کس له پاره. د دريم کس له پاره بيا هم هغه ،، د ،، د ملکيت مورفيم راځي .

راځئ، چې دا زما، دما او ستا او د تا ،،،، حالتونه لږ سره وڅېړو.

اړيينه يادونه: موږ به دلته په نوميز حالت باندې هم يوه غزېدلی پام وکړو، چې هلته هم ځنې څه د روښانه ولو له پاره شته.

د دې له پاره لنډ دا حالتونه د پوښتنوسره يوځېړو

نوميز او که نومه ونيز حالت:

پوښتنې دي: څوک، چا، څه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ځم. څوک ځي؟ زه

زه مړی خورم. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځواب: زه

ته مړئ خورې.پوښته: څوک مړی خوري؟ ځواب: ته

هغه (پام: دلته ه روښانه ده) مړی خوري. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځوب: هغه (روښانه ه)

خو دا بیا په ځنو- لکه دلته- کړنویونو کې د تېر وخت له پاره په،، چا،، ته اوړي.

بېلګي:

ما مړئ وخوړه. چا مړی وخوړه؟ ما

تا مړئ وخوړه. چا مړی وخوړه؟ تا

هغه (دلته ه پڅه ده) مړئ وخوړه. چا مړی وخوړه؟ هغه(دلته هم ه پڅه ده).

دا د ډېرګړو نارينه او ښځينه له پاره د ې غونډالي ګران لوستونکي جوړې کړی.

يادونه ۱: زموږ ځني اديبان په دې اخرو وختونو کې د دويم کس د ډېر ګړو له پاره تسو ليکي، نو ګومان مې دی، چې هغوي به په دې اند وي، چې ګوندې دا د ته ډېر دي. دا د ،، تا،، ډېر دی، نو له دې امله ،،تسو،، ناسم او تاسو لکه تل سم دی.

يادونه ۲ : خو په دا ،،نر،، ، چې ځنې اديبان يې نرينه ليکي، نو ،، نرينه،، او نارينه باندې زه هم پرېکړه نه شم کولی، دا نارينه مو تل لروده، خو د ولې ؟ له پارهيې ځواب نه لرم، نو کېدی شي نرينه وي.

موږ دلته د يوه حالت سره مخامخ شو، چې د ځنو کړنويونو د کړنو سره دا ،، زه، ته،، په ،، ما او تاسو،، بدليږي. پوښتنه دلته ده، چې ايا دا يوه لار لري او که نه. لار به ورته پيداکوو نه لار به يې ومو، که وه ښه او که نه نو..

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوه لار لري:

لومړی: هغه ویونه چې په یو ځه نه کرل کیږي، دا په دې مانا، چې دا کړونی یوه پرېکړوني ته اړتیا نه لري، نو په هغو کې دا ،،زه، ته ...،، په ،، ما، تا .... ،، نه بدلیږي.

بېلګې: تلل، کښیناستل، درې دل او نور

زه ځم. ته ځې هغه ځي ....

زه تللم، زه تللی وم ، ته تللی وې او هغه تللی وو......

دویم د خاوندوالي حالت: دا ،، دچا،، حالت دی. دلته پوښتنه اوس دا ده، چې دا ،، د،، د ملکیت مورفیم دی او که دا غونډ وی،، د چا،، د خواندوالي یا مالکیت پوښتنوی دي. دلته د خبرو له پاره اړتیا شته.

په دې حالت کې موږ هم د ژبې له مخې یو ستر پرابلم لرو او هغه دا چې دا ،، دچا،، په ځواب کې، ،، دما، د موږ، دتا، د تاسو،، (په دریم کې بدلون نه راځي او که ،، زما، زموږ، ستا او ستاسو،، سم دي(په دریم کې بدلون نه شته).

په پښتو ژبه کې د ،، زما او ....،، ویونکي په لیکلوست کې مخ ته دي، نو له دې امله دا ،،زما او ... ،، د خواندوالي ځای نیولی.

که د ،، د ،، مورفیم د خاوندوالي مورفیم وي، نو بیا د ژبلارې سره سم ،، دما او ... ،، سم دي، چې ټولیز باور یې هم په همدې بنسټ پوره کیږي، دا په دې مانا چې د لومړي ، دویم او دریم کس له پاره یو ډول راځي او ژبپوهانو ته بیا په ترې پوهېدنو کې ورسره ستونځې نه پېښیږي.

دریم: د ،، چا ته،، حالت:له الماني څخه پښتو ته یې دا د داتیو حالت دی، زه نه پوهېږم، چې موږ یې څنګه وبولو او ایا دا پهپښتو کې رښتیا هم حالت پهګوته کوي او که ؟ پهدې باید پوهنیزې څېړنې او خبرې وشي. دلایل راوړل شي او سره پرې باوري شو.

دا ځپلی سپین یا هغه ته ورکوم. دا ځپلی چا ته ورکوم؟ هغه ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: د ،،پرچا،، حالت: دا چې دا اهم حالت کېدی شي، موخه ور خو دی، خو لکهد مخه هم خبرو ته اړتيا ده.

څپلۍ پر هغه پلورم. څپلۍ په (پر) پولرم؟ پر هغه.

دويمه د خبرو موضوع مو د(له)... سره، څخه ده. دا مې هم له ډېره وخته په اند کې وو، چې يوه ليکنه پرې ولرم.

کوم يو او ولې سم دی؟: له تا سره کورته ځم او که د تا سره کورته ځم

د ننګرهار شينوارو اچين ولسوالۍ سره مې هغه وليده. يا که

له ننګرهار شينوارو اچين ولسوالۍ سره مې هغه وليده

د رغنځي سره ځنګ کې او که له رغنځي سره ځنګ کې.

خبره په دې کې ده چې، دا ،، د(له) رغنځی،، سره نږدې دي او که نه دا د يا له د سره يو سرکومپوزېشن دی. په دې بايد ځېړنې وشي.

که دا ،،سره،، پوستپوزېشن وي، نو بيا دا ،،د،، او نه ،، له،، سم دی او که دا ،، د(له) ... سره، سرکومپوزېشن وي، نو بيا مو خوښه.

بيا د حالت له پاره لنډ زما وړانديز د پوښتنو له لارې:

لومړی: څوک، چا، څه شی.

دويم: د چا ، د څه شي،

دريم: چا ته، څه شي ته

ځلورم:پرچا، پر څه (دې کې زه داسې لږ په چرت کې يم)

نور نومونه او څه مو چې زړه غواړي د ګرانو ژبپوهانو دنده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته برخه دلته یو ځل بیا لنډه راوړو او هیله ده، چې دا بیا راوړنه به یې وزغمو. دا چې موږ لا تراوسه په پوهنو کې پوره ستنوځې لرو، نو د لا پوره ستونځوبیو له پاره دې دا بیا راوړنه هم زغموږ وي.

یادونه: دا څلورم لړ د پوښتنې لاندې راځي، څېړنه یې اړیینه ده.

یادونه: دا لاندې لیکنه د پورته لیکنې تکرار ده، خو دلته د پښتو پهبنسټ پهکې فکر شوی.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

حالتونه او په بنسټ یې ،، زما که دما،،

ما په دې هکله لیکنې کړي، خو هلته مې د الماني حالتونو په بنسټ دا کار سرته رسولی وو. اوس راځم پښتو ته، چې نو موږ به ورسره په پښتو کې څه کوو؟

زه چې هرڅومره وهڅېدم، ما دري حالتونه د پوښتنحالت په بنسټ ومیندل او له دې اخوا نور پرې پوه نه شوم. شاید په دې هم پوره کار شوی وي، خو بیا هم د مخ ته تېر په څېړ بخښنه دې وي.

له همدې پیله یوه یادونه.

زه به د ا حاالتونه د پوښتنویونو په بنسټ وڅېړم.

(لومړی: نومیناتیو یا د نومونې حالت:

دا حالت د څوک، چا او څه شي حالت دی، چې نومځای نیوي یې زه، ما، ته، تا،هغه،) هغې او د شي له پاره هم هغه دا دې او دریم ته هم راځي.هغې، هغه .

په دې حالت کې پرته له کړن- یا کېدنوي څخه ځنې نومځاینیوي هم بدلیږي، چې هغه کړنویونه روښانه دي.

بیا: هغهکړنویونه، چې پرېکړونی نه لري، د هغو لهپره نهبدلیږي او هغه کړنویونه، چې د هغوي لهپاره پرېکړونی وي، د هغو سره بدلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د لومړي، دويم او دريم يوګونو يا يوګړو.

بېلګې: زه خورم، ماوخوړه، ته خورې، تا وخوړه، هغه (ن، ښ) خوري، هغه، هغې وخوړه. د ډېرکړو له پاره يې بېلګې نه راوړم، هغه ساده دي. په دې حالت کې زه په ما، ته په تا او هغه، په هغه، هغې بدل شول.

د هغو له پاره بېلګه، چې زه، زه پاتېږي: تلل: زه ځم زه تللی وم.

دويم: د خاوندوالي حالت:

د دې حالت پوښتنځاينيوي دي: د چا او د څه شي. په دې حالت کې ،، د څوک،، نه شته او دا نور همهغسې راځي، خو د ،، د ،، سره. دا په دې مانا، چې دا ،، د ،، په پښتو کې يواځې د خاوندوالي مورفيم دی.

دلته يوه ستونځه شته، چې بل ځای کې مې هم څېړلې، خو دلته به يې هم داسې لږ روښانه کوم:

،، زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ، دتا او دتاسو،، کوم يې د ژبلار له لارې سم دي؟

دلته د زه، زموږ او ... له پاره دا ،، د ،، نه راخي، يايې موږ نه ليکو.

بېلګې: زما کتاب، زموږ کتاب، ستا کتاب، ستاسو کتاب. خو

غوره يادونه يا غوره راوړنه:

موږ پښتانه دوه د خاوندوالي نومځاينيوي کاروو: زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ او دتا، دتاسو،، زما په اند، چې زموږ د پښتنو دا د،، زما، ستا... نومځاينيوو کسان په پوهنه کې مخ ته دي، نو له دې امله دا زما، ستا او ... کارول کيږي، خو که اوس دې پورته د خاوندوالي مورفيم،، د ،، ته ژور پام راواړوو، نو دما، دموږ، د تا، د تاسو به و زما، زموږ، ستا، ستاسو ته سم وي. دا نور هم د ګرانو لوستونکو له پاره د څېړنې دی.

دريم : د چا ته ، څه ته حالت دی، پوښتنويونو له مخې: دلته هم د نوميناتيو سره په پای کې ،، ته ،، زياېږي، نو له دې امله دا د مورفيم،، ته،، حالت دی، چې ما خو فکر کاوه، چې د داتيو اندول به وي، خو دا چې ښکنګه دی، دا دې ګران لوستونکي نور هم پسې ژور کړي.

سپين ماته، تاته، هغه ته .... کتابونه راوړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يې دلته نور ښځينه نارينه او نور ډولونه نه څېړم. ما پرته له دې نور حالتونه ونه مېندل. دا د يوې بنسټيزې څېړنې پوره ارزښت لري او بيا

دې ،، زما، ستا، او ... ، دما، دتا... کې دې بيا بيا هم فکر وشي. چې زه په ،، دما، دتا باندې ولاړ يم.

زما ، ستا او نور ورځني شوي دي، خو زما موخه د پورته يادشوي د خاوندوالي مورفيم له مخې د سم او ناسم څخه ده او دا هم د ژبلار له لارې، زه خو د پرېکړې حق نه لرم.

هر پوهنيز څه چې راوړو، هلته سم دي، چې مخامخوالی ونه لري او ټوليز وي. بيا: د مخامخوالي په څنګ کې دا ټوليزوالی يې هم خورا غوره دی، چې بې له دې څه نه شي سم بللکېدی..

نو په زما ،ستا او د هغه په خاوندوالي يواځې دا دريم کس دا د ،، د ،، مورفيم لري او په دما،دتا او د هغه کې دا ،، د ،، دريواړه لري. دا يو بديل ټوليز نه دی او دا د ،، د،، سره ټوليز دی سم به دواړو ته، ځکه ووايو، چې دواړه د ولس دي او د ولس څه د ولس وي، خو بيا هم کليوالي او معياري سره بېلېدی شي. بيا هم وايم، چې دا د څېړنې وړ بولم. له معياري څخه ترې پوهېدنه دا ده، چې په ټولو لاروبرابر. .

يادونه: دا چې زما ليکنې لومړی د تاند په درنه خپرونه کې خورې شوي، نو داسې لړ د مخوينې يې ډېرې دي

زه له پوره ډېر وخت څخه دپښتو ژبې سره او د همدې له پاره د الماني ژبې سره سر اوکارلرم. دا خو لا د مخه هم جوته وه، چې ژبه په خټه کې پوره پيچلې اوستونځمنه ده، دژبپوهنې له مخې.
زه د ژبپوهنې سره اوژبلارپوهنې سره داسې ډېر سر او کارنه لرم،خوزما د ګرانو ليکوالانو ناسمې ليکنې ته را پام شوی اود هغو له امله داسې لړ څه د ګرامرسره هم بايد ګير وم، چې پوره ستونځمن کاردی.
اوس ګورم، چې ژبه پوره ګرانه ده او په ژبلارو پوهيدل هم پوره د ستونځو مل دی اوپوره پام غواړي.
دې ته تل ګوته نيسم، چې دا دژبې زده کړې، چې غواړي په پښتوښه وپوهيږي، نويوه دباندنی ژبه يې بايد ښه زده وي، پرته له دې په پښتو او ژبلارو سم نه شي پوهيدلی.

Konjunktion (Wortart)

کونيونکڅيون (لاتين: پښتو اندول: ترونی يا ترنوی) ويډول

کونيونکڅيون، ترونوی، يونکڅيون په ګرامرکې يو ويډول دی، چې د ويونو، غونډلې برخو، يا غونډلو منځ کې سينتکتيکي(syntaktische په نخښو) ترنې منځ ته راولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هممهال سم اندیزې یا ګرامري اړیکې د ټرلو توکو منځ کې روښانه یا افاده کوي. د
پرېپوزېښیونونو یا اړیکویونو سره یوځای، چې ژبنیزې ورنړدې موخې پوره کوي کیدی
شي کونیونکښیونونه د اړیکویونه Relatoren په څیر رایوځای کیږي.
زه یې په دې پیل کې درې بیلګې راوړم، چې دوه یې د شمیرپوهنې بنسټ ټرونې دي.
دا باید په نخښه کړم، چې دا په شمیرپوهنه کېویناوېسره ټړي، دا زما د شمیرپوهنې سم اند
کتاب کې بیا ښه روښانه شویاواړونده لیکنې یې هم شته.
لومړی:
،،یا،،
کابل ته ځم یا کندهار ته ځم. یا
. کابل یا کندهار ته ځم
دویم:
،،او ،،
زه جلال اباد ته ځم، او کابل ته ځم.
جلالاباد او کابل ته ځم
یادونه: دا دوه ټرنویونه ،، او ،، او،، یا ،، د شمیرپوهنې سم اند بنسټیز ټرنویونه دي .
دریم:
،،تر،،
ټول کسان ناست وو، ترڅو یا تر هغې ټول میلمانه کټونو (خوبځایونو) ته لاړل یا
ټول کسان ناست وو، ترڅو ټول میلمانه کورونو ته لاړ شي.
زه به له ۴ تر ښپږ بجو درشم.
په دې لمنځتون کې ۲۰۰ تر ۲۵۰ کسان ځاییږي.
پورته غونډالې ته یوه یادونه، چې اړینه ده: ځنې کسان به ووایي، چې: له ۲۰۰ تر...
دلته له څخه نه شته، ځکه دلته د ۲۰۰ موخه پیل نه دئ، دا له ... نه دئ.
ګورو، چې ،،تر،، ټرونوی دئ او پرته له دې پرېپوزېښن هم دي.
که ،،تر،، یوه بله ګراماتیکي دنده سرته رسولی، نوما به دلته راوړې وی، خوباید
وهڅیږو، چې ،،تر ،،د نورو اړیکویونودنده په غاړه نه اخلي
ځنې لیکوال اوپښتو پوهان یې د پرتلې له پاره هم کاروي، خودا ناسم دئ. بله لیکنه کې به
دا راوړل شي.

فونیم او نور ...

ګرانو لوستونکو!

که تاسو دا لاندې راوړلې موضوعات دبېلګې په توګه الماني - او باور مې دې، چې
نورو ژبو کې هم- وګورئ، نو وبه وینئ، چې دا هره یوه موضوع یې پوره ډېره روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. زه هڅېږم، چې لږ تر لږه د دې پېژندونه تاسو سره ګډ کړم او د شونې یا کېدړنې پولې پورې به یې توپیرونه هم سره روښانه کړو. باور وکړی، چې زه دا لولم، ډېر ښه روښانه دي او خوند ترې اخلم. زما په لیکنو کې تکرار راځي، د دې بخښنه غواړم، خو وایې، دوه واره تړلی کلک وي. پوهېږم، چې ځنې ویونه لږ زیاتې روښانتیا ته اړتیا لري، چې زه یې دومره ډېر زغم نه لرم او باوري یم، چې مینه وال به دا کار سرته ورسوي، یا به یې سرته رسولی وي..

فونیم نو څه شی دی؟ phonem

فونېم:

پیلیادونه: په نورو ژبو یا لږ ترلږه الماني کې ډېر ویونه شته، چې د غږ په مانا دي، خو موږ په پښتو کې همدا غږ، ګړ او ویل لرو. نه پوهیږم، چې اواز مو پښتو دی او که نه؟ زه به په دې غږ او ګړپاتې شم او بیا له الماني به د هغه بل ډول غږ له پاره دا د غږ سره مل په یوه بل ډول روښانه کړم

پېژند: د یو فونیم (زوړ یوناني نوم دی په لاندې ماناوو:

Ein **Phonem** () له altgriechisch φωνή *phōnḗ*, پښتو: غږ یا ګړ(‘

.

د ټولو غږونو یو ذهني ټولګی دی، چې په یوه ګړیزه ژبه کې همغه یا برابره توپیرېدونکې دنده لري.

بېلګه: که فونیم /ښ/ راواخلو، نو دا په بېلو بېلو ځایونو کې په بېلا بېل ډول ویل کیږي، خو موخه ترې همغه اخستل دي یا همغه اخستل ، دا په دې مانا، چې په پښتو کې یې د ویونو په منځ کې کوم توپیر نه لري دا یواځې د ویېنې ډولونه دی، لکه په ،، ښه،، کې، چې ځنو ځایونو پرته له ښ په خ او ش هم وېل کیږي، خو موخه ترې همغه پوهېدلکیږي، نو له دې امله ګړیزه ژبه یا ویلو کې، خو که کوم فونېم بدل شي، نو مانایې ورسره نه بدلیږي.

دلته په فونېم کې همدا ګړ یا غږ یووالی دی یا که غواړی همدا یو غږ یو یوالی دی لکه د / ر / یا /ت/ او نورو غږ، چې خپله مانا نه لري، خو په وی کې وی ته هغه انډول مانا ورکوي دا دې په ګوته وي، چې دا غږ د سیلبې له لارې روښانه دی..

د دې بېلګې په دې نورو ژبو کې لږ روښانه دی، خو زه ورسره په پښتو کې ستونځې لرم، چې هغه باید په ګډه سره اوبی کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوونونه یا یووالي، نو په ژبه کې څنګه او کوم دي؟

په پورته کې ګورو، چې /ر/ او / ت/ مو ورکړي، چې همدا هر یو یې یووالی دی. همدایې د پیژند یووالی دی، چې غږ راوځي، نو دا به یو سیلبي وي. که زه ناسم وم، بخښنه راته وکړی، خو ګومان مي دی، زموږ ژبپوهان یې څپه بولي، که داسې وي، نو بیا ګړ – یا غږڅپې ته به څه وواېو. راځی، چې په دې سېلبې پاتې شو او که غواړئ سېلاب.

لاندې بېلګې ګورو:

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،مار ،، / ،، تار ،،

په پورته کې ګورو، چې نور ټول توري همغه دي او یواځې لومړي توري یې سره بدل دي او له دې امله معنا بدلېدونکي دي.

د دې ویونو د ماناو توپیر د وېلو یا لیکلو، ویونو جوړې یا خورا کوچنۍ (مینیمال) جوړې بلل کیږي لکه دا پورته. مینیمال ځکه، چې هغه خورا کوچنۍ جوړې دې. وروسته روښانه پېژند شته

بیا: دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څیر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي..

Allophoneد یوه غږ بلډولوالی

د دې یوه غږ ښ الوفونونه /ښ/ روښانه دي، چې په بېلابېلو ځایونو کې بېلابېل ویل کیږي.

الوفون یوناني وی دی، چې الو د بل او فون د غږ یا ګړپه مانا دي یعنې بل ډول غږ یا اواز یا ګړ، نو له دې امله الوفونونه د فونېم بل ډولوالی دی، چې د فونېمبدلون یا سبفونېم بدلون په نامه یادیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سره خپلوانو ویونو یا کلمو پېژند یا يې نوره هم ښه سره توپېری پېژند ونه يې :

: دېستینګېم: **Distingem**

فونېم او ګرافېم د دېستینګېم کلمې یا وی لاندې سره راټولیږي یا رایوځای کیږي.

دا په دې مانا، چې دیستېنګېم دوه برخې دي: ګرافیم او فونېم.

:ګرافېم   **Graphem**

. فونېم له ګرافېم څخه توپیریږي . ګرافېم د لیکلشوې ژبې خورا کوچنۍ ماناتوپیرپېدونکی یووالی دۍ

فونېم **Phonem**

.فونېم د ویونکې – یا ګړ ژبې خورا کوچنی ماناتوپیرپېدونکي یووالي دۍ

مورفېم   **Morphem**

یادونه: مورفیم دلته انډ راغلی. بل ځای کې بیاپوره څېړلشوی دي.

فونېم له مورفېم څخه توپېر لري. فونېم د خورا کوچنی د ژبې ماناتوپیرپېدونکی یوون په څېړ پیژند لري، په داسې حال کې چې مورفېم د ژبې خورا کوچني مانا وړونکي یووالي یا یوون په څېړ پېژند لري، چې دواړه سیمانتیکي ژبنیزه منځپانګه لري.

یادونه: دا یو اوږد د خبرو څه لري، چې زه يې زما د پاتې وخت سره لږ نورې شننې ته بېواکه یم، خو دا مې داسې لږ څه پیژندونه له الماني تاسو سره ګډ کړل، په دې هیله، چې ستاسو مینه مې ورسره راپارولي وي، بیا وایم، چې دا پوهنه پرته له یوې وتلې ژبې د زده کړې څخه نه کیږي

د دې کلمو د یووالو پېژندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته مې ولیکل، چې د فونېم یووالی لکه لاندې بېلګه کې /م/ دی

د مورفېم یووالی سیلبې یا سیلاب دی، هر مورفېم یو سېلبي دی.

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،شل ،، / شل ،، (د ش پخ پخ الف سره ویل

د ماناو توپیر د ګړیزو ویونو جوړې یا خورا کوچنی (مینیمال) جوړې بلل کیږي

دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څیر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي

بیا یې یووالی: د دې پورته ژبنیو توکو یووالی نو د سېلبې څخه څرګندیږي، دا یو سېلبي دي او دا یې یووالی هم دی. یو وی کړی شي یو سېلبي یا ډېر سېلبي وي، مګر دا ټول یوسېلبي دي.

فونېم د ویلشوې وي ماناتوپیرېدونکی یووالی دی. دا په دې مانا، چې د یوه فونېم بدلول د یو بل فونې سره د وي مانا بدلیږي یا تغیر خوري

د دې لاندې څخه موخه پوهېدل کیږي او وروسته همراځي، نو دا همداسې په الماني تاسو ته وړاندې کوم

- **R***atte* -**M***atte*
- Phonemaustausch im Inlaut:*M***o***de* - *M***a***de*
- Phonemaustausch im Anlaut:**R***atte* -**M***atte*
-
- Phonemaustausch im Auslaut:*Ruh***e**- *Ruh***m**

دا بېلګه په ګوته کوي، چې فونېم ماناوړونکی یووالی نه انځوروي، بلکه مانا توپیرونه په ګوته کوي

سړی ویلی شي: فونېم د یوه وي هغه خورا کوچنی غږیزه جوړښتبرخه ده د وي توپیرېدونکې دندې سره. د فونېم د بدلون له لارې د وي مانا بدلیږي، دا فونېم پخپله نه مانا وړونکی دی.

نورې بېلګې:

فونېمبدلېدنه په پیلغږ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور – ګور

مږه – پږه

تار – مار

او لاندې يې الماني

Phonemaustausch im Anlaut:

- **F**all - **B**all
- **t**oll - **v**oll
- **D**orf - **T**orf

فونېمبدلېدنه په پايغږ يا پايګړکې

کار - کال

ورور - خور

لاندې الماني

Phonemaustausch im Auslaut:

- Stie**l** - Stie**r**
- Kal**k** - kal**t**
- Hau**s** - Hau**t**

فونېمبدلېدنه په منځغږ کې

کور – کار

ډېر - ډار

ټول - ټال

لاندې الماني

Phonemaustausch im Inlaut:

- b**i**tter - B**u**tter
- W**o**che - W**a**che
- S**o**g - S**ie**g

يادونه: زماپه اند که دلته د غږ په ځای ګړ وکاروو ښه به وي.
).

(c) ketabton.com: The Digital Library

فونېتیک **Phonetik** (φωνητικός phōnētikós زړه یوناني)

(زړه یوناني φωνητικός phōnētikós,پښتو مانايي غږ - یا ګړاړوند ,) .

φωνή *phōnḗ*, پښتو مانا يې غږ

یوپوهنیز دېسڅیپلین یا دېسیپلین دی،چې ژبغږ په لاندې دلایلوڅېړي: په ستوني ګنډه، مری-، خوله او پوزه ،

ورشو کې غږجوړونه او د غږ او ګړحس کول د اکوستیکي خوي او د غږ یا ګړ کارونه د غوږونو او انساني

مغذ له لارې

دا دوه دندې لري: غږجوړونه او غږاورېدنه، نو:

فونېتیک یوه خپلواکه د ډېرو پوهنو منځ کې څغاستې ځانګه ده لکه لینګوېستیک، اناتومي، فیزیولوګي، نوېرولوګي، فزیک او شمېرپوهنه. د فونېتیک څېړنورشو یا څېړن اله ګړېدلې یا ویل شوې ژبه یا لنډ ګړژبه ده د هغې په ټولو رېښتینوالي- یا ریالېزه کولو کې.

فونېتیک هم لکه فونولوجی ویلشوې یا غږېدلې ژبه یا لنډ ګړژبه څیړي. فونېتیک د فونولوجي څخه ځان په یو بل اسپک یا کړنلار بېلوي. فونولوژي د ژبپوهنې برخورشو په څېړ غږونه په یوګونو ژبو کې د خپلو ماناتوپیرېدونکو دندو غږونه ټولګیزوي. په مخامخ یې فونېتیک د فزیکي ، نیورلوژی، فیزیولوژي د یو یو بلې ژبپوهنې لارې ، چې غږجګوالي جوړښت، د هغې وړنه او د هغې احساسونه په کې غوره دي او د پیداېښتي پوهنو څخه ګټه اخلي.

زه په دې اند نه یم، چې زموږ ژبپوهان به دا لرلې ستونځې بې له یوې پرمختتلې دباندنۍ ژبې – چې ښه زده وي - اوبی شي. زه ډېر وهڅېدم، چې یو ښه ټولپوهیز څه تاسو ته وړاندې کړم، خو دومره وتوانېدم، چې نیمه نیمخوره څه له تاسو سره ګډ کړم تاسو ګرانو ځوانانژبمینه والو ته دزړه له کومې بریاوې د لوي ځښتن څخه غواړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فونولوژي پېژند:

Phonologie Die (زوړ یونانی وی دی.φωνή *phōnḗ*, پښتو غږ، ,λόγος*lógos* ,
پښتو پوهنه) فونولوژي

په پښتو غږپوهنه، د ژبپوهې یوه برخورشو ده. دا د ژبپوهنې په دننه کې په ټوله کې د د فونونیتیک څخه باید رابنده شي یاني منځ کې یې باید پولي وي: په داسي حال کې چې فونیمیک د ژبغږونو روښانه خویونه څېړي، چې څنګه جوړیږي او فونولوژي د یوګونو ژبود غږونو ګړسیستم د دندې سره سر او کار لري. له دې سره دا د ژبلار یوه برخه جوړوي.

پېژند Definition

فونیتیک د ګړڅپو یا ژبڅپو پوهنه ده، خپل جوړښت د ویونکي او د هغه په کاراچونه د غوږ له لارې، چې د انسان د خبرو اترو فزیکي، روحي یا اروا‌پوهنې او فیزیولوژیکي ګړموادو ټولوالي په پام کې نیولو سره

د یوې پوهنې په څېړ د فونېمیک د ژبغږونو رواجي څېړنو له مخې یې ټاکل، د موډرنو یا اوسنیو څېړنو په څیر تنګ دی.له دې امله لاندې فونېتیکي څانګې سره توپیروو:

۱-ویندوله فونیتیک

artikulatorische Phonetik, .1

۲ – غږیز فونیتیک د فونیتیک هغه ورشو ده، چې د ویل شوو جګو یا غږووړنو سره بوخته ده. دلته د بېلګې په توګه څېړل کیږي امپلیتودې یا جګوالی او فرکونځ

akustische Phonetik, .2

غږیز فونیتیک د فونیتیک

دالاندې یې نهژبارم، دا ګران لیونکي په دا څلورو پرمختللو ژبو کې لوستلس او روښانه کولی شي.

دا په دې څېړنه کړي، چې غږ د شتونې او ژبې او نورو غږ الو له لارې څنګه پیداکیږي.،

Die **akustische Phonetik** ist das Gebiet« Die **Glottis** (Singular, altgriechisch γλωττίς **glōttís**, deutsch ‚Mundstück einer Röhre') bezeichnet anatomisch den der Phonetik, das sich mit der Akustik von ؟Stimmlippenapparat mit zugehörigen gesprochenen Lauten beschäftigt. Untersucht werden z. B. die Amplitude und Frequenz der Formanten, die die Schwingungen der Glottis erzeugen. Diese können mittels eines Spektrogramms grafisch dargestellt werden.

(c) ketabton.com: The Digital Library

perzeptive Phonetik, .3
physiologische Phonetik, .4
funktionale Phonetik. .5

دا پورته ژبنيز توکي مي همداسي پرېښوول، زما د فزيکي توانه راته داسې څه لرې برېښي، خو ګران لوستونکي په هره پرمختللې ژبه کې پيداکولی شي

phonemicفونېميک .

پېژند: د پيداښتي ژبې د غږيزې - او ليکنژبې روښانه روښانه ونه يا که غواړی‌شننه

Nameنوم

نوم د يوه نوي پوهنيز پېژند له مخې نومونه په يوه کس، يوه شی او يا يوه ځانله کس يا څه د معلومات

ډېری يا – سټ يا يوې کلمې باندې تنظيم شوي. معلوماتو معلومولو يا ټاکلو ځانګړنوالي په چوپړ کې دي.

لکه سورګل، سپين.. کشمالی، غونډوسکه او نور.

د نوم او نومن توپير له پاره يې پېژندونه سره پرتله کړی

دوه نور ژبنيز توکي، چې زه پخپله ورسره پوره ستونځې لرم

وی څه شی دی؟

يو وی يو خپلواک ژبنی يووالی(ناسم يې واحد) دی. په پيداښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې ناڅرونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دی يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې يې وګوری..

کلمه څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

; ;Begriffterm کلمه انګرېزي او الماني يې

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده.

دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه

د دې او اړونده موضوعګانو د لا روښانولو له پاره تاسو ګډ کار ته رابولم. د دې له پاره مې برېښنا پته:
smakhan1946@gmail.com

مورفيم (،، جوړښت، بنه،،) څه شی دی؟

د دې له پاره بايد وپوهيږو، چې سيلاب يا سيلبې څه شی دی؟

پيژند: سيلبېSil•be
د يوه وي په دننه کې د يوه يا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی يوون يا يووالی دی يا د غږ يا غږونو کوچني يوون يا يووالي ته سيلبې وايي.
يادونه: زموږپه ادبياتوکې ورته سيلاب وايي. دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی اوپه درې ژبه کې سيلبې نه شي ويل کيدی.

پيژند: مورفيم څه شی دی؟
مورفيمونه د اوازونويا تورو کوچني ټولګي دي، چې دوي يو خپله مانا يا غوره والی ولري.
بيلګه: ،، لوي ،، وی يو مورفيم دی. دا د بيلګې په توګه په ،، لويوالي ،، ، ،،لويان،، کې کارولکيږي.
،، - والی،، هم يومورفيم دی. دا په دې مانا، چې يو شی داسې دی، لکه دا وی، په کوم پورې چې دی تړلکيږي. دا د بيلګې په توګه په ،، لويوالي،، ، ،،ښکليوالي،، ، ،، لټوالي،، کې کارولکيږي.
همداسې ،، –ان،، يو مورفيم دی.دا د نورو په څنګ کې کارول کيږي، چې وښايي، چې يو څه زيات په بر کې نيسي، د بيلګې په توګه ،،لويان،، ، ،،چرګان،،.
زيات ويونه له ډېرو مورفيمونو جوړ دي، که سړی مورفيمونه وپيژني، نو سړی کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي د وی په مانا ساده وپوهيږي.
مورفيمونه اوژبسيلبې زيات وخت همغه يا يو شی دي، مګرتل نه. ،، ژوند،، له ،،ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفيمونه دي. مګر سرې وايي،، ژوند-کول،، او ،،م-ګر،،.
يا
مورفيم
مورفيم خورا کوچنی اواز- يا غږيوون يا غږيووالی دی، کوم چې په بيلابيلو ژبنيز اړوندوالي سره همغه مانا لري.
سړی د خپلواک او تړلي يا بلواک مورفيمونوپه منځ کې توپيروي، چې دا يواځې(فقط) د ويونوپه دننه کې رامنځ ته کيږي.
که الماني ژبې ته پام وکړو، نو په هغې کې دريزره ليکسيکي مورفيمونه، ۱۶ بيلابيل ګرامري مورفيمونه او ۱۰۰ويجوړونکي مورفيمونه شته.
نااړوند يا خپلواک مورفيمونه :
لکه: ميز، ټوکه، سر
تړلي يا بلواک مورفيمونه : لکه
کب- ګی ، بنسټ + کوچنيونه يا کوچنيکونه
لويان، بنسټ + زياتواليپای
که تاسوپه نورو ژبو کې دا کوری، ډيرې ليکنې پرې شوي اوهر چا د خپلې خوښې سره پيژندونه ورکړې، خوموخه – چې خورا واړه ژبيونونه دی – همغه ده.
،،مورفيم،، له فرانسوي راځي"morphème" ، له يوناني "morphe" - له پښتو ،، جوړښت، بڼه،،
يو وی کيدی شي ټوټه کيدونکی وي او له دې امله د ډيرو مورفيمونو جوړوي، خو يو نه ټوټه کيدونکی وی سملاسي يواځې يو مورفيم انځوروي.
ما پهپورته کېيا د پرېپوزېشن خبروکې ،، له ... څخه،، ، د .... سره،، د پ پهتوګه راوړي،خوهلته ،، له،، او ،، د،، مورفيمونه دي، ،، څخه،، او ،، سره،، پوستپوزېشنونه دي.

Relatoren اړيکويونه:

په ژبپوهنه (Linguistik) کې د Relatoren اړيکويونو لاندې يو نسبت ورکونکی ويدول کونيونکڅيون او پرېپوزېڅيون رايوځای شوې دي. کونيونکوڅيونونه تړنويونه دي لکه او ځکه چې او سره له دې.

ادجکتيو يا خوي وی Das **Adjektiv**

(c) ketabton.com: The Digital Library

[nomen] epí-theton ((lateinisch *adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch
(،، ورزیات شوی،،

په ژبپوهنه کې هغه ویډول دی، کوم چې د یوه څرګند شي یا یوه ذهني شي، یوې کیدنې یا کړنې یا حالت او داسې نور جوړښت روښانه یا تشریح کوي.

ادجکتیو،،خویوی،، یا ،،ملوي،، هم بلل کیږي، په ښوونځي کې ،،څنګه،، وی(یو شی څنګه دی؟) هم بلل کیږي، چې زموږ پښتو ادبیاتو کې یې ستاینوم بوا. د ستاینوم سره موږ لږ د ناسمونونو سره مخاخ کیږو او هغه دا چې دا بهیا ښکلی او یا ناښکلی وي او خوي نوم ډېر څه خوندي لري یا ډېر خویونه یا ټول خویونه.

یادونه: موږ دې ته په پښتو تراوسه ستاینوم وایو، خو زما پهاند دا خوي وی بهډېر مناسب وي.

خوی ویونه کیدی شي وکارولشي:

,bezogen, z. B. Der *schöne* Tag) (auf ein Substantiv attributiv

- اتریبوتیو(یوه شي اړوند یا یوه شي ته یې نسبت ورکړی، د بیلګې په توګه. ښکلي ورځ)

z. B: der Tag ist *schön*) ;mit Kopula (als Teil eines Prädikats prädikativ
oder

پریډیکاتیو (د یوه پریډیکات برخه د کوپولا سره: د بیلګې په توګه: ورځ ښکلې ده) یا

ادوربالadverbial (هغه ښکلې سندرې وایی)

د ګرامرتول د خبروڅه پوره غزېدلي وي،خو د اوس له پاره زه په دې لړڅه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یې سم وغزوم، خو دا کار د ژبې مینه وال ښه کولی شي.

د الماني ژبې زیات خویونه کیدی شي جګ شي. دا تلنه کومباراخیون Komparation یا درجه بندي بلل کیږي.

موږبه یېدا اوس همدا د ډېر اوخورا سره درجه جګه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلیPositiv: *schön*

ډېر ښکلی Komparativ: *schöner*

خورا ښکلیSuperlativ: *am schönsten*

داسې خویونه هم شته، چې د هغوي د جګوني سره ستوی بدلیږي:

او موږيې بیا په ډېر اوخورا سره جګوو:

ښه،ډېر ښه ،خورا ښهgut, besser, am besten;

زیات، ډېر زیات، لا زیات ، viel, mehr, am meisten.

دې ته ټول مینه رابولم،چې اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوڅخهيې همګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځني خویونه شته،چې په هغې دا جګيدنه نه شیراتللی:

ټیک همغه یا مطلق خویونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دبوي، چې دا بې ادبي ونه ګنی، که حامله ولیکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګیدنه بیا شته لکه شین، تک شین، شین چک.

سپین، تکسپین، سپینچک اوهمداسې نور.

پرېديکاتPrädikat (Grammatik)

پرېدیکات له لاتین څخه، چې (څنګه) بلل یا ستاینې ته وایي، هم جمله وینا ته، د یوې غونډالې زړی-برخه ده یا د غونډالې هغه زړی دی، چې د غونډالې د نوروغړوپه واک دی. په پوله حالت کې کیدی شي یوه غونډاله له پرېدیکات څخه ځانله همجوړه وي.(لکه په ایمپیراتیو Imperativ (په ګرامر کې: امر یا غوښتنبنه) کې ،، راځي،،).

Substantiv

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوبستانتیو په ګرامر کې نومونه (نوم)، بنسټوی، شي وي، اله وی یا نوم وی بلل کیږي

ازادلیکلي وییني(افادي) بې له پرېډیکات څخه غونډالي نه دي، بلکي د بیلګي په توګه سرلیکونه، برخټکي، بلل (یوځوک د خپل خوي له مخې یوځنګه بلل) اوداسي نور لکه ،، بد سپی!،، (بلل یا د ښوولو له پاره په ګوته کول).
زیات وخت کې د غونډالي د پرېډیکات په څیر چوپړ کې وي، خودا په ټولو ژبو کې اړیننه دی. د وی کې او پرېډیکات منځ کې توپیردا دی، چې کې یو وي ډول په ګوته کوي، او پرېډیکات یوه ژبلار دنده، چې کړونه(؟) په غونډاله کې لرودی شي.
پرېډیکات د رواج سره سم په دو حالتونو کې راتللی شي :
په الماني ژبلار کې پرېډیکات یو یوون یا یووالی په نځښه کوي، کوم چې له بنسټوي په ورکړي حالت کې د نورو کړونوسره یوځای په اینفینیتیو یا نوروپرېډیکاتپوره کونو څخه جوړ دی. له دې څخه د غونډالي یو یووالی راکوي، چې دا سرې په ښه توګه په ځنګیزو غونډالو کتلکیدیشي، ځکه چې تیوپیکې ډوله هلته ټول رېډیکاتونهد غونډالي پایکې یو د بل سره ځای شوي.

	ادورب	سبجکت	ابجکت	برېډیکات
ځکه چې	نن	هیڅچا	سپی	ګرځولی یا چکر ته بیولی

ایا دا پورته غونډاله به داسې موخه وره وي اوکه څنګه؟

ډاکتر ماخان میرې شینواری

اوکسومورون Oxymoron

نه پوهیږم څه به مې کتل خو د دې پورته وی ،،اکسیمورون،، سره مخامخ شوم او هسې مې په داروښانه-ونه پیل وکړ. په دې ترڅ کې ګورم، چې د نورو په ادب کې د کارونو ویونو سره داسې مخامخ شوم، چې پرته له هغې له پرېپوهیدنو اکسیمورون نه شو روښانه - یا شنل کیدی. دلته مې دا ټول سره ګډوډ راوړل، چې هسې زما په اند دا موږ ورسره په ادب کې نابلدو څه سره یواځې او یواځې داسې مخامخ شو او وګورو، چې د ا ژبه څومره ستره اړتیا څیرنې ته لري. تاسو، پیداښتي ده، چې هر وی، چې هر یو یې یوه کره موضوع ده، پخپله هم په ن ج کې کتلی شي او نور یې ښه روښانه کولی شی. زما لیکنې زه له الماني رانیسم، نو ویېنه او لیکنډول به یې هم الماني وي، خو وبه هڅیږم، چې انګرېزي یې هم راوړم.

دې لیکنې ډېر ستړی کړم. هیله ده، چې تاسو به ستړي نه کړي.

اوکسومورون یو ستایل اله ده چې هر ډول لیکنخوندیونو کې میندل کیږي، نو له دې امله په لوریک(۱) نه دی رابند، بلکې په ایپیکي(۲) او رومانتیکي کارونو کې هم پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي. دا اکسیومورون له دوه کلمو جوړ دی، چې ځانونه یو بل سره مخامخ کوي یا تر دې چې دا یو بل ردوي. دا پخپله په دننه کې ردوونکی اکسومورون غوښتونی دی او د یوه شي په ټکي شوي حالت کې انځور دی، چې یوه بیلګه یې کینه-مینه(په کرښه تړنه یې په دې مانا چې یو وی دی) دی.

د بیتونو سره شعرLyrik

شعر چې یو څه روښانه کوي Epik.

بیا:

په اکسیومورون کې دوه ویونه یا کلیمې د منځپانګې له مخې سره مخامخ دي یا یو بل ردوي سماندیزه مخامخ ټوټه یې پلیوناز موس (۱) دی، چې په هغې کې دوه ویونه همغه یا برابر څه روښانه کوي. دا وی ااکسومورون یوناني دي او له دې لاندې منځ ته راځي

.(“dumm,, *moros* und “*sinnig*scharf,, *oxys* ausὀξύμωρος,

پښتو مانا یې اکسیو تیزلیدی او مورون بې عقل یا تېزلیدی احمق یا زیرک احمق

په ګوته کونه له دې امله پخپله یو اکسومورون دی، ځکه چې مانا یې د منځپانګې له مخې پخپله یو بل سره مخامخ دي یا یو بل ردوي((تیزفکریز حماقت):

(۱)Pleonasmus

دا یو یوناني وی دی، چې پښتو تربې،هېدنه یې،، له اړتیازیات،، دی

یو پلیونازموس یو رېتوریکي (د خبرو د هنر) څرګندیدنه ده، چې د یوې جملې په دننه کې هغه د ډیرواره وینا یوه ویګروپ یا هم د یو یوګوني کلیمې له لارې په نخښه شوی وي. تل هغه وخت چې یوه ژبني الات ،کارول کیږي چې هغه د دې تراوسه ویل شوي څخه پرته نور معلوماتي مواد نه ورکوي. دا وی د ټولو له پاره مناسب دي، چې د یو چا په یوه وینا کې پلیاناموس ته پام را وګرزوي. په پښتو کې یې دا بیلګه راوړی شو،: لکه ،،سره لمبه،،

د پلیانازموس له پاره بېلګې: ګردې غونډوسکې یا ګرد غونډاري، یخ شوی یخ ارامه پټه خوله، رنګه رنګونه

<u>Stilmittel</u> (<u>stylistic devices</u> یې انګریزي دی))

(c) ketabton.com: The Digital Library

stilmittel ستایل اله

ستایل الې دبېلګې په توګه متافر یا بیضوي یاهګۍ(او ډېر نور) دي. دا ټاکلي ډولونه دي چې په تکستونو (خوندیونو) لکه شعرونو، لنډو نکلونو او پخوانیو کیسو او دا سې نورو کې منځ ته راځي. دا یو وینن اله یا افاده اله ده، چې یو څه ټاکلی وایي یا افاده کوي.

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهیدنې څخه تر ځیرې پورې خبرې، د بیلګې په توګه سپی په هرکاره کې لیونی کیږي، دا د په کینه کېدلو یا قهرېدلو له پاره کارول کیږي.

یا هم ستایل اله ،، سیمبول،، یا سیمبولي،،، چې یو شی موخه-ځېږي په ځیر انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مینې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

یا زیاته خبره (هغه خبره، چې له ربښتیاکیدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسنانو بهیدنه،،

هر ستایل اله ځانګړې مانا لري، چې د یوه څه له پاره ولاړه ده یا د یوه څه له پاره ځای نیسي، کیدی شي، چې د یوه ستایلډول له پاره هم وکارول شي.

Metapher

(زړه یوناني متافرμεταφορά metaphorá)

وړنه یې نږدې مانا ده او (د ځانګړو شتیلمواد یا – الو په ځیر کارول کیږي) ژبنی ویېنه ده، چې د هغې سره وی(یو ویډله) ده د هغه د خپل اړونده مانااړوندوالی په یوه بل کې وړل کیږي یا وردننه کیږي ، بې له دې چې بې له یوه سیده پرتله ونې اړیکه د په نخښنه شوې او په نخښنه کیدونکي منځ کې روښانه شي.

ډنده:

دا بنسټ ویېنه یې د یوه څه له لارې ځاي په ځای کیږي، چې روښانه، لیدوړ او ژبیز بډای باید وي. د بیلګې په توګه ونه تاج (د ونې تاج) د ونې د څوکو له پاره، یا دښتکښتی د اوښ له پاره. کله کله متافر ژبنیزې تشیاوې هم ډوکوي، چې د ستونځمنو لیکنو روښانه لیکنو را نغاړلو له پاره وي

متافر د ورته والي اصولو او د یوه ټاکلي او له دې سره جوړو شوو د ورته والي، منځپانګیز او نه د ګاوندی څرګندېدنو یا بربښېدنو منځ کې اړیکو څخه کار اخلي، له موږ سره چې د دوي په منځ کې .ماناوړنه لاس کې اخلي یا رانیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي کيدی شي د يوې لنډې (ښيره-ډوله)پرتله ونې له پاره ترې کار واخستل شي .
بېلګه: ملالۍ يوه ځمری ده، په دې مانا چې ملالۍ دومره توانمنه ده لکه ځمری. د لته د دې ښيروونکي حيوان نوم ملالۍ ته يووړل شو يا ورکړ شو...

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهيدنې ښخه تر ښيرې پورې خبرې، د بيلګې په توګه سپی په هرکاره کې ليونی کيږي، دا د په کينه کېدلو يا قهرېدلو له پاره کارول کيږي.

يا هم ستايل اله ،، سيمبول،، يا سيمبولي،،، چې يو شی موخه-ښېږې په ښير انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مينې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

يا زياته خبره (هغه خبره، چې له رښتياکيدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسنانو بهيدنه،،

هر ستايل اله ځانګړې مانا لري، چې د يوه څه له پاره ولاړه ده يا د يوه څه له پاره ځای نيسي، کيدی شي، چې د يوه ستايلډول له پاره هم وکارول شي.

Oxymoron; paradoxon, Contradictio, Antithese

اوکسيومورون، پارادوکسون، کونترادکښيون په اديکتو کې، انتيتيزې

د شتيلموادو تيره بيولنه زيات وخت لږه شوني ده. په ټوله کې په الماني درس کې زيات وخت کې سره بدليږي. له دې مله غواړو دا پولې بيا سره روښانه کړو.

لومړی: اوکسيومورون له مخاميزو يا متضادو يووالو يا واحدونو ښخه جوړيږي، چې د دوي برخوال سره مخامخوالي يا تضاد کې راځي. له دې سره يوه وينا توانمنده(که توامنه؟) کيدی شي..دا يووالي کيدی شي يوګوني يا ځانله ويونه وي يا د يوه ګډوله وی په دننه کې وي.

دويم: پارادوکسون: يو (بربښيدونکی -) مخامخوالی يا تضاد دي. دا بيا ښنګيزه ده، چې ايا يوګوني جوړښتبز څه سره مخامخ دي يا متضاد ردوي. غوره يې دا ده، چې پارادوکسون منځپانګير کار نه ورکوي يا لومړی په دا دويم ليد موخه ور کيږي

دريم contradictio in adiecto :

(c) ketabton.com: The Digital Library

کونتردکځیو په ادیکتو کې د اکسیمورون یو ځانګړی حالت دي. په دې کې یوه ستایل اله د یوه ادجکتیو او یوه سوبستانتیو څخه جوړه ده. دواړه ویونه یو د بل مخامخ دي او په پای کې لو بل ردوي.

انتیتیزېAntithese

هر اکسیمورون کیدی شي د انتیتیزې په څېر وپیژندل شي. خو انتیتېزې هڅیري هم چې د منځپانګېز مخمخوالي او ټولې غوندالې له مخې هم

اکسیمورون ځان د دوه ویونو په مخامخوالي رابندوي

د اکسیومورون له پاره بیلګې

پیداېښتي ده، چې یو شتیلمواد د بیلګو له لارې ښخ روښانه کیدی شي، نو له دې امله غاوړو، یو څو بیلګو له اکسیومورون او کونترادکځیو ادکتیو څخه په کیله کړو.

اکسومورا له ژبې او ټولې ورځی

لږ ډېر دی

دې ډکیا زه غریب کړم

بیړه له تلوار سره

غمګین خوښ

Adjektive

لاتین مانا یې: ورزیات شوی) خوي ویونه: دوي روښانه کوي، چې یو شی یا یو څه یا کسان... څنګه جوړ دي. دا د څنګه وي په نامه هم یادیږي، ځکه چې دوي پوښتي چې یو شی څنګه **جوړ دی**.

په ادیکتو کې کونترادیکځیو د اکسیومورون یو ځانګړی حالت

Contradictio in adiecto als Sonderform des

Oxymorons

زګیرویز درد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرده څلورۍ (مربع)

تور شيدې

ګونګه چغه

تياره وه، سپوږمۍ ځليده

په شنوواورو (ورېدوني) ډهليز (دهليز، چې شنې واورې پرې شوې وي)

کله چې موټر (لکه) برېښنا تيز

ورو په کونج راتاو شو

دننه ولاړ کسان ناست وو

پټه خوله (غلی) په خبرو کې ژوور
يادونه: په نوکانو کې ليکنې زما يعنې د ژباړې دي)

دا شعر کيدی شي د ۱۸۵۰ ز ک وي او په ډېر اختمال د ساکسو له وګړغړ. له دې سره ډېر اکسيومورا جوړيدی شي، د کومو سره چې بيتونه يانيمبيتې هکپککوونکې اغيز ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیستم څه شی دی؟

اجازه دې وي،چې دا يو وی يعنې سيستم، چې ټولپوهيدونی دی، خو بيا هم له تاسو سره کډ روښانه کړم. دې ته له دې امله راوهڅيدم، چې وګورو، دوي يا دا پرمختللې نړی هر يو وی- چې فکرکيږي، دا خوروښانه دی- څومره څيړي او روښانوي.

سيستم (زوړ يوناني وی σύστημα sýstēma د ډېرو يوګونو برخو څخه يوځای ايښوولشوی ټول) په ټوليزه توګه رابندوړ پيداښتي يا هنري ،، جوړښت،، په نخښه کوي يا په ګوته کوي، چې له بيلابيلو برخو څخه جوړ دی، کوم چې د ټاکلو منظمو اړيکو په بنسټ يو له بل سره د ګډ ټول په څير راوړلکيدی شي.

د دې وی يا کليمې يووالیز پيژند نه شته، ځکه چې د هر مسلک له مخې يې پيژندورکول توپير لري. په دې پسې نو دا مخ ته تللي غونډاله د يوه خوراغښ کډ پروپشوني يا - - ونوالي په موخه يو ذهنيت دی. د يوګونو پارامترونو لاندې روښانه ونه کيدونکې ده.

- فضايی يا / او د يوه سيستم وختيزې پولې کيدی شي د هغه تنيزوالي يا د ټاکلو توانونو له لارې فزيکي روښانه کړای شي يا تشريح کړای شي(ريښتوني/مادي/ ټاکلي سيستمونه) – يا سوچه انديز يا فکري جوړشوي، موخه-چوپريز (د موخې په چوپړ کې) پيداښت يا طبيعت وي(اديال يا خيالي/ نه مادي/ نظري سيستمونه).

پيداښتي – يا طبيعي سيستمونه:

ټول پيداښتي سيستمونه په ريښتوني پيښشوي يا منځ ته راغلي (ريل يا واقعي) سيستمونه دي، چې د موخه-ورې له انسانپيداکوني anthropogenenاغيزې پرته منځ ته راغلي او ځان پخپله ساتونکی يا خپلځانساتونکي دي.(بيلګه: Atom ,Quantensystem, Lebendes System ,Molekül

(Planetensystem ,Ökosystem ,Psyche ,Organsystem ,Zelle ,

مصنوعي يا هنري سيستمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصنوعي يا هنري سيستمونه هغه دي، چې د انسانانو له خوا په کې فکر شوی او جوړ شوي وي. دا کيدی شي مادي يا نامادي پيداښت وي، خو زيات وخت دواړه سره يوځای کوي. د دې په منځ کې سړی (ريښتوني) تخنيکي سيستمونه (بيلگې: کارالات، ماشينونه، شميرونی(کمپيوتر)) سوسيال يا ټولنيز سيستمونه (سوسيال گروپونه، کورنی، نژاد، ټولنې، عقيدوي ټولنې) او سوسيالتخنيکي سيستمونه (بيلگې: معلوماتي سيستمونه، انترنت يا نړيوال جال).

يو گډوله له پيدېښتي او هنري يا مصنوعي ريښتوني سيستمونو بيوتخنيکي سيستمونه (بيلگې: مالساتنه او مالروزنه، پاکی جوړښتونه(کاناليزايشن)، مصنوعي زړونه) او سوسيال ايکولوژي سيستومونه انځوروي (بيلگې: کلتوري کرنيزي ځمکې، ساتنچاپيريالونه)

-- مادي سيستمونه هر يو يې د خپل ډول له مخې د هغه د چاپيريال په ښکاره - ، بند – او رابند سيستمونو وېشل شوي. سيستمتيوري د ښسټيټوپير لرونکو سيستمونو جوړښتډول او خوزښت يې د څېړنې لاندې نيسي.

نامادي يا ناشييز سيستمونه ځانله او ځانله مصنوعي جوړشوي، فکري سيستمونه دي، چې بې له انسانه ،، ټيله شوي،، له لارې کوم ديناميک نه راپيداکوي او شتون يې د مادي سيستمونو په واک کې دی(بېلگې: د کلمو سيستمونه، کواورديناتسيستم، د اکسيومونو سيستم، مودلې او تيوري).\

د يوه سيستم جوړښتيوتې(توکي، برخې) داسې ټاکلکيږي، چې يو له بل بيلابېلې يا رابندې، بېلابېلې دندې يا پوښتنې په سيستم کې پوره کړي. په ختّه کې هر په خوښه ريښتونی(ستورو، ونو، غړو، جوړښتبرخو) يا فکر پرې شووالات (غړونه، نخښې، زېرندې، سيمبولونه) د يوه سيستم برخه کيدی شي.

يو سيستم کړی شي برخسيستمونه ولري او هم پخپله د يوه پراخ سيستم(**Supersystem**) برخسيستم وي.

پرتله کونه

ډاکتر ماخان ميرى شينوارى

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې مخکې ... وبخښې دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دئ او مخکې هم کليوالي ليکندود دئ.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پيل کوم، د اړتيا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کيږدم:

ستاينوم، چې ما خپله ليکنه کې خوي وی ليکلی.

ستاينومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څير د ستاينې جګونه نه لرو. زموږزيات ليکوالان، چې زه ګورم، ډېر اوخورا ډېر د دې له پاره ليکي.

بيلګه ۱: چټک،ډېر چټک، خورا چټک.

بيلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.

دا کړی شو نور هم وستايو، چې وليکو، لا نور هم چټک، ـــ ډېر ــ، ــ خورا ـــ اونور.

دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کيدی شي، چې دا د يوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او يا يوبل څه ورته پيدا کړي. داد قرارداد له لارې کيدی شي، خو هيله ده نورڅه سره پيدا نه کړو، چې بيا د قرارداد نوم پرې کيږدو

اوس راځم خپلو اري خبرو ته يعنې پرتله کونې ته:

زموږزيات يا نږدې ټول ليکونکي اوليکوالان ژبپوهان د شيانو يود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول يې د پرتله کونې ستاينه په ،، تر،، کوي. موږ ،،تر،، پوره څيړلی، چې څه شی او څنګه کارول کيږي.
لومړی: رموږليکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کيږي.يعنې

سپين تر شين(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا –) ښکلی دئ.
دويم: په پيدابښتي ډول يې، چې زموږ هيوادوال په بيلابيلوځايونوکې کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دئ؟
سپین له شین (هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا –) دئ.
دریم: سپین (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر – ، خورا –) دئ.
په پورته لیکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې لیکوالان کله کله ،، تر یا نوره ،، لیکي یعنې:
که پوښتنه وشي، چې له سپین اوشین څخه کوم ښکلی دئ اوسپین ور څخه ښکلی وي،
نووایو: سپین تر شین ښکلی دئ. دلته ،، تر څخه،، نه وایو.
تر د هغه مهال، ځای اویوه څه د پای په نخښه کونې سره یعنې ،،تر...پورې،، سره توپیر لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر یا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کیږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپین تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دئ، ناسم دئ.

یادونه: یعنې دا ،،تر،، هغه اړیکوی نه دئ، دا له یوڅه یا چا یا شي څخه ښکلی دئ، چې زیات کسان یې لیکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه یا مانا دئ.

نسبت:

موږ په پښتوګې نسبت ته څه وایو؟ (څه ووایو سم نه دئ، ځکه دا موږنه وایو، دا څه ورته ویلکیږي، دئ. له دې امله: څه وایو،دئ).

دلته هم شیان سره پرتله کیږي
دا چې نسبت پښتو نه دئ، نوکارونه یې کیدی شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ یې هغه پښتو ډول سره کولی شو، ځکه په عربي خوتول نه پوهیږو.
په ګڼونو کې لویوالی، کوچنیوالی اوبرابروالی سره پرتله کیږي.
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دئ)
په کسانو یا شیانوکې، لویوالی، ښکلا، پلنوالی، ...
کسان یا شیان:
الف نسبت ب (ته) ښکلی (جګ،پلن،...) دئ.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وایو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
یا یې اندول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره. یا دا لاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه و ۴ ته داسې دی یا برابر دي دي ته لکه ۳ و ۶ ته

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو یا شیانو کې
سپین وشین ته ښکلی(جګ،....) دی
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته څواړه (تروه، ستر....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دی.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
یعنې ۲ په څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپین وشین ته داسې جګ(ښکلی،....) دی لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دی

یا داسې هم وایو چې:
سپین وشین ته په جګوالي کې داسې ځان نیسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچې دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نیونه،، کیدی شي.

که شمیرپوهنې ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسې جګ دی، لکه پ و ت ته

یا

الف و ب ته برابر جګ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسې هم لیکو.

a/b = c/d

پخوا موداسې هم لیکه:

a:b::c:d

ګومان مې دی انګرېزي کې یې اوس هم داسې لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس ته راوړنه: ګورو، چې پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کیږي.

بیا: سپین وشین ته ښکی دي یا

سپین له شین څخه ښکلی دئ.

ناسم: سپین تر شین ښکلی دي.

خو سمې پرتله کونې له پاره لیکو، چې : سپین له شین څخه ښکلی دئ.

نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کیدی،دا د ،،له ... څخه،، سره کیږي.

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د یوه ډېردرانه او راته ګران استاد یوه لیکنه ولوستله، چې له تاسو سره یې د شریکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه برخو یې وېشم:

یادونه: پخوا مې په دې یوه اوږده لیکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې ولیکله، چې د لیکنې ډول یې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:

،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قیدي عبارت دی. دغه قید د پښتو په پخوانو کتابونو کې نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پیړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګلیسي ژبې د FOR EVER ترجمه ښکاري.،،

ـــــ ،،که څوک د متوفي په اړه ولیکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته یې نه (تل) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځینې خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چې شاید (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ویلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.،،

دویم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، يوه سيلابي کلمه ده خو د ابديت لويه معنا پکي نغښتي ده. په همدې وجه ډېر ځله ليکونکي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات کړي چي په صورت کي يې هم د محتوا قوت پيدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) يې بللی دی، يا يې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه يې همدا د تينګار غوښتنه ده.،،

ګرانو لوستونکو!

زه په دې ليکني نور څه نه ليکم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم يواځې يوڅو غونډالي له تاسوسره شريکي کړم او په تل ترتله لږ تم شم :

له دې د مخه، چي په دې موخه څه ليکو اړيين بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

يو: منطق

راځئ، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند يا منطق په بنسټ ،،وينا،، تعريف کړو:

پيژند (دا پيژند د شمير پوهني سم اند څخه دی): وينا د ويونو يا کلمو موخه وره څنګ په څنګ ايښوونه ده، چې يو ،،ريښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا ولري.

که ووايو، چې:

نن د کابل دښار د هوا حالات.

دا وينا نه ده، ځکه موخه وره نه ده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نارښتيا نه لري.

که ووايو، چې

نن کابل کي ورينګي (ورښت.) وريږي.

دا وينا ده، ځکه موخه وره ده او يو رښتيا ارزښت لري، يعني يا به ورينګي وريږي(باران نه وريږي، باران ميبارد)، چې رښتيا ارزښت يې رښتيا دی او يا به ورينګي نه وريږي، چې رښتيا ارزښت يې نارښتيا دی.

پورته جمله ويلای شو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن په کابل کې ورینګي وریږي.

په کابل کې نن ورینګي وریږي.

ورینګي وریږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا ویناوې دي . ویونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه یې څه ډول لیکنه غواړي، دا بیا بله خبره ده.

جمله یا بهتره وینا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وینا ده، ځکه چې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بیا راځي او که نه ، د دې سره یې موږ سر او کار نه لرو. دا د یوه کس اند دی او څرګند یې کړ.

دوه: له پخوانیو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړینه ده، خو دې ته باید ګوته ونیسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي څښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر ادیب د هغه وخت له اد یبه او شاعره ښه پوهیږي او دا باید همداسې وي، ځکه چې دا یوه طبیعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري لیکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

۱ – د دباندنۍ ژبې اغیز:

دا سمه خبره ده، کیدی شي دا وي، ځکه موږاړیوچې هر څه یا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنیو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغیزبه یې هرومرو وي، خو ایا دا اغیزیې د ژبلارو او د موخه ورتیا سره سم دی؟

دې ته باید تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ته باید پام وکړو، چې دا د FOR EVER انډول دئ اوکه نه؟ یعنې موخه وردی، که نه؟

یا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتی؟

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږپښتوهمداسې ده او که نه؟

که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.

— د سبا له پاره مې په یوولسوبجو تکسي راغوښتی دئ.

— د ... له پاره مې په یوولسو بجو تکسي راغوښتی دئ.

— ... ته مې....

— ... په یوولسو بجو مې تاکسي راغوښتی دئ.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.

داسې هم ویلی شي، چې:

— د تل (د درې ورځو، د یوې اونی، د راتلونکوځوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دئ.

دا غونډالې ،،ربښتیا ارزښت،، ربښتیا یا ناربښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د ربښتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو

دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږي؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څیر څه شته، چې ربښتیا ارزښت لري. دا به یا ربښتیا وي یا نارښتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنسټیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

څومره وخت ؟ تل.

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

موږ به دې تل تر تله ته لږ تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وایو،چې هو.

هر څه چې پیدا کیږي،هغه پیل اوپای لري.

یو څو بیلګې:

په مړستون کې د مړي په خښځای داسې لیکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په توروېي لیکو: شپږم د پنځې ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمې ۲۰۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپيدا نه وي؟

ايا داسې څه شته؟ هو اوهغه زموږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپيل يې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د يوه نيمبيتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله ليکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې ليکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. يعنې دا لومړى ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټينګار نه دئ.

نيونه، ښوونه، غوښتنه

دا ويونه، چې زه يې دلته اوس د ګرانو لوستونکوسره شريکوم، زيات په شمير پوهنه کې کارولکيږي، خو په ورځني ژوند اونوروپوهنوکې هم ورسره مخامخ کيږو.

زه زما ليکنې له الماني څخه راژباړم. زه باوري يم، چې له مانور تکړه کسان شته، چې دا کارښه کولى شي، که دوي يې پخپله نه کوي، نو هيله ده، چې لږترلږه خومرسته وکړي.

وړاندنيونه (preconditio لنډ: نيونه ، فرضيه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندنیونه یو حالت او یا یو خوي دئ، چې باید پوره وي، له دې د مخه چې یو بل حالت، یوه کړنه یا یو بل خوي او یا یوه بله پروسه د ښوني شي یا وښول شي.

د بیلګې په توګه په یوه څه کې د ننوتنې منلو یا داخېلېدو اجازې د مستحق کېدو له پاره ازموینه زیات وخت یوه وړاندنیونه یا که غواړئ فرضیه ده

یوه وړاندنیونه کېدی شي یواځې د یوه حالت یا یوه خوی یوه وړاندنیونه وي.

په سم اند کې وړاندنیونه په لاتین کې د پریمیس Premise په نامه هم بلل کیږي.

په شمېرپوهنه کې وړاندنیونه د یوې ښوونلارې یوه غوره برخه جوړولی شي

په دې توګه ایندکشن وړاندنیونه induction precondition
Induktionsvoraussetzung پایونه د ایندکشن ښوونه (the prove of induction)
Induktionsbeweis (د ځانګړو څخه په ټولیزو پایونه) پیل په نخښه کوي.

بېلګه : په ډېرو هېوادونو کې د تابعیت منلو لپاره په پوره سویه د ژبې زده کړه مخ د مخه وړاندنیونه ده.

په افغانستان کې د پوهنتون ننوتنې لپاره د کانکور ازموینه وړاندنیونه ده.

قضیه یا جمله :

جمله په شمېرپوهنه او سم اند کې یوه نوې پوهه یا پیژندنه ده ، چې له اکسیومونو، ټاکندویو(پیژندونو یا تعریفونو) او څرګنده جملو څخه فرمولبمدي کیږي. ددې لپاره، چې د یوې جملې وینا و منل شي یا وپېژندل شي، باید و ښوول شي . که په کره توګه ونیسو نو دا یوې منلې legitimierte (قانوني) پرلپسې ټولګیز (صنفي) پریدیکاتي سم اند د پایونې پرلپسې ده یا که غواړئ پایله ده.

ښوونه:

په شمې رپوهنه کې ښوونه د یوې وینا د رښتیاوالي یا نارښتیاوالي باوري راوېستنه (ښوونه) ده. دا د اکسیومونو، چې سر له سره رښتیا نیول شوي وي او نورو وینا و څخه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې رښتیاینه یې تیاره ښوول شوي وي راوېستل کیږي.. دلته له اکسیوماتیکي **axiomatischen** ښووني خبرې کوو.

شمیرپوهنیزښوونېزیات وختپه وړو،وړوپلو د نورو غونډالویا جملوپه بنسټ سرته رسیږي.

جوړښتیزې - او نا جوړښتیزې ښوونې.

شتونښوونه:

شتونښوونه چې وښایي ده، یا یوه تلنلار ورکړ شوې، چې اوبی ته موبیایي،دا په دې مانا چې، یواوبی جوړیږي یا منځ ته راځي.

د یوه نه جوړښتیزې ښوونې سره د خویونو لرلوسره د یوه اوبیشتون پای کیږي. کله ختیناسیده نیونې کیږي، چې اوبیدې شتون نه لري. له دې ښوونو لاس ته نه راځي، چې سړی څنګه اوبی لاسته راوړي.

غوښتنه (ثبوت) Behauptung

غوښتنه (ثبوت) Behauptung یا ،، څرګند یا روښانه حکم ،،تضمین شوی قضاوت،، هم بلل کیږي، یوه جمله ده د ځانګړې مانا سره او له ویونکي څخه داسې ویل کیږي، چې ټولیزه او د ټل لپاره وي. که د بېلګې په توګه څوک پوښتنې ته ، چې ایالندن له پاریس څخه لوي دی،؟

ځواب وایي: لندن په ۲۰۰۰ ز ک کې د پاریس څخه زیات اوسیدونکي لرل،، نو له دې سره دی غوښتنه رامنځ ته کوي.

یوه غوښتنه نه یواځې لکه (څرکندونه) ویېنه یوه جمله ده د ټاکلې خوندیونې (متن) سره، بلکې یو ټولیز ه کړنه کاروایي ده: د ویل شوې وینا لپاره یوه ټولیزه په اختیار کې نیونی (چې ګوندې د ټیکوالي دعوا پرې شوي وي) باوري کیدنه . John R. Searl ددې لپاره د خبروکار“speach act“ کلمه و کاروله.

غوښتنې کېدی شي ټیک (همداسې رښتیا) وي یا نارښتیا. دا له دې امله موخه وړې دي، چې غوښتنو باندې د منلو او ردونو له امله خبرې اترې یا که غواړی مباحثه وشي، شک پرې راشي، ومنل شي یعنې تصدیق شي، چې زور پرې واچول شي، وښوول شي، رد کړاي شي(یاني تضاد یې وښوولی شي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو ژبنیو څرګندونو څخه یې رابېلونه

غوښتنې(ثبوتونه) نه دي لکه دا لاندې:

۱ - په نیونو ودانې یا فقط نیولشوې یا نا جدي جملې. بېلګې په توګه په ادبیاتو، ژبتمرینونه یا ټوکې ټکالې لکه (،،په یوه وخت کې یو پاچا وو............،،)

۲ – پوښتنې،شک، ګومان(،، نه پوهېږم، چې ایا دا با راشي،،)

۳ – تیوریتیکي نیونې(،، نیسو،چې هر مالک د جګې ګټې هلې ځلې کوي،،)

۴– امر (،، لاسونه جګ،،)

۵ – کلیمه ټاکنه یا نومینال پېژند (،، د زیاتو اتومونو ټینګ تړنه دې ،، مالیکیول ،، و بلل شي.

۶ – د ځانیز خوند یا مزې څرګندونه(،، دا موزیک مې ښه راځي،،)

کومه ګټه نه لري، چې دلته د رښتیاپوښتنه رامنځ ته کړو. دا ډول جملې له بله اړخه په ارزښت کیږي، د بېلګې په توګه موخه ورتیا، هنري خوندیونه، مجلس ارزښت.

د غوښتنو ډولونه.

غوښتنې د خپلو منځپانګو له لارې په برخو وېشل کیږي ، د بېلګې په توګه:

-- غوښتنه، چې نړۍ څنګه جوړه شوې، داسې په نامه <u>empirische</u> یا په تجربو ودان، په رښتیا faktische یا مثبت

ښوونه(،، دا ونه له لسوکالوزړه ده،، ، ،، سرپ له وسپنې درانه دي،،).دا ډول غوښتنې تجربه- پوهنه ده، په ځنګړې توګه <u>empirische</u> ایمپریکي کارونه په پیداښتې پوهنو کې.

-- سم ادیز-شمیرپوهنیزې غوښتنې(،،د ۱۴۴ څلورۍ ریښه ۱۲ ده،،). دا د شمیرپوهنېاوسم اند اله ده.

-- ارزښتیدونکي غوښتنې (،، سپین و برګ ته ښه باجه یا رباب وهي،،).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- یوه لار ،یوه کچه، اخلاقي غوښتني(،،سړی باید له دوي سره مرسته وکړي، چې بې له کومې تیروتنې یا ناوړه کړنې یا ګوناه اړ شي،،). دا ډول غوښتني د نورماتیو-یا مثبت اخلاق Ethik الې دي.

-- hermeneutische روښانه، موخه ښوونیزې غوښتني (،،د سپین بیرغ ښکاره کونه دا مانا لري،چې: ،، موږتسلیم یو،،). دا ډول غوښتني د ژب – او کلتورپوهنې الې دي.

دننیسایکولوژیکي یا دننه (ځان) کتنې غوښتني innerpsychische oder introspektive Behauptungen

(،، زه د غاښ درد لرم،،. ،، ګبینی خوږخوند لري،، ، ،، زه ګورم، چې ترمومتر ۱۰درجې څیلزیوس ښايي،،).

غوښتني په نوروبرخو هم وېشل کیږي په:

-- غوښتنې په پخواني وخت کې په یوګړو یا ځانګړو پېښو، اوسمهال یا راتلونکو پېښو.

(،، ګوېټې په ۱۸۳۲ کې ومړ،، که د ګوېټې په ځای مې کوم افغان لیکلی،نود زیږېدنې یا مرګ ورځ مې یې باید اسانه پیداکولی شوی، دا چې دا مې نه شوکولی، اړ شوم همدا الماني پرېږدم.په خواشینی).دا ډول غوښتني د تاریخپوهنې الې دي.

--- د ټاکلو ډولونو شیانو شتون غوښتنه (،، په دې ځنګله کې ډینګری شته،،).

--- په تجربوي قانونمندۍ یا لاراړوندوالي غوښتني (،، که څوک یوه کریستال ګلنۍ په مرمرځمکه وغورځوي، زرې زرې کیږي،،)

--- د علتونوغوښتنه (،،سپی مړ شوی، ځکه چې هغه سرطان لروده،،).

موږ د ثبوت په ځای د دې نوي وی ،، غوښتنه،، سره بلد نه یو، خوګورو چې دا سم همغه ثبوت دی.

غوښتنه: سپی په سرطان مړ شوی.

ښوونه: دا بیا باید وښوول شي، چې همداسې ده اوکه نه.

Imperativ په امریه بڼه، غوښتنې، امر

(c) ketabton.com: The Digital Library

Implikation په کې رادننه کونه

جمله (شمیرپوهنه)

جمله په شمیرپوهنه اوسم اند کې یوه نوې پیژندنه ده، چې دا له اکسیومونو، پیژندونو او تازه پیژندل شوو جملو څخه وتلې فرمولبندي کیږي یا جوړیږي.د دې له پاره چې د یوې جملې وینا دپیژندلشي،باید دا وښوول شي.

په نورمال ډول جملې د خپل غوره والي په ترتیب په یوه اهرامډوله ترتیب پهبرخو وویشل شي، چې ترتیب یې داسې بریښي:

۱ - Lemma مرستندوی جمله (د یوه غوره ښوونه کې مرستندوی جمله)

۲ - Korollar د کره کونو یا ترې لاس ته راوړنو یوځایکول، چې دا له یوې جملې یا یوه پیژند بې د لویو بوختوالوراکول کیږي. زیاتوخت پای لاسته راړونې)

۳ - Proposition (سم اندیزې ویناوې).

۴ – جمله یا تیوریم Theorem (پوهنیزه – او بنسټجمله یا سټجمله. Theorem تر اوسه په زیاتو ژبو کې کارولکیږي.

تل ژبنیز – یا ورځني ژبنیز لیدنې غوښتنه

--- تل ژبنیز لیدنې غوښتنه په ټولیزه توګه فکر دی.. که سرې ته یو فکر یا پیښه پیدا شي، نو سړی کړی شي دا یوه غوښتنه وبولي.

بیلګه- غونډاله: زما غوښتنه ده،چې زه موټر بیایم.

مانا: زه اوس په دې فکرراغلم، چې په موټر کې ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنه د فلسفي له ليده يا له مخې:

د فلسفي پوهنې له مخې د **Immanuel Kanntichnochnicht** (ايمانول تراوس مې نه پيژاند) کاتيګوري (ډلې) غوښتنه د احتمالوالي لارو - - يا قانونمندئ په بنسټ په درې برخکاتيګوريو وېشلکيږي: دروغ، پوهېدنه اوتوکلي پيښېدنه. د **kategorischen Konjunktivs** يا ناسيده ويناو په بنسټ دروغ هغه د غوښتنې زياته پيښيدونکې بڼه ده.

ويناډولونه يا وينابڼې:

درې Modi مودوله يا ويناډولونه شته: اينديکاتيو، کونيونکتيو اوايمپيراتيو

اينديکاتيو Indikativ نومينال وينابڼه ده: ته ځې، هغه ځي او داسې نور.

کونيونکتيو يا ناسيده وينابڼه: غوښتن- يا هيله بڼه: زه به لاړ شم، ته به لاړ شې.

ايمپيراتيو Imperativ امربڼه: لاړ شئ.

Konjunktiv ناسيده وينا:

کونيونکتيوپه هغه حالتونوکې کارول کيږي، چې ريښتونی نه، بلکه يوازې شونی يا ممکن وي. يا دا:

زيات وخت وينا په ناسيده ويناکې د امکان په چاپيريال کې راځي، دا د امکانبڼه يا شونتيا بڼه او يا کېدنتيابڼه هم بلل کيږي. کونيونکتيودا نه ښايي، چې يو څه شوني دي.

زه به لاړ شم، ته به لاړ شي اوداسې نور.

دا موضوع پوره اوږد او په زړه پورې د خبروڅه لري.

دا څه ليکنې مې چې وکړې، نود ژبې سره مې مينه نوره هم زياته شوه اوداسې وايم، چې په دې زاړه بدن يا تيروخت د ژبې زده کړی شم.

دا زما يوه مشوره ځوانانو اوپه پوهنه کې هڅاندو ته - په هره پوهنه کې چې وي- دا ده، چې بې له يوې پرمختللې دباندنۍ ژبې – چې وړانيزمې انګريزي ده- هيڅ نه کيږي، موږډېر د زده کړو وروسته پاتې ټولنه يو اوژبه موتوانمنده، خو هم وروسته پاتې ده او هرڅه بايد له بلې ژبې راونيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولوجیزم Neologismus

منلي انجنیر صیب ستانه میرزهیر په م ک کې وړاندیز کړی وو، چې د علوموا کادمي له خوا دې یوه ډله جوړه شي، چې دا نیولوجیزم زما په اند د څیړنې، پراخونې اوورسره بلدونې اوبلدېدنې کارمخ ته یوسي. زه داسې لږ پوهیدم، چې ګوندې دا خود نوو وینو سره سر اوکار باید ولري، خوبیا مې هم وغوښتل، چې ځان داسې لږ څه پرې وپوهوم، نو د الماني ن ج له لارې مې دا لیکنه برابره کړه، چې له تاسوسره یې هم په مینه ګډوم.

دا لیکنه به دوه برخې ولري، چې لومړۍ به یې د نیولوجیزم سره ځان بوخت کړي او دویمه به یې نیولجیزم ته د پښتو اړتیا په هکله وي او په دې اړوند به دژبپوهانو کار څه وي او که نورې اړتیا به مو اړیینې وي.

که زما د لیکنو سره څوک داسې لږ بلد وي، نو دې ته به یې هم پام شوی وي، چې زما په لیکنوکې پردې ویونه کم لیدل کیږي، پرته له هغه پوره اړیینویونو، چې پښتو اندول ورته نه پیداکیږي، چې هغه به هم زیات پیداښتي ویونه نه وي او هغه به هم د هغې اړونده ژبې د ودې له مخې منځ ته راغي وي.

یوه داسې ځوان پښتون راته لیکلي وو، چې ګوندې زما لیکنې یې لوستلي، خو ډېر ساده دي.

لومړۍ برخه

نیولوجیزم:

یو نیولوجیزم Neologismus په یوې ژبتولنې کې په ټولیزه کارونه کې د مخه ترې تیرشوی یعنې د پرېښودو ژبنې ویونو بیا نوې کارونه ده، وایي

- یو نوی راپیدا کړی وی (نوی وی) په همدې توکه یو همداسې وېینه (افاده) یا

- یوه نوې مانا، چې د هغې سره همدا اوس لرلی وی، په همدې توګه پخپله وېینه (افاده) باندې سمبالیږي (نوې مانا) یا دا نوې مانا ورته ورکولکیږي، یا هم دا وی په همدې توګه وېینه پخپله، چې نوې مانا غوره کوي.

که دا دیوې ژبتولنې په دننه کې پراخونه ومیندي یا دژبتولنې په دننه کې وزغلي، او د ژبویونو کتاب (ډکشنري) یې را واخلي او د دې ژبې ژبپانګه کې ځای ونیسي. د نیولوجیزم له پاره کرکتریستیک یا خویغوره-والی یا خویټاکونکی دی، چې ویونکی دا په یوه وختواټن کې د نوي په توګه خپلوي. کوم ویونه (لا) نیولوجیزم دي، په دې پورې اړه لري، چې له کوم وختټکي څخه سړی د یوې ژبې ویونپانګه (ویونو پانګه) په پام کې نیسي یا څیړي. د دې په څنګ کې په ټولیز-ژبنیز ستاندارد ویونکتابونو(د ویونو کتابونو یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډکشنري) رانیولشوي نیولوجیزمونو له پاره په ډېرو ژبوکې ځانګړي ویونکتابونه، چې دوي ځانله یا ټیک د همدې ویونپانګه(که ویونوپانګه؟) څیړي شتون لري. د نیولوچیزم وینې (افادې) ته د زړې یوناني ویونه neu „neos νέος“ ،،نوی ، او logos λόγος Wort„ “ ،، وی،، بنسټ ته پراته دي، چې په پښتو یې نویوی (نووی یا نوی وی) بللی شو.

د دې کلیمې جنجالپرابلم ته

دا د نیولوجیزم وی یا کلیمه په ژبپوهنه کې نه بیخې ساده یوونوالی یا یواندوالی نه لري.

Hadumod Bußmann (هادومود بوسمن) داسې پیژند ورکوي:

نوې په کاراچولشوي یا نوې منځ ته راغلي ژبنیزې وییني،،. داسې ویونه په ویجوړونې، ویپورونې یا د ماناوړونوالي له لارې منځ ته راځي. ځانله د نیولنګویستیک Neurolinguistik یا نیوژبپوهنه (نوې ژبپوهنه) کې د دې وی له پاره د دې وی یا کلیمې د نوي پیداېښت منل منځ ته راځي یا د دې وی منل منل کیږي.

هلموت ګلوک Helmut Glück له یوې لور نیولوجیزم له نویپیداېښت سره برابر وټاکه یا کیښود او په چوخونی ،،وینوپیداېښت،، سره په حواله نیولوجیزم، دا ورکړلشوې بیلګې مګر ټیک د ویجوړونې، پورونې یا ماناوړنې حالتونه دي. د ژبپوهنې ورځنیوالي یا رواج کې که هرڅومره ناوخته نو د ۱۹-مې پیړۍ پای څخه ،، وبپیداکونه/ پیلپیداکونې،، له یوې لورې او ،، ویجوړونې،، بلې لور ته توپیروي.

بیلونه

د ژوندۍ ژبې خبرېکوونکې هره ورځ نوي ویونه جوړوي یا پیداکوي، چې د هغوی سره دوي سملاسي یا توکلي بلنتشیاوي یا نومونتشیاوې ډکوي یا بندوي. زیات له دې ویونو ټیک یوځل په کارلویږي. زیات وخت د دې ویونو موخه په دې کې ده، چې د هغه سره یو نومونحالت پوره کړي.

د نیولوجیزم ډولونه

د نیولوجیزم لاندې ډولونه کیدی شي سره توپیر شي.

نوویونه(نوی ویونه)

وییني او ماناوي نوې دي. د نوي ځوان وخت بیلګه یې د لنډخبرلیږل له پاره وتونوی *simsen* له SMS څخه دی.

نوي ماناوي

یو زوړ وی ټیک یوه نوې مانا (پسې یا بله مانا هم) اخلي. په دې توګه ګوندې له یوه زاړه وی د بیلګې په توګه موږک *Maus* په یوه ،، تخنیکي الې، د شمیرونې ورشو،، کې هم ځای په ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي کمبینیشنونه یا نوي ګډوله لګینه:

دلته هغه کارونیونه سره یوځای کیږي (Internetcafé انترنتکافی ,لپتاپ بکس Laptop-Tasche ,انالوګ ساعت Analoguhr).

نیولوجیزم او ژبنورم

که نوی وی کاروني ته ریښي، نو خبرېکوونکی زیات وخت د نورم د نه باورتیا سره مخامخ کیږي.

وینه، مانا اوکیدی شي د ډېرماناوالي

- ویندول یې لومړی په ورځنی کارونه کې ساتل کیږي. په ځانګړي توګه پوروبونو کې دا زیات پیښیږي، خو نه تل، یوه د اعیاروني(چمتوکوني) پروسه پیښیږي، چې د هغې سره د ترې پور شوې ژبې ویندول د فینومینسیستم سره سر وخوري. د دې له پاره بیلګه ډونلوډ Download دی

په ژبه کې پردي ویونه ځای نیسي، ځکه چې په الماني همداسي پښتو ژبه کې ورته انډول نه پیداکیږي.

Kunstwort مصنوعي وی یا هنري وی(هنروی)

د هنروي سره هغه وی په نخښه کوو، چې د یوې ژبې د ویجوړوني پیداښتي الاتو سره جوړ نه وي او د یوې بلې ژبې څخه هم نه وي پور شوی. دا یوه نوې رېښه جوړوي اوزیات جګسومبولیک یا زیات نمونه-ییز (نمونیز؟) دی. نوي جوړ شوي هنرویونه زیات وخت د نیولویجزمونو په حیث باوري وو.

د شعرونو ترتیب او بیتونوکي سرې زیاتوخت د هنرویونوسره مخامخ کیږي.

جوړښتنومونه

د هنرویونو له پاره زیات جوړښتنمونه: د ویونپیلو (د ویونو د پیل) یوځای راکښنه، یوځای ایښوونه، او د ګرافیمونو Graphemen د ګډوله کوني لنډونه.

یوځایراکښنه:

په دې د هنرویونوکي دوه یا زیات ویونه و یوه وي ته راکښلکیږي (،، سره ویلیکول،،)، چیرته چې سره یوبل باندې اوښتوني برخه لرې کیږي. د دې له پاره بلابیلې په نخښه-وني شته، د بیلګې په توګه، یوځای راکښنوی، سره ویلیکولوی، ګډوله-وی....

بیلګې:

- Teuro له *teuer*(ګران) او *Euro*(یورو)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- Demokratur له *Demokratie* او *Diktatur*

- Grusical له ډارووونکي *Grusel* او *Musical* موزيک څخه

- Informatik له *Information* او *Automatik* (يا *Mathematik)* څخه

اينفورماتيک په نامه پوهنځی شته اولوستل يې وايي چې له شميرپوهني ستونځمن دي. موږ د کمپيوترساينس په نامه پوهنځی لرو، نه پوهيږم، چې هلته به څومره د اينفورماتيک سره سراوکارلري، خوګومان مې دی، چې دومره ډيربه نه وي.

- Mechatronik له Mechanik او *Elektronik* څخه.

دا يوه نوي د موټرو مسلکي زده کړه هم ده، ځکه د نويو موټرو ماشينونه ټول په همداسي الو سمبال دي، چې ميناترونيکان ورسره سر اوکارلري.

- Glokalisierung له *Globalisierung* او *Lokalisierung* څخه.

Zusammensetzung von Wortanfängen

د ويونو پيلي سره يوځای اينوونه

دا هنرويونه د سيلبولنډويونوسره خپلوان دي:

بيلګي:

- Modem له Modulator او Demodulator څخه

- Moped له Motor او Pedal څخه. دا د ډيډبي اوبايسکل څخه جوړ په پښوو هن-الاتو ځي يا بيول کيږي.

- Chipitts له Chicago او Pittsburgh څخه

- Haribo له Hans Riegel Bonn(هانس ريګل نوم دی، چې له بن وويا دی(؟)) څخه. دا يوه خوږه دخوږوجوړه ميوه ده، چې کوچنيان يې په مينه خوري.

- Milka له Milch شودو او کاکو Kakao څخه جوړ څه دي. خوا‌ږه خو هرومرودي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډوني Abkürzungen

لنډوني هم کیدی شي هنرویونه وبلل شي
بیلګه:

“Nato„ د *North Atlantic Treaty Organisation* له پاره لنډونه.

دا لومړۍبرخه زموږله پاره دلته همدومره بسیا کوي او اوس راځو دې

دویمې برخې ته:

د پښتو ستونځې اونیولوجیزم:

د پښتو د پوهنیزې ودې له امله او که غواړې، د نه ودې له امله دپښتو ژبې ستونځې هم زیاتې دي. موږ اوتاسود دې لیکنې سره داسې لږ سر نیولوجیزم ته ورښکاره کړ او ومو لیدل، چې دا نیولوجیزم د یوې ژبې ویونکو د ودې سره هم سیده تړاو لري

هنرویونه او نیولوجیزمونه

ټول هنرویونه نیولوجیزمونه نه دي. یوه ویکتابیزه (د ډکشنري) نخښه یو اوږد وخت د نیولوجیزم په څیر ګڼل کیږي. د زیاتې پراخیدنې او د کاروني دوام سره د ټولژبنیز ویپانګې د ورسره ورځنې یا اړي ژبې برخه ګرځي.

دا چې په پښتو کې به نیولوجیزمونه کوم وي، زه ترې نه یم خبر اونه پرې پوهیږم، د دې دې ماته بخښنه وي، خو هغه ویونه چې موږ بدل کړي یا د نورو ویونو په ځای، چې ګوندې موږ یې پښتو کوو چې تاسوته به هیله ده زما د لیکنو معلومې وي- هغه - په پوره خواشینی باید ووایم - چې له هره اړخه ناسمې دي لکه:

مایع ته اوبلن ویل اود سلمې په ځای سلنه کارول، د ستاندارد، سطحې سویې په ځای کچه کارول او داسې نور.

دلته به مې هم وړاندیزدادی، چې د نوروژبو په مرسته به هرې پوهنې ته وده ورکوو اوهلته په نورو ژبوکې زیاتوخت د پیداښتې ویونو له پاره موږ په پښتو انډول پیداکولی شو اوکه نه ټو بیا د همغې ژبې همغه وي لیکو اوکه په عربي انډول باندې یې پوهیدو، نوهغه هم له نوروښه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ځان پالنه دي نه وي، خو دا به ووايم، چې په نړدې ځلوښنتو کتابونوکي، چې راټولوني اوژباړې دي، ما شميرپوهنه په پښتو ليکلې، دا په دې مان، چې په پښتويعنې ټول مسلکي نومونه په پښتودي اودا ما جوړکړي نه دي، دا نيولوجيزمونه نه دي، دا موږ په ژبه کې لرلي ويونه دي، چې ما به لومړي ځل ترې کار اخستی وي يا به مې لومړي ځل په کاراچولي وي او له دې امله دزياتو ګوتنيونو سره مخامخ هم يم، خوباورلرم، چې دا به هغه خپل ځای نيسي. ماته غوره دا برېښي، چې زما په اند ناسمون په کې نه شته اوکه وو، نو هغه به د راټلونکوځوانانو دنده وي، چې سم يې کړي.

زموږلومړی دنده: کتابونه له نوروژبو په پښتو ژباړل، دا په دې مانا، چې مسلکي ويونو ته هم د پښتو انډول پيداکول لکه د مشبوع له پاره موږ يا ماړه ليکل او د داسې کتابونو ډېرول.

بيا زما ټل ځوانانو ته مشوره: که غواړو وپوهيږو اوپوهه مو نوروته ورکړی شو، بايد په يوه پرمختللې د باندنی ژبه ښه وپوهيږو.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

دا مو د ستونځوبيو لار نه ده

زه – لکه د ټل په څېر- د ژبپوهانو او په ژبه کې د نوښت مينوالو څخه بخښنه غواړم، چې دا د دوي د ژبسمون او نوښتونو سره هم اندی نه يم، خو باور وکړئ، چې دا څه چې زه ليکم هم، د ځان غوښتنې او ستايېنې له امله نه دي.

دا چې ژبه مو نوې د دولت د ژبې په څېر ميدان ته راوتلې، نو دا ستونځې مو تر يوه وخته پورې شته. دا ستونځې ټولې ژبې لري، هغه چې ډېرې پرمختللې ژبې هم دي. دا ستونځې چې موږ يې په ژبه کې ګورو، داسې ستونځې دي، چې موږ ورسره سم ژوند کړی شو او لکه څنګه چې د نورو ژبو خاوندان د خپلو ژبو سره په دې هکله ستونځې نه لري او يا نه دې راپيداکړي، موږ يې ورسره نه لرو او له موږ څخه هر يو هم لکه د نورو ژبو خاوندان د سمپوهېدنې له امله د ستونځو سره نه مخامخ کيږو، نو بايد راپيدايې هم نه کړو.

يوه بله يادونه: زه چې د خپلو خوانو ليکوالانو او ژبپوهان ليکنې لولم، نو باور وکړئ، چې ورته خوښيږم. دوي توانمنده کسان دي او زه ورته د راټلونکې له پاره ډېر ښه ليد لرم او د نورې توانمنديکېدو هيله يې لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونځې مو څه دي؟

نورې ستونځې څنګه زېږوي؟

زموږ ژبپوهان او ژبمینوال، چې سره کښېني او د خوب ته تللو وخت چرت کې لاړ شي او یو څه ورته فکر ته راشي، چې بدلو یا سمون یا پیداکېدنه کې فکر لاړ شي، نو سملاسي غواړي یو څه ورته پیدا کړي او یا کله، کله یو زدکړیال یا زدکوونی ترې دیوه څه په هکله وپوښتني، نو دی باید دې پوښتنې ته یو ځواب پیدا کړي، داسې نه ورته وایي، چې دا خو د نړۍ په ټولو ژبو کې دا ستونځې شته.

یو څو بېلګې به یې دلته راوړم:

لومړی. پوښتل کیږي، چې: هغه راغی او هغه کتاب ولوست. دا خو نو یو ډول ه ګانې دي څنګه به پوه شو، چې دا به نو څنګه سره توپیر کړو. موږ خو د عربي په برکت یو ګوډی الف لرو سملاسي دا استاد د یوې ه په سر یو ګوډی الف وروتپی.

دویم: یو ژبمینوال دشپې په چرت کې وي او فکر ته یې راشي، چې دا د فارسي صدم خو د پښتو د سلم غوندې دی، خو راځه دا سلن کړه. دلته نو ژبلار، سم اند، د شمېرپوهنې لار ته فکر نه کړي او هغه سهار بیا ټولو پښتنو خپله د لیکنې لار ګرځولې وي.

دریم: پښتانه پوهان سره کښیني او وایي، چې دا مایع خو عربي دی، دا باید په پښتو شي(دا کېدی شي او اندول یې باید وي، ځکه دا پیداپښتي وی دی)، نو یو وایي، چې موږ خو ورته په پکتیاکې اوبلن وایو، نو سملاسي دا اوبین شي. دا ځکه چې دا ژبې مینهوال خو نه پوهږي، چې دا مایع څه پېژند لري او د فزیک له مخې یې دا پېژند څنګه ورکړل شوی دی. هغه نوم اوس ځوږ په درسي کتابونو کې هم کتل کیږي او اوبلن غاز هم وایې، بې له دې چې په اوبلن وپوهیږي او یا په مایع.

څلورم: د غلامی کړی، چې وایي ماتې کړی، نو سملاسې وایي، چې دلته خو باید یوه یې بدله شي.

بیا دلیل راوړي، چې یو غږ او دوه یېګانې. دا ژبلار نه ده دا ژبلارې په مخامخ لار ده، خو دا اوس هم زموږ هغه وتلي ژبپوهان او په ژبه کې پوهان همداسې ناسمه لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په کړۍ او کړۍ کې ستونځه وي، خو د دې یوه په ک کې ده، چې ځانله سیلبې لري، دا خو د ی کار نه دی، خو وایي، چې د مرچو تاو له کوچو باسي. دلته خو ګوره باید ک ته یو څه ورپه غاړه کړې او نه ،، ی،، په ګوډي الف وزوروي.

که موږ داسې خوبونه ګورو نو راځئ چې دا سې یو څو بېلګې یې راوړو:

لومړی: ولې ولې ولې؟

دلته نوموی، پوښتنوی او کړنوی دي، چې هر یو یې هر یو کېدی شي. پوښتنه به نو د درنو ژبپوهانو دا وي، چې نو موږ څنګه پوه شو، چې کوم یې کوم دی؟

په پورته کې خو ا دوه نه داچې یو ډول لیکل کیږي، یو ډول ویل کیږي هم او دادریم کې د ویلو له لارې بېلوالی شته، هلته به نو دې د پوښتنوی د و سره یو څه کوو یا به الف پرې د پاسه تپو او یا به نو نه پوهېږم.

دویم : د تره (د پلار ورو) او تره(هغه د بادرنګ په څېر خوندور) په منځ کې به نو له ه پرته د سیلبې له لارې توپیر کوو او کوم به کوم نوم وي؟ دلته نو باید په یوهت څه و تپو، چې دواړه نومونه هم دي.

راځئ چې یوه بېلګه - زما له لورې کېدی شي یوه بې سم انده بېلکه وي - خو راوړو.

افغانستان کې لومړی الف بل ډول ویل کیږي، چې د نوښت له امله باید یو ګوډی الف وربانديې سور کړو، که څنګه؟ او پرته له دې څنګه باید وپوهیږو ، چې دا ن هغه د عربو په څېر زبر لري، زور او که یا پېښ. موږ خو په شمېروني کې همدا یو ګوډی الف لرو، چې په هر توري یې سورولی شو.

دریم: د ترور (د پلار یا د مور خور) او ترور(چې چا ته یو څه ورپېښ شي او ترور یوې او بلې خوا ته ګوري) په منځ کې به هم څنګه توپیر وکړی شو؟

یوه پوښتنه: موږ وایو، چې دوه وونه لرو. ایا موږ یې چې یو ډول لیکو، د کومو ستونځو سره یې مخ کړي یو؟ چې تراوسه یې د ستونځو سره نه یو مخ کړي، نو له دې وروسته، چې موږ پسې پښتانه خو لا ښه باید وپوهیږي، دوي به نو څنګه له ستونځو سره مخامخ کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه په یادو راوړنه: یوه ورځ څوکسان سره ناست وو، چې په غبرګون خبرې شوې، نو دې یوه وویل چې ګوندې دا وی د ده له لورې روڅنی شوی، دا یې نوښت وو. ما ورته وویل، که ووایو چې: ..غبرګون ونه ښوده دا به ښه وي او که ووایو چې .. څه ونه ویل، چې تل سم دئ او ترې پوهېدنه یې هم سمه ده.

پای یادونه:

زموږ د فارسي ورونه پوهیږي، چې شیری او شیر سره نه بدلوي او دوي تراوسه د دې یوې ي سره ژوند کړی او له دې امله یې ځانونو ته نورې ستونځې نه دي زېږولي او همداسې د night سره انګرېزي ژبو ولسونو هم کومه ستونځه نه ده لرلې او نه چا نایګټ یا نایغت او یا بل څه ویلی او دا په پېړیو همداسې ده.

زما په اند به موږ هم سور، سور او سور، سور سره نه بدلوو.

سور(رنګ)، سور (چای)، سور(د یوه پټې)، رباب سور. دا دوه دروند ،، و ،، لري او دا بل یې سپک ،، و ،،، خو بیا د دې نورو دوو سره څه کوو، چې مغه ،، و ،، لري؟

دا پورته لیکنه مې د لاندې لیکنې له امله وکړه:

ما دا څو ورځې د مخه د پوهنتون د یوه استاد لیکنه ولوستله، چې د یوه زدکړي پوښتنې ته یې بیا په ،،ه،، ګوډی الف ترلی وو، نو دا لیکنه مې په ورزیاته کړه، کېدی شي تکرار یې ډېر وي، خو غورځول مې یې زړه نه غواړي.

زه په دې اخرو وختونو کې ،، ه ، ا ، و او ی،، ګورم، یا مې ورته اوس پام را اووښتی، چې په ککره یاځنګ کې یې ورته ګوډی الف سور کړی، نو له دې امله مې داسې لړې او وړې لیکنې ته زړه راپوورته کړ، د یوه سوال سره، چې موږ د پښتو له پاره باید نورې ستونځې ونه زیږوو.

د دې ستونځو سره مو ژوند کړی او دا د هیڅ څه مخه هم نه نیسي او ټول پرې بوهیږي. کله کله زموږ ګران ژبپوهان او نور لیکوالان لیکي، پښتو د ې د نورو ژبویونکو له پاره ساده شي. دا مو نه دنده ده او نه یې باید دنده وګرځوو، دا څه چې لرو، دا به د نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبوالاو سره هم ګډوو. لکه موږ په نور ژبو ځنګه پوهېږو، دوی هم زموږ په ژبه همداسې پوهېدلی شي. موږ ته زموږ له پاره په لومړۍ لیکه زموږ ژبه غوروالی لري.

یادونه: زه دلته داسې لږ ستونځې لرم، چې دا غوروالی او که غوره والی ولیکو، خو که هرڅنګه وي هم ستونځې ورسره نه شو پیداکولی.

زما هیله همدا ده، چې راځئ نورې ستونځې به نه زیاتوو.

لکه پورته مې چې ګوته ورته ونیوله، زموږ لیکوالان او ژبپوهان او همداسې نور د اند او نظر خاوندان په دې اخرو او یا هم شاید له پخوا د غږلرونکو تورو د لیکلو سره ستونځې لري او یا ستونځې راپورته کوي. دا ستونځې د نړۍ په ټولو ژبو کې شته او دا د پرمختګ مخه نه نیسي او نه د ژبې خاوندان ورسره کومه ستونځه را پورته کوي یا لري.

موږ خو پرته له دې هم په ژبه او هره ریښه کې پوره ستونځې لرو، چې هغه باید اوبی (حل) شي، نو له دې امله زه هم غواړم په دې ستونځو لږ دګرانو لوستونکو سره خپل اند ګډ کړم.

موږ درې غږلرونکي توري لرو (او که ه) په ورزیاته کړو، نو څلور به شي.

لومړی: ا یا الف دی. د الف غږوې شته خو به ماته له دوه ډوله شاید ډېره وبرېښي، خو وبه نیسو، چې دا دوه خو هرومرو شته او د نورو غږلرونکو تورو سره خو یې -که ورسره مل راشي- نور هم د غږډولونه ډېرېږي، نو که دا سره د لیکنې له مخې بېلوو . د بېلګې په توګه که ولرو باور(د دې سمه د غږونو روښانونه به بیاداسې وي، چې د با ځخه پرته وو ته هم یا الف یا یو بل څه ولېکې، چې سرې پوه شي، چې جګ ویل کیږي او نه دپېښ سره او نه د زېر سره) دا مو ژبه ده پوهیږو، چې ځنګه یې لولو.

دویم: دا دوه وونه خو لرو، چې دروند وو لکه تمباکو (که تنباکو؟) او سپک وو، لکه زانګو. دلته هم شاید ځنې پښتو پوهان یا د ویلکېدنې مینوال وغواړي، چې د یوې نخښې له لار یې سره بدل کړي.

ځنې لیکنو کې ګورو، چې په ا هم ګوډی الف لیکي او په ،،ه،، هم، همداسې په ،،و،، هم، يېګانې خو لا څه کوي، چې پنځه شوې خو دي او که دا لار وي، نو باید لږترلږه خو اته شي.

ایا پښتو غږلرونکي توري پرته له دې اړونده غږونو نورې دندې لري؟

یا ایا د غږ لرونکو تور په مرسته، کړنه او نوم ټاکلی شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه. نوري دندې نه لري. د دې له مخې څوک څه شی ټاکلی نه شي یا نه ټاکل کیږي، خو دوي، د ډېرګونو او یوګونو نومونو او همداسې د نارینه او ښځینه نومونو منځ کې د روښانونې دنده لري.

د دوی له لارې څه نه ټاکلکیږي. دلته ګوره د پېژندنې یا ور پېژندنې نه لیکم، ځکه دا پېژندنه بیا پخپله یوه دنده ده. دا روښانونه راته سمه برېښي. بېلګې يې: لکه د يېګانو له لارې، چې نارینه، ښځینه، یو او ډېر روښانه کیږي یا راته څرګندیږي، که پیژندل کیږي ولیکم، نو کېدی شي دلته بیا نورې پوښتنې رامنځ ته شي، خو یو کار چې هيڅ وخت د ژبلار له لارې نه کیږي، هغه دا دی، چې د هیڅ توري یا نورهم غږلرونکي توري له لارې او همداسې ی له لارې کړنه او نوم نه ټاکل کیږي، دا په دې مانا، چې کړوال او نوموال غږلرونکي توري نه شته، چې لارې يې کړنه او نوم سره ټاکل کیږي او بېلیږي. د دې له پاره نه ټولیزه لار شته او نه د ژبلارې له لارې. دا سې هم نه کیږي، چې یو غږ لرونکی توری او دوه ډوله لیکل، دا هم ژبلار نه ده.

د کړنو سره د کړونې بنه بدلېدل:

په پښتو ژبه کې د کړنو ډولونو سره د تېر وخت او اوسمهال له پاره د کړونې بنه د ځنو کړنو له پاره بدلیږي او دا هم یوه لار لري:

لومړی : هغه کړنې، چې پرې کړونې ته اړتیا نه لري، په هغو کې د کړونې بڼه نه بدلیږي. پېلګې يې: تلل، کښېناستل، درېدل او .نور

بېلګې يې ګران لوستونکې پخپله راوړلی شي

دویم: هغه کړنې دي، چې د هغو کړلو له پاره پرېکړونې ته اړتیا شته. په هغو کړنو کې د اوس مهال او د تېرمهال له پاره د کوونکو بنه بدلیږي. بېلګې يې: وهل، خوړل، او نور

پښتو ماته یوه توانمنه، خو داسې لړ د نورو له پاره ستونځمنه ژبه برېښي، خو که الماني او یا داسې ویل کیږي، روسي ته پام راواړوو، هغه هم همداسې ستونځمنې ژبې دي، خو زده کیږي او زه هم لاتراوسه په الماني ژبه د ډېرو ناسمونونو سره مخامخ کیږم. المانیان. زموږ په غم کې نه دي، چې ژبه کې نور بدلونونه راولي.

د داسې لړ څه بوختیاله پاره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه بله موضوع مې زړه دی، چې له تاسو سره ګډه کړم او هغه د هغه څه له امله ده، چې موږ يې دواړه لرو:

موږ لرو: ،، زما، زموږ، ستا، ستاسو،، او هم لرو: ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، زموږ ورځنی شوی ،، زما او نور دي، خو ايا د ژبلار له لارې هم داسم دي او که دا ،، دما...،، سم دي؟

دما له انده او څېړنې له مخې خو ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، سم دی. ليکنه مې په دې هکله په تاند او دعوت منلو خپرونو کې خوره شوې او د ژبلار کتاب ، چې په لنډ وخت کې به خور شي، هم وي..

له سرې سينې مو مننه او راته روغ او هڅاند اوسی.

ډاکتر ماخان ميرې شينواری

پښتو ته ناسم راننباسلشوي ويونه

او له ژبپوهانو څخه هيله

دا داسې لنډ، بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو پاڼو کې خورې شوي او هم دا کې هم کتل کېدی شي ketabton. comزما په همدې نامه کتاب په

څنګه پوهېږو، چې دا يا يو وی ولې ناسم دی؟

لومړی: يو نوم، يو وی يا کوم توری، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه خوي ونه لري، ناسم دی.

دويم: يو نوم يا بل کوم وی، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدی نه شي، ناسم دی.

دريم: د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونې او دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم بیا د پورته لنډ: پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

داسې پیل کوو:

یو: سلن نه شته: د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی. دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او ټولګېز هم نه دی او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن ناسمون دی، له دې د مخه دا ناسمون نه وو،.

دوه: اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي. اوبلن یوائې او یوائې د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

لومړی اړیکوی: له جلالکوټ تر کابله یا ... ترکابل پورې.

دویم ترنوی: په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسان ځایېږي.

دریم د مهال یا یو څه پای: تر نهو بجو درځم

بیا: پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

څلور: له تر سره پرتله کونه: دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي..

پنځه: ئ: زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري. دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان دریو ته هم ر سېدلی شي - وي.

شپږ: سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې، ناسمه ده. که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري.

اوه: تر ډېره بریده یا ... پولې، او هم یا کچې ناسم دي.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو، د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. نوره کارونه يې د اړيکوي ده.

نهه: منځ يا منځيکی: يواځې د يوه شي يا يوه څه هندسي منځ بايد وي.

نور منځ اړيکوی دی.

مخ. په مخ يې دانه ده. چې پرته له داسي کارونو، چې فزيکي مخ دی، نور کارول يې اړيکويونه دي. مخ ته ، دمخه، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې. دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کليوالي ويېنه ده.

همداسې څنګ او شا. په دې پوهيږو، چې کله فزيکي او کله دا فزيکي څنګ او شا موخه تري نه ده.

دا هم ناسم دي:

روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وايو ناسم ډی. سم يې ناروغتون، رغنتون يا رغنځی دي.

رغنځی ماته ډېر ښه برېښي.

د کورنيو چارو وزارت ناموخور دی، موخوريې د دننيو چارو وزارت.

دې وګوري.

دې وګوري. Ketabton: comهغه ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مينه لري، نو

يوه يادونه:

دا ما ته يوه بابيزه او بې ارزښته خبره نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، بايد سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنيز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر يو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که يو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکتری شهادتنامه واخلي او که نه، نو بيا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ټولو ليکلوست خاوندانو هيله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر يوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګي او پوهنتونونو پوهنيز کادرونه دې دې کار ته راوبولی.

په پای کې دې د يوې يادونې اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنيزه ځانيونه نه ده، چې په يوه پوهنيزه ليکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي.

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مينه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندګلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوريږم. او رښتيا ډېر زوريږم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي.

. زموږ ځني د ادب مينه وال په دې اند دي، چې زموږ ژبپوهان دي، خانونه داسې لړ د نيولوجيزم سره بوخت کړي، خو زه په دې اند نه يم. موږ دا خپل لرلي او نه مينلي ويونه، چې د مسلک په زور وميندل، دا بهنو پورهبرياليتوب وي، ودې ته نوي ويونه پيدا او جوړ کړو. تاسو ماته يو څه وښايي، چې د هغه نوم جوړېدی شي او موږ يې نه جوړوو..

ستاسو د ټولو له سرې سيني ډېره مننه.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

له دې د مخه په نوم غږيږو؛

Nomen نوم (نومونه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيليادونه: يوچا ليکلي وو، چې ليکنه مې کيدی شي د الماني د اغيز لاندې وي. په دې کې خو شک نه شته، چې زما وتونژبه الماني ده او ليکنې مې له الماني را نيسم، نو هرومروبه يې اغيززيات وي او دا خپله اغيز دی، خو زما په اند د پښتو ليکندود سره به ناسمون نه راولي. زما ټوله زده کړه له الماني ده او د الماني ليکنه بيا د پښتو د (دلته ،،تر،، نه ليکم،ناسم دی) اغيز لاندې ده.

په خواشينی بايد ووايم، چې موږ بايد ټولې پوهنيزې ليکنې له نورو ژبو را وژباړو. په خپله ژبه کې خو مو تراوسه دومره څه نه دي کړي، چې هغه د ښوونځي ساده ليکنې هم پښتو کړو.

دا دې ځانستاينه نه وي، چې ما اوس شميرپوهنه او داسې لږ څه فزيک په پښتو کړي.

Einleitung پيلونه:

نوم (شی هم دی، شي وی،ښسټوی يا نوموی بللکيږي) شيان ښايي(لکه ميز، کاسه)، ژوندي شيان(ښځه) اوذهني نومونه (هوا). نومونه بيا په پښتو نارينه او ښځينه باندې وېشل کيږي.

نر- ښځېوالي نومونه **Genus**

په الماني ژبه کې د ګينوس يا نر-ښځيوالي نومونو له پاره ارتيکلونه دي، چې د هغوله مخې ن، ښ او نرښځی پيژندل کيږي. موږ په پښتو کې نرښځي نوم پرته له انسانانو څخه په نورونومونو کې نه لرو. همدا نر- ښځينوالی لرو، چې دا زيات يې له پای توري څخه جوتيږي. زرکه، سپوږمی، لمر، ستوری او نور.

ښځينه نومونه داسې پيژندل کيږي، چې پای کې يې دا توري وي: ې،ی،ه ،....

نارينه نومونه داسې پيژندل کيږي،چې پای يې يا بی – يا ناخوزنده توری وي، دا په دې مانا، چې پای يې کوم غږلرونکی توری نه وي، لکه سپک، دروند، چينار او .....

خو دا بايد په کلکه په ګوته کړم، چې د پای توري په دې اغيز نه لري، دا په دې مانا، چې ګوندې يو وی يه پايوې له دې يادو تورو ولري، نو هغه دې ښځينه يا نارينه نوم وي، دا په دې مانا،چې دا تورې نومونه نه جوړوي، د تورو له مخې نر-ښځيوالي نومونه پيژندل کيدی شي او نه ټاکل کيدی.

د غږلرونکو توروله مخې د کړنې او نومونو توپيرهم نه شي کيدی، دا په دې مانا، چې موږنه شو ويلی، چې کړنه ده، ځکه يې د ،، ئ، سره ليکو، دا په دې مانا، چې نوميالە اوکړياله ،، ی ،، او،، ئ،، غبرګي نه شته، دا په دې مانا، چې ،، ئ ،، نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره بخښنه، چې د دې پورته ،، ئ ،، سره مې داسې لږ تاوتريخوالى دى. زه وايم،چې دا نه شته، نو ځکه يې په بيلګو کې زياته راوړم، چې ښايي هلته اړينه هم نه وي، خو څه وکړم؟ بيا هم بخښنه کوى.

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

يادونه: ګومان مې دى، چې زموږ ژبپوهان ورته نومځري(؟) واى، خو پوره باوري نه يم او په بل نوم يې هم نه پوهيږم، داسې بخښنې راته کوى، ملامت يم، خو څه وکړم، زموږد پښتو يا بيخي په پښتو پوهنې لا تراوسه کورته نه دي راغلي، لکه دا په نوروژبو پوهنې. پوهيږو، چې داليکنې له کورڅخه بې له کتاب او کتابتون سرته رسوو. دا دې دلته په ګوته وي، چې نومځاينيوى هرو مرو د پرونوم انډول دى او همداسې دى، که غواړو او که نه ؟

نومځاينيوي:

په الماني کې له الماني رانيولې ورته ،،له پاره،، ويونه هم وايي. پرونوم د نوم ځاى نيسي، نو له دې امله نومځاينيوي هم بلل کيږي اوګردانيږي يعنې بدليږي. په لاندې کې به وهڅيږو، چې څنګه موږ له الماني څخه دا پښتو رااخستلى شو اوڅنګه له دې سره مخ ته ځو.

د الماني لاندې پرونومونه يا نومځاينيوي د بيلګې په توګه څيړو:

Personalpronomen, Possessivpronomen, Reflexivpronomen, Relativpronomen او Interrogativpronomen.

Personalpronomen ځانيز يا شخصي نومځاينيوي

ځانيز يا شخصي نومځاينيوي دي: زه، ته، هغه(ن او ښ)، موږ، تاسو(ن،ښ)، هغوي او د هغوي بدليدونکي بڼې دي.

ګومان مې دى(د نورو په ليکلو کې مې ليکلي، چې دا ،، ګړمان مې دى،، پوهنيزه ويېنه نه ده، نو زهبهووايم، چې باور مې دى)، چې پښتو کې پرته له پورته دا لاندې هم ځانيز نومځاينيوي دي، چې دا به يې لږترلږه د الماني او فارسي سره توپيروي: ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، هغوي(ن،ښ). دا پورته په ياد راوړو، چې نومځاينيوي ځايونه سره بدلوي يا سره بدليږي.

يادونه: دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو ليکنو ته پوره اړتيا ده، زه خو به داسې لږ سرسري مخ ته ځم، ژوره ليکنه بيا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پريږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ځانیز نومځاینیوي کړی شو دا د بلل شوې نومونو په ځای ولیکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسره څه ووایو یا خبرې وکړو.

خودلته داړیینه یادونه: دا یادونه هم نه ده،دا دموضوع اړونده برخه جوړوي، چې په درې، الماني او پښتوکې یې غونډلې څنګه جوړیږي او کوم نومځانیوي ورته راوړل کیږي:

بیلګې:

په الماني کې وایو

.Ich habe *eine Katze*. *Sie* ist schwarz

زه یوه پیشو لرم، هغه توره ده

من یک پشک دارم،او سیاه است

په الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا Ich او،، من،، راځي او یواځې کړونی بدلیږي یا بنه بدلیږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې یې راوړو:

په پښتو کې کړوني هم بڼه-بدلیږي او نومځاینیوي هم بدلیږي.

زه یوه پیشولرم = من یک پشک دارم

زه به یوه پیشو ولرم = من یک پیشک خواهیم داشت، خو

ما یوه پیشو لرله = من یک پیشک داشتم

بله بیلګه:

دا زما (دما) بکس دی (ورسره یا مل) Das ist *mein* Koffer. (Begleiter)
دا زما (دما) دی (په بدل کې) Das ist *meiner*. (Ersatz)

په الماني او درې کې ګورو، چې کړنوی بدلیږي، خو په پښتو کې نه دا چې کړنوی بدلیږي، خپله نومځاینیوی هم بدلیږي، چې دا لږ ترلږه په الماني اوفارسي یا درې کې داسې نه دي، چې زه همدې دې لیکنې ته راوبللم یا راوهڅولو.

دا به وروسته لړنوره هم روښانه کړو.

Possessivpronomen خاوندوالي - یا څښتنوالي نومځاینیوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

)

دا پوسسیسیو نومځاینیوي(خوندیوالي نومځاینیوي) اړوندوالی یا خاوندوالی یعني ملکیت په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځاینیوي په څیر د په ځای په بڼه یا په څیر

بیلګه

دا زما بکس دی او که دا د ما بکس دی

دا زما دی. دا دما دی

راګرځیدوني نومځاینیوي **Reflexivpronomen**

رفلکسیو- یا راګرځیدوني نومځاینیوي موږ د راګرځیدني یا بیرته راګرځیدني سره (ځان تیرباسل یا ځان تیروتل، ځان ناسمیدل(غلتیدل(غلطیدل؟))) او رامات کړنو (ځان پیژندل) سره کاروو
بلګه:

Ich habe *mich* verlaufen. ما ځان تیرباسه یا زه تیروتلم (خبره په ما اوزه کې ده)
Wir kennen *uns* موږسره پیژنو

که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همداسې فارسي بل ډول دي.

Relativpronomen نسبتي نومځای نیوي

د نسبتي نومځاینیوو (هغه، دا، کوم،...) سره موږ نسبتي غونډالي په ګوته کوو.

بیلګه:

Die Polizei sucht den Mann, *der* die Bank überfallen hat.

پولیس سړی لټوی، کوم(هغه) چې بانک وهلی.

Interrogativpronomen پوښتنوییز- یا پوښتنیز نومځاینیوي

پوښتنیزنومځاینیوي (څوک، څه شی، چاته، د چا) په پوښتنغونډاله کې د نوم په خاي راځي، د هغه پسې یا د کوم چې موږ پوښتنه کوو.

بیلګه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهیږم، چې تاسوله ما ښه پوهیږئ.

Wer wird das sagen? دا به څوک ووايي؟

Wer sagt das? دا څوک وایي

Wer hat das gesagt? دا چا وویل؟

Wer hat das gesagt gehab? دا چا ویلي وو؟

یادونه: دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه. درې سره یې پوره توپیر شته.

Demonstrativpronomen. پام راګرځونې نومځاينيوي دي: دا،هغه ، کوم چې .
موږ پام راګرځووني نومځای نیوي هلته کاروو، چې یو څه (د نورو له ډلې) راوباسو یا غوره کوو یا د پاموړ ګرځوو.

بیلګې:

Möchten Sie dieses Hemd oder jenes? تاسو دا کمیس غواړې یا هغه؟

Indefinitpronomen ناټاکلي نومځاينيوي.

دې ناټاکلو نومځاینیوو پورې د بیلګې په توګه اړه لرئ یوڅه، نه،سړی، یوڅوک، هر.
موږ دا کاروو، کله چې موږ یوشی ټولیزکوو
بیلګه:

Kannst du etwas *für mich tun?* (ایا) ته زما له پاره یوڅه کړی شې؟

Deklination von Pronomen د نومځاينيوو بدلیدنه

د لته د نومځاینیوو په بدلیدنې او پوسیسیو نومځاینیووباندې پوره غږیږو:
بیلګه:

Er hat *seinen* Kaffee nicht getrunken

هغه خپله کافي نه ده څښلې. (که ټکي په ټکي يې وژباړو: هغه د هغه (د همده) کافي نه ده څښلې)

پای یاونه: د مخه مې هم ګوته ورته ونیوه، چې دا نومځاینیوي او نومونه یې له الماني رانیول شوي. زما هیله دا ده، چې پام دې ورته وکړو، چې دا په پښتو څنګه بلل کیږي اوکوم او څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د نومځاینیوو په پښتو بلنه کې دې ګران ژبپوهان مرسته وکړي.

پسې لیکنه: د دري ژبو افغانانو ستونځې د پښتو (له نومځاینیوو) سره اود اوبې لارې چارې یې.(؟).

موږ په نومځاینیوو کې د ژبو په برتله ستونځې هم لرو او دا هم پیداښتي ده، چې باید داسې توپیرون وي، خو د یوه څه پېژند په ټولو ژبوکې همغه دی. داسې نه دی، چې ګوندې په الماني کې نومځاینیوی په پښتو کې نوم یا یو بل څه شي یا همداسې کړنه دې د فعل سره توپیر ولري.

د ،،واحد،، لاندې موږ څه پوهیږو؟

موږ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لویو یعني متر، کیلوګرام او نورو ته وایو، چې دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو یا مو ورته فکر نه دی شوی او یا مو د سمون په باوریوالي باندې ځانونه نشو پوهولی. زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په لیکنواو ژباړو مې پیل وکړ، چې له دې امله مې په خپلو لیکنو دې لویو ته واحد نه دی ویلی. دا پیداښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کې دا هر څه سم روښانه او بلل شوي، چې په پښتو انډول یې باید ولیکل شي، خو دا هم په خپله ژبه د باور کمی او هم پهځانونو دباور کمی دی، چې د سمون زورتیا مو تر اوسه نه ده کړې. واحد یوه ته وایي او بس

له مخه یو څو یادوني:

لومړی: زما وړاندیز: که څوک غواړي یو پو هنیز څه ولیکي، چې ټولنې ته یې وړاندې کړي، باید په اول کې دا د یوې وتلې دباندنۍ ژبې راونیسي. په پوره خوشنی باید ووایم، چې موږ لا تراوسه پوهنیز څه په خپله ژبه کې نه لرو یا پوره نه لرو او دا مو له دې املې ناسمونون سره مخامخ کوي. که دا کومه لیکنه له دباندن وتلې لکه انرېزي ژبې څخه راوژباړو، نو د انګریزي یونیټ په ځای به واحد ونه لیکو، نو له دې امله – که غواړی ښه څه ولیکی، نو یوه وتلې ژبهښه د پوره توان سره زده کړی او پهنیزې لیکنې ترې راوباړی. موږ د ټولو پیداښتي ویونو لهپاره په خپلو ژبو دپیداښت سره سم پهپښتو انډول لرو

دویم: موږ که یو څه خبرو ته رااچوو، نو پیژند یې باید راوړل شي، ښه روښانه، ټولپوهوړ او ټولپوهیز.

زیاته شننه د سړي څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زیاتونو باید هغه موخه ورکړل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: که د بل چا لیکنو په ناسمون خبرې کوو، نو هغه لیکنه باید راوړو او بیا یې په خپل اند هغه سمون ورته وړانې کړو.

داسې باید نه وي، چې د هغه څه مې ولوستل ښه نه وو، یا ترې سمه ګټه نه اخستل کېده. دا باید و ښوول شي، چې د هغه لیکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي. د دې له پاره باید ښه روښانه او پوهوړ دلایل راوړل شي.

څلورم: په لیکنه کې بې له اړیینو څه باید سملاسې خپلې لیکنې باندې پیل وکړو

.

اوس راځم خپلې موخې یعنې ،، واحد،، ته.

زه چې زموږ د لیکوالانو اندونه او د واحد پیژند د دوي په اند د دوي په لیکنو کې ګورم، ورته خواشینی شم، چې له دې املة دې لیکنې ته راو هڅول شوم، که څه هم دا زما پهپخوانیو لیکنو او همدا ډول د شمېرپوهنې ویونو کتاب کې هم شته. .

موږ چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه ترې تل د یوه څه د کچولو لویې لکه متر، کیلوګرام او ساعت ته ،،واحد،،(؟) وایو، یعنې که اوږدوال یا یو بل څه کچوو، نو هغې د کچونو الو یا کچون الو له لارې، چې هغه روښانه پیژند او نوم لري، دا پهدې مانا چې که اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د کچونې واحد بولو، چې دا پوره ناسم بلل دي. په پوره خواشینی باید ووایم، چې موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه هممغسې ناسم کاروو. د دې کار هغه ستر لامل دادی، چې موږ هغه د دباندنیو ژبو رانیولو څه ته هم فکر نه کوو، چې په هغو کې دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتې شوي یوچې زه غواړم دا لږ روښانه کړم.

زه غواړم، چې ستاسو په لیکنه کې دا ،، واحد،، لږ رړښانه کړم او مسلکې پېژند یې له تاسو سره ګډ کړم، هیله ده، چې دا به

راته وبخښې، کوم ځانیز څه په کې نه لرم او هیله مې زموږ او ستاسو هممغږیزوالي دیَ

.

دا په پښتو کې ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دیَ. د ،، واحد،، ترې پوهېدنه بل څه دي و هغه ته چې موږ ترې پوهېږو. د واحد پښتو انډول ،، یو ،، دیَ چې پسې دوه، درې او نور راځي او بس.. دا چې موږ ورته واحد وایو موخه ترې ،، یو،، نه دیَ. یو یو دیَ او نور څه نه وایي او همداسې لکه دوه، درې او نور هم. یو که د یوه څه سره یوځای شي، نو بیا هغه شی یو هغه څه دی، لکه یوکتاب یا یو متر، - کیلو، - بجه او نه دوه یا درې او نور..

موږ په فزیک کې ویلې، چې د فزیکي لویو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،، کاروو، چې ،، واحد،، یې ناسمه نومونه یا بلل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو څنګه سموو؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانیسو:

د کچونلویو د څومرهوالي لهپاره، چې کاروو، دا په نورو

ژبو کې لکه انګرېزي کې

Die Einheitدی او الماني کې unite

او همداسې یې عربي مانا،، وحدة،، دی، چې موږ یې پوره ناسم ،،واحد،، بولو. له دې دریواړو ژبو څخه د دې پښتو انډول ،، یووالی،، دی، چې ما په خپلو لیکنو ویوون بللی، چې ګوندې دا به همدا یووالی وي او که څنګه؟

موږ ته دا یووالی، چې ما ،،یوون،، بللی، لږ بلډول برېښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، چې ګوندې دا یووالی، خو یو بل څه دي. دا همداسې دی او نه یې بل څوک پیداکوي، که نه هغه به همداسې لکه دا ،، واحد،، ناسم وي. دا ویډول دی، دا په ټولو ژبو کې همداسې دی ،د پښتو انډول یې هم همدا دی، ما نه دی پیداکړی او نه دومره توان لرم. د دې روښانه ولو لهپاره داسې مخ ته ځو:

.فزیکي لویې څه شی دی؟

فزیکي لویې اوږدوالی، دروندوالی او مهال دي او د فزیکي لویو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره یووالي متر، کیلوګرام، ساعت دی، چې لوي او واړه یووالي بیا لري. که موږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار کوو او دا متر له دې امله یو یووالیز یووالی دی، چې هر ډول اودوالی پرې کچیږي او بس.

Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit د تبې یووالي :

دا پورته د تبې یووالي یا یوونونه دي، چې یو بل اړول کیږي یا اړولکېدی شي.

رښتیا درسره شریک کړم هغه بل یې زما له یاده ووتلو. په پوره بخښنه .

د هرې بلې لوي له پاره د کچولو یووالی شته لکه د موټر زور، چې په اسزور کچیږي او داسې نور

اوس به نو راشو، دې د ژبپوهنې یووالو ته، چې دلته به څنګه وي؟

ژبه معیاري کونه

معیاري ژبه نوڅه؟

معیاري ژبه باید د کلیوالي ژبې سره توپیرولري، ژبه باید خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتیاوله پاره په معیاري ژبه یا لوړه ژبه اویا اکادمیک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراوسه چې په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله يا يو يوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنۍ ژبه يا کليوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپيريال کې، د ټولوينژبې سره په ويلو او ليکلو توپير لري او لوړه يا معياري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ويونکي پرې ليکنه اولوستنه کوي.

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختيز، سهيلي او لوديز افغانستان خلک په خپلو کليوالي ژبو غږېږي، چې سره تو پير لري، خو معياري ژبه دا ده، چې ټول يو ډول ليکل پرې کوي.

لنډ: معياري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتياوې پوره کوي.

دريم ته: پوهنيزه ژبه هغه ده، چې د اړتيا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونيوله پوره کړي. دا داسې برېښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معياري کونه په ختېه کې د ژبې پوهنيزه کيدنه ده.

پام:

د ژبې معياري کيدنه يا کونه بايد په دې موخه نه وي، چې يوخيالي – بې له کوم ژبني او سم انديزدليل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګوندې يوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وويل،، يا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهېږم، چې ،، په غبرګون کې وويل،، کې به د ليکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وايي. دا به نور کسان ووايي، چې دا يا هغه يا دغه موخه لري. دا چې موخه يې که هرڅه وي، خودا يوه سمه وينا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرګې دي اود يوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتيا ده، بايد دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګرنګون،، هم وليکو همدا يوډول به ترې پوه شو. نو اوس بايد و اندو، چې موخه به څه يې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وایو: غني د ترمپ د خبرو په هکله یا مخامخ، او یا په پلوۍ څه وویل یا غني د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندڅرګند کړ.

دا نوڅنګه کیږي؟

دا داسې کیږي، چې د ښونځي څخه نیولي تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتیاوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنیزې څیړنې هم باید په خپله ژبه وکړی شې.

موږ.لا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دۍ او په ځانله یا یو څو کسانوسرته نه شي رسیدلی

زه دا لیکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړینې لیکنې هم شته، چې باید خبرې سره په وکړو، هیله ده چې د تاند درنه پاڼه یا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، - معیاري کونه او – پوهنیزه کونه همغه پښتو پوهنیزه کونه ده.

ایا دا کار شونی دۍ؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څیر پوهنیزه کیدی شي، چې پای کې یواځې دوه بیلګې د شمیرپوهنې اوفزیک څخه راوړم.

له شمیرپوهنې یا نوره هم ښه له ځمککچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو یې (خو ورپورې خاندۍ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردی،لینده، نیمی، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپیریال.

له فزیک څخه:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په اړیینوالي نه غږیږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکي چي برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وایي، وهو یا کیکاږو. که دا په پښتوکوو یا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړی باید وپوهیږو، چي دا د فزیک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزیک له مخې دا هغه اله ده، چي دوه سیمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او یا د مړکیدو وخت کې یې سره بیرته بیلوي. پوښتنه دا ده، چي دا که موږ د سویچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ویونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دئ.

دا چي داسي بلل یې ښه کار دئ او که نه یا په داسي بلنوسره هم انده یوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسي دئ، دا تړونی دئ اونه بل څه.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

ژبه قرارداد دئ او که څنګه؟

ځني په پښتوکي ناسم ورځني شوي ویونه چي له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته یې ګوته ونیسو، چي دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چي ژبه خو قرارداد دئ، دا په دې مانا، چي که موږ یو څه ناسم ووایو اودا خلک همداسي ناسم واخلي او ورځني شي، نو هغه د قرارداد له مخې بیا منلي ګڼل کیږي، چي بیانو باید سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چي دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبې د ځوانئ له مخې کیدی شي ځني ناسم ویونه موژبې ته راننوتي وي.

تر هغه ځایه چي زما تجربه ده، موږتراوسه ژبې ته کوم داسي وی نه دې راننباسلی، چي هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشینی باید ووایم – داسي ده، چي موږ په ژبه کي یوکره پیژند لرونکي یا پیژندل شوي وی د یوه بل کره پیژندلرونکي وي - چي پیژند یې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام را اړوو:

لومړی:

هغه ویونه چې له پیداښته نوروژبو کې شته نږدې ټول يې موږ هم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ يې باید په خپله ژبه کې راپیدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهیدني له امله شونی دۍ.

بیا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسیره په یوه بله دباندنی ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول - د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهیږي اودا بیا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپیله مل دۍ.

موږيې دلته یوه بیلګه راوړو:

د مایع اوبلن بلل. ایا دا به نو هم بیا قرارداد وي او که څنګه؟

یادونه له دې د مخه چې په دې بیلګه روښنایي اچوم، د فزیک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په درې ټولګیو وېشل شوي، بې له زیاتې شنني:

١ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې يې یود بل څخه پخپله نه بیلیږي.

٢ - د تښتیدونکو تنونو یا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي یوې اوبلې لورته ځغلي.

٣ – د بهیدونکو تنونو ټولګی، چې بهیږي.

زموږژبپوهان، چې د مایع په پښتو انډول - د مسلک له مخې هم – نه پوهیدل، دا يې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دۍ.

اوبلن څه پیژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پیژند لري. دا د د دوه هایدروژن اویوه اکسیجن خوي دۍ، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګڼل کیږي.

اوبه واوره کیږي، چې کلک بدن یا تن دي، دا واوره بیا اوبلنه کیږي، چې نرمیږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

که د دې تودوخي نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بیا اوبه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ته دي د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا يواځې او يواځې د اوبو خوي دئ او د تنونو د کوم ټولګي خوي نه دئ، دا په دې مانا، چې شړومبې يا شيدې نه اوبلنيږي او نه کوم غاز يا تښتيدونکی اوبلنيږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

نو لنډ: ټول هغه تنونه چې بهيږي بهيدونکي تنونه دي او نه اوبلن. دا بهيدنه يې ګډ خوي دئ.

دا نوقرارداد نه دئ، چې نوم د بل نوم ځايناستی کيږي او ان د يوه ټولګي تر نوم پوري.

د پيدابښتي نومونويا ويونويوه بله بيلګه: سلم ته سلن ويل هم ناسم دئ، دا د ځنو کسانو د يوه ناسمې مينې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهيدنې او کوم دليله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دئ او نه قرارداد کيدی شي.

دويم:

ځني داسې نوموني لرو، چې د هغې له پاره له پيدابښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له څه باندې شپيته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځني ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه بريښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې بايد راشي.

بيلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکي د پښتو انډول ناروغتون يا رغنتون يا رغنځی ويل کيږي، چې له خوي او ژبې له مخې يې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دئ، خو دا چې موږ ډېر يا له سره داسې بللی، اوس يې بله نومه ونه راته پردئ بريښي.

بيلګه ۲ :

د کورنيوچارو وزارت، چې بايد د دننيو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموږداسې بللی. د کورنيوچارو وزارت هم بايد ولرو، چې د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دې ناسمونو کې دليل نه شي ويل کيدی، چې دا روحياتو له امله ښه يا بد بريښي، په ژبه کې هر څه شته، چې ځني به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغيز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم:

هغه نومونه چې د انساني ټولنې د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه يې دلته يادونه كوم. زما په بله د مخه تيرې ليكنه كې شته اوېواځې نومونه يې اخلم، كره پيژند لري او پر ځاى يې د يوه بل كره پيژند وى تاسم كارول كيږي.

بيلكه:

ستاندارد، سطحي، سويې، ... ته كچه ويل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه كې خودا ټول ناسم بلل شوي ويونه د يوه كس د شپې د چرت څخه راوتلي او سهار بيا دا نورو كسانورااخستلي او ټوليز شوي.

د ژبو د اسانتياو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د ليک ښه بدلون اونورونوښتونو له باره كار كوي.

دا څو كاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه ميليارده يورو وټاكل شو، ځنې بدلونونه په ژبه كې راغلل، چې د نوې ښې ليكنو له پاره پنځه كاله وخت وركړشوى وو، چې په ښوونځيو او نورو دفترونو كې دا نوې ښه ورځنۍ شي. په دې كې ورسره سوېس اتريش او ليښتنشتاين هم ګډ وو.

ز ه يې يوه بيلګه راوړم:

پخوا دوي فيل Elephant ليكه او اوس يې Elefant ليكي.

كه ګران لوستونكي مرسته كوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هيله ده، چې ويې ليكي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرۍ شینواری

ایا موږ پیداښتي پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداښتي پوهنوکي پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنګه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنۍ ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلوېښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بنه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دئ پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دئ.

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ یوڅوبیلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پیژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کیږي.

موږ وایو: یو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وایي، چې مشبوع شوی اومیږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وایو چې میره ټنده شوې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو څوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نور ژوي مړیږي.

کوچنیانو ته هم چې موړدېر خواړه ورکړي، راګرځوي یې.

ځنې خواړه دي، چې سړی یا څوک ښه په مړیږي، نو وایو، چې دا خواړه مړوونکي دي.
ګومان مې دی، چې د کلي خلک وایي مړوخه دي، نه پوهیږم سم به وي او که څنګه، ځکه چې مړوخه ګومان مې دی هغې ښځې ته هم وایي، چې میړه لري.

په همدې توګه مو محلول یا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووایو؟

لکه چې ژوي مړیږي، خو همداسې یو اوبی هم مړیږي.

موړ نو پورته پیژند اوس په پښتو دا سې لیکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بیا وایم، چې دا بل ډول نه شي بلل کیدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسیره کوو یا له کټلاندې څخه راباسو.

له شمیرپوهنې څخه یوه بیلګه:

ما خو نږدې ټوله شمیرپوهنه په پښتو لیکلې، خو بیا به هم یوه بیلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دایره، چې د دایرې د منحني یوه لږه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو یې:

ګردی (موږیې په هسکه مینه کې ګردی بولو)، هغه وړه د ګردی د کږې برخې ته ،، لینده،، وایو.

دایره = ګردی

قوس = لینده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردی یوه ټوټه بیلوي، نو دا له دې امله ټوټه وونی (ټوټوونی) بولو(بولویې نه،دا ټوټوونی دي).

وتر = ټوټوونی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوټه یا چې قطعه ورته وایو: د ګردۍ هغه هواره ده، چې د لیندۍ او ټوټوونې منځ کې پرته ده.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نیمی: هغه کرښه چې ګردۍ نیمۍ نو دا به نیمی نه وي؟

قطر = نیمی (اړیین نه ده چې کرښه ورسره یاده کړو، پوهیږو چې دا کرښه ده).

ګردۍ برخه یا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکی دئ): دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍ لیندۍ منځ کې پرته ده.

قطاع = (ګردۍ) برخه

وړانګه =شعاع

له فزیک څخه

سیم یا څه، چې برېښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله یې برېښنا وړوني یا لنډ وړوني بولو

دا د ښوونځي د فزیک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې لیکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شئ.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره یو څه وړاندې کیږي، چې کتل او اندونه سره یو کول نه، سره نږدې کول یې زما هیله ده او نه بل څه.

نومونه یا ویونه باید پیدا نه شي. هر څه چې په پیداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: یو څه ته په پښتو نوم ایښول (دا به د خبرو وي)

دویم: د یوه څه په مانا ځان پوهول (دا باید وي)

نو که د دې ویونو مانا ولیکویعنې مخکتاب، نړیوال جال، ملفون، شمیرونی، دا به اړیین وي. دا چې څنګه یې وبولو، دا باید په پام کې نیولشوي وي، چې تخریب په کې نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

۱ - موږ په کورونو اوکوټوکې یوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د یوه واړه اړمګوټې یا یوې تختې او یا د یوه څرخ په څیر وي. دې ته انګرېزي سویچ، الماني شالتر وايي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړوني یا سیمونه سره یوځای کوي اوبیلوي. د یوځای کیدوسره برېښنا په برېښنا وړونو یا سیمونوکې بهیږي اوڅراغ روښانه کیږي اود بیلیدوسره برېښناګروپ مړکیږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

۲ – پورته موبرېښنا وړوني نوم ولیدل، دا هکپک کیدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له یوه ځایه بل ځای ته وړي، نووړوني دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنیزه کیدو توان لري او هره ریښه په پښتو کیدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهیږي.

زما اخرني وړاندیزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اویو کره پیژندل شوی وی به د بل کره پیژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

قرارداد زما، یما، دما دا درې نومځاینیوي د همغه یوه نومځاینیوي له پاره ویل کیږي، پوښتنه داده، چې ایا دلته یو قرارداد اړیین دی؟ نه. ځکه چې دلته هم د ژبلار له لارې هغه سم ترې راوباسو. دا به نو څنګه وي؟

ډاکتر ماخان میړی شینواری

پرتلنه او پرتله کونه او د عکس العمل پښتو

د څنو لیکوالانو لیکلو کې مې پرتلنه ولوستله او دا مې م ک کې خورهکړه، چې پرتلنه او که پرتله کونه. څنو ملګرو او همداسې په یوه ناسته کې دژبمینوالو او ژبپوهان سره په خبرو کې دا ویونه رامنځ ته شو، چې دا پرتلنه او که پرتله کونه یا پرتله ونه سم دی او همدا ډول دا هم رامنځ ته شوه، چې عکس العمل ته به په پښتو

څه وايي، یعنې د پښتو انډول یې؟

زیات وخت، چې د پښتو ویونو باندې خبرې راځي، نو زما د پېژندګلوۍ له ډلې د څنو په ژبه کې ورځني مګر د پردیو ویونو د پرېپوهېدنې پوښتنه کوي، چې یوه ورځ یوه درانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهاند هم راځخه وپوښتل، چې نو د ستونځو حل ته به څه ووایو، چې زما ځواب ورته سملاسي د ملګوبي څخه خولې ته راغی او ستونځوبی مې ورته وویل، چې اوس یې همداسې لیکم هم. اوس راځو خپلې موخې ته:

د شننې په بنسټ زما پرېکړه دلته له دې امله نه ده، چې ګوندې دا د عکس العمل پښتو انډول دې ورځنی شي یا وکارول شي، خو موخه دا ده، چې وپوهېږو، د دې انډول په پښتو کې شته او که وي، نو هغه به څه وي وي؟

دا دوه څېړنیزې موضوعات به داسې پیل کړو:

لومړی: پرتلنه که پرتله کونه؟

الف: پرتلنه: د تلل نوم تلنه ده. شیات تلل کیږي، خو انډول یې، چې برابر دي او په څه کې برابر دي او که برابر نه دي. دا تلل شوي شیان سره پرتله کېدی هم شي، چې ګډ خویونه ولري. دې ته به کېدی شي د پسې موضوع څخه بیا ښه روښانه شي.

ب : پرتله کونه: دا وی یواځې د دې له پاره نه کارول کیږي، چې د شیانو دروندوالی سره پرتله کوي، چې کوم درونډ دی او څنګه سره پرتله کیږي یعنې پرتله سره ایښول کیږي.

پرتله کونه په دې پرېپوهېدنه ده، چې دوه یا ډیر شیان په هغه کډ خوي کې سره برابر دي او که څنګه. د دې روښانولو له پاره د هر یوه خوي هغه انډول کچوونی یا کچ اله په کار ده، چې دا هغې کچونې وروسته بیا کتل کیږي، چې سره برابر دي او که څنګه.

یو: که چېرې وغواړ وپوهېږو، چې دوه یا ډېر کسان په جګوالي کې سره برابر دي او که نه، نو څنګ په څنګ یې سره دروو او بیا یې په برابروالي پرېکړه کولی شو. که د یوځای درولو شونتیا نه وي، نو بیاهر یو د اوږدوالي کچ اله باندې، چې یووال یا یوون یې متر دي په کچه کوو او دا روښانونه یې بیاګورو.

دوه: که چېرې وغواړو وپوهېږو، چې ایا د ګلاب ګل،کستېرې او که د خوږ چ بوي سره همغه دی، که توپیر لري، نو بویوو یې او بیا پرېکړه پرې کوو.

درې: که وغواړو، چې یوه منه او یو ناک سره پرتله کړو، په خوند، دروندوال او همداسې په پلنوالي کې، نو دا د پېلابېلو لارو له لارې کیږي، چې بیا یې په هر یوه مورږ پرېکړه یا قضاوت کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای یي: ګورو چې پرتله کونه د تللو سره یواځې سراوکار نه لري. ځنې دپرتله کونې شیان د پرتلې له پاره تلل کیږي او دا نور یې بیا د بېلابېلو لارو له لارې کچول کیږي، چې د ټولو دا پورتنی نوم بیا پرتله کونه ده. له دې څخه دا پوهېږو، چې پرتله کونه سیده د تللو سره نهشو شو برابرولی.

نو له له دې امله پرتلنه د پرتله کونې له پاره ناسم بلل دي.

بل غوره بپلووالی یې په دې دی، چې تله نوم دی، چې له دې امله یې د مخه اړیکوی ،، پر،، راتللی شي یا ښه یې په تله کې یا پر تله باندې اچول کیږي او تلل کیږي، نو لهدې امله تلل یو کړنوی دی، چې د مخه یې د ،، پر،، لیکل نه شته، دا په دې ترې پوهېدنه چې دا ،،پرتلل،، نه شته، نو همداسې پرتلنه هم نه شته.

یادونه: زموږ ځنو د ادب خاوندانو ته دا ،، کونه،، لږ ښه نه برېښي، خو په ژبه کې ښه او نا ښه، ښکلې او ... ټول شته، دا دچا د اند او خوند سره سر او کار نه لري، دا ژبه، ده، چې څنګه ده.

یوه یادونه: زموږ ژبپوهان او د ژبې مینوال باید - که چېرې دپښتو ډکشنري منځ ته راتله- د پښتو شننیزه ویکتاب یا ډکشنري کې هم هر یو وی داسې روښانه کړي. او همداسې دا لاندې.

بیا لنډ: تلل کړنه ده او د کړنې د مخه اړیکوی، دلته ،، پر،، ځای نه لري او همداسې پرتلنه هم سمه نه ده. خو تله یوه اله ده، چې د مخه یې ،،پر،، ځای نیولی شي یا راتلی شي او همداسې پرتله کول او لهدې امله پرتله کونه سم دي.

اوس راځو زموږ دې بلې د خبرو موضوع ته:

دویم:

عکس العمل

پوښتنه: عکس العمل ته به په پښتو څه ووایو، یا به یې څه وبولو؟

د عمل او عکس العمل الماني، انګریزي او لاتین یې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Aktion ;Reaktion; actio, reaction; actio; reactio

موږ به دا لومړی: د یوه ویکتاب څخه له الماني په عربي او پښتو وژباړو، چې وپوهیږو، دوی یو ویکتاب څنګه لیکي، چې موږ هم باید بیا د یوه شننیزي ډکشنري له پاره تري زده کړه وکو. دویم به بیا موږ دا د فزیک او نور پوهنو په بنسټ هم داسې لږ روښانه کړو.

لومړی د Reaktion عربي تري پوهیدنه چې عکس العمل دی او په څنګ کې دا لاندي هم.

استجابه ، رد فعل، ردود

کیمیاوي کارونو کې تفاعل

سیاسی رجعه

په عربي خو نه پوهیږم، خو دا د الماني غندالي، چې پهعربي ژباړل شوي، زه يې الماني څخه پښتوو ژباړم، چې داسې لږ هکپککونکي به وبریښي، ځکه چې ورسره بلد نه یو.

Das ist eine unglaublich primitive emotionale Reaktion.

إنّه ردُّ فعلٍ بنسبةِ واحدٍ من مليون

دا له باور لري ساده احساساتي عکس العمل (په ښتکړنه (کړنغندنه)) ده

Vielleicht war die erste Reaktion richtig.

ربّما رد الفعل الأوّل كان حقيقيّاً كناّ فقط شخصين على مقربة

کېدی شي لومړی په رد عمل (په ښتکړنه) سمه وي

د الماني عربي څخه مو یو څه پښتو کړل، چې په پام کې يې ولرو. نور هم په دې هکله د لیکلو پوره څه شته، خو هغه دې ګرانو د ژبې مینه والو پاتې وي. اوس راځو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم ته: د عکس العمل فزيکي پېژبند:

که يوه غونډوسکه په ديوال ولو، نو هغه ديوال دا غونډوسکه په ځټ راليږي يا په ځت راولي.

دا په ديوال وېشتل عمل دي، چې پښتو انډول يې کړنه ده او دا په ځت وېشتل يې عکس المل دي، چې پښتو انډول يې په ځټ کړنه ده.

له دې ځخه نو د عکس العمل پښتو انډول په ځټکړنه شوه.

بله بېلګه يې اروا پوهنيزه ده: که ځوک په ځپړه ووهې، هغه يا تا بېرته په ځپېړه وهي او يا که دا کار نه شي کولی، نو مخ به يې د وينو په ځېړ سور شي. دالته دا وهنه عمل او له دې امله کړنه شوه او دا په ځټ وهنه او يا د مخ سره کېدل يې په ځټ کړنه ده.

موږ دلته په همدې بسيا کوو. له دې ځخه دې موخه دا نه وي، چې ګوندې همدا بلد دې نه وي، خو دا کار مو بايد کړی وي، وپوهېږو، چې له عکس الملځخه په پښتو ځه پوهېږو.

ځنې ملګري او يا په م ک کې هم ډېر کم د م ک ملګري دا ليکي، چې ليکنې مې ستونځمنې دي او ځنې راته وايي، چې ليکنې مې د الماني اغيز لاندې دي، چې ترې پوهېدنه ستونځمنه کوي. زه پوهېږم، چې زما ليکنو کې به ستونځې ځکه وي، چې د باندني ويونه کم لري او داسې ځه په کې هم راځي، چې موږ ورسره بلد نه يو. زما په دې ليکنه کې هم ځو ځايه داسې ويونه راغلي، چې ما ورته پهبلد ډول بايد معنا يا معنی ليکلې وي، خو له دې معنا ځخه په ځنګ تېرشوی يم، چې ښايي شتاسو به ورته پام رااوښتی وي.

له بلې خوا د ځنو لوستونکو له لورې پوره ستايل شوي.پرېپوزېشنونه

(ګومان مې دی، چې موږمختړي... نومولي،خو په خته کې مخ ته دي، چې د مهال، ځای او يو ځه مخ ته يا ځنې شا ته(؟) راځي.

ايا د اړيکوی له پاره د نوروژبو ځخه ګته اخستل کيدی شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کيدی شي، چې په يوه ژبه کې زيات وي، خوبيا د هغوزياتو څو له پاره په بله ژبه کې يوې پ شتون ولري، لکه د الماني aus;ab ; von،... له پاره په پښتو کې يو پ شتون لرې اوهغه ،،له،، دی، خو دا ګومه ستونځه نه ده.

اړيکويونه Prepositions

پيلیادونه: له دې ځايه زموږ لهپاره ياد پښتو ژبط لهپاره هغه غورهبرخه لهدې امله پيليږي، چې ما تراوسه داسې د دې اړيکويو ياوختاړو، ورستاړو او ... داسې ښې ليکنې د خپرونو له لارې هم ونه ليدې.

د ځای، مهال، نومونو او شيانو منځ کې د اړيکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړيکويونه.

يادونه: باوروکړی، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې يواځې او يواځې ډ مهال،ځای او ...پاي په ګوته کولوله پاره راځي اونوريې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

مختړي(؟) نسبتي ويونه يا (و) ته ويونه

د پرېپوزيشن لاندې چې څه د پوهيدلودي

مخ ځاينيوي اوپسې ځاينيوي، خو ښه يې اړيکويونه

ياودنه: پرېپوزېشن - لکه د نوم څخه يې چې روښانه ده- مخځاينيوي ته وايي،چې په زياتوهندو و اروپايي ژبوکې همداسې ده،خوپه پښتوکې دا د مخځاينيوي سره غبرګ يې ډېر پيسيځاينيوي دي.زه دا له دېامله مخځانيوي اوپسې ځاينيوي بولم يا مختاړي اووروستاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ویونه، چې نور ویونه یو د بل سره اړیکوکې راولي اویو ټاکلی(ځایز، وختیز اوداسې نور، بې له بدلون) نسبت ورکوي، نسبتوي د بیلګې په توګه په، باندې، ورسره، له پاره،، له امله، ته.

پرېپوزیڅیون(له لاتین څخه، چې ما له الماني رانیولې، مخ ته ځای نیوی یا همغه مختړی او یا نسبتي وی او یا و.. ته) د ښوونځي ګرامر کې اړیک وی یا مخ ته او پسې وی هم بلل کیږي اوګرامري ادبیاتو کې ځای ویونه یا حالت زیاتووني برخې بلل کیږي د ویونو ډولونه دي، چې یو بند – یا تړلی ټولګی جوړوي چې منځ پانګ ویونو او ګرامري ویونو په نخښونو ته ورننوتي.

دا لاندې یو پوره لیکنه چې ګرانولوستونکوته وړاندې کوم، زماډېره ښه راغله.

یادونه: وتونزبه الماني او موخه ژبې انګرېزي او پښتو دي

یادونه ۲ : پ په ځنو ژبوکې زیات او په نوروکې بیا د څو پ له پاره یو پ په موخه ژبه کې شته وي، خوانډول سره لري، یعنې په ژباړه یا د بلې ژبې څخه په ګټه اخستنه کې ستونځې نه پیښیږي.

که څوک دا له انګلیسي پښتو کړي کیدی شي څه بدلون په کې راشي، خو موخه همهغه ده.

د یوه پښتون او نه ژبپوه له پاره او هم د ژبپوه له پاره فکر کوم دا یوډېر اړخیزه اوپیچلې د خبرو موصوع ده، خو زه به وهڅیږم، چې هغه اړیین څه له تاسوشره شریک کړم یا هغه څه چې ماته اړیین بریښي اود توانه مې پوره دي.

دا وس یې چې له تاسوسره شریکوم، د الماني سره د انګرېزي پ پرتله شوي یا د الماني پ په انګرېزي اړول شوې، چې زه یې په پښتو اړوم، چې ناسمونونه به په کې وي، خوهغه به ستاسوپه مرسته سم کړو.

زه ـ په خواشینۍ باید ووایم- تراوسه نه پوهیدم، چې دا د پ لمن به دومره غزېدلې وي، زما پرابلم یواځې دا ،، تر،، وو، چې ټولواک شوی، خو دا لیکنه راته ښه وبرېښیده اودا دئ ستاسومخ ته یې ږدم.

اړیکویونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځای، مهال، نومونو او شیانو منځ کې د اړیکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکویونه.
پرېپوزېشن د غوښتنې حالت سره سم یا د مانا پرېپوهېدنې سره سم ټولګیزاو ډلیزکیږي

د ِغوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیشن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

...als (= than) .وتـه

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او زه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودپښتوموخه به ترې اړیکویونه وي.

پرېپوزیشنونه د داتیوسره prepositions with the dative

ab (= from له) , aus (= out له پرته(than) , außer (= other (وتلی) , (
bei (= by ورسره) , gegenüber (= opposite (مخامخ) , mit (= with(د ... سره) , nach (= after (له (د وخت پیل , () seit (= since پسې) ,
von (= from له... (څخه) , zu (= to(و) (ته)

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسره prepositions with the accusative

bis (= ترuntil) , durch (= through له پاره) , für (= for) , ترڅ
um (= شاوخوا around) , gegen (= مخامخ against) ,
ohne (= without بې) , entlang (= اوږدوالي along) (,

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره ټولواک نه دی اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative

an (= on په) , auf (= on (پر)) , in (= in باندې) , ((په) کې , (
über (= over د پاسه) , unter (= under (لاندې) , (
vor (= in front of مخ ته) , hinter (= behind (وروسته) , (

(c) ketabton.com: The Digital Library

)(کې (څنګ) , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ) , während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
) , په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې)

)(له دې (سرهtrotz (= despite

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

د ځای پرېپوزېشنPrepositions of place

دالاندې هم تکرار اړي، خو باور کړی، پهغورځولو مې زړه نه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(پر) باندې

auf dem Spielplatz

in the playground

پرلوبځای باندې او انګرېزي يې په لوبځای کې

يادونه: پورته به د الماني انډول ،،پر،، او د انګرېزي به ،، په،، وي، خو په لاندې کې بيا دواړه ،، پر،، دي.

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پر) غره- مانۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

د چینې مخ ته

(کیدی شي ځنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی)

hinter

behind

شا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې)

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دئ)

In answer to the question "where?" (where is something located? where is something moving?), the noun after the preposition is in the dative.

پوښتنې ته په ځواب کې،، چیرته؟،، ((یو) شی چیرته اېښودل شوی؟ یو شی چیرته خوزښت کې دئ؟)

Verbs which denote position:

کړنویونه چې ځای اړوندوالی په نخښه کوي

- liegen (= to lieپرېوتل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- stehen (= to stand)دریدل(
- sitzen (= to sit)کښیناستل(
- hängen (= to hang)ځوړندېدل یا ځوړندول(
- stecken (= to stick) چوخول

Wo liegt die Zeitung? – Auf dem Tisch	= Where is the newspaper? – On the table.	خبرونی(اخبار) چیرته پروت دی؟ پر میز یا پر مېز باندې.
Wo steht der Koffer? – Hinter dem Schrank	= Where is the suitcase? – Behind the cupboard.	سفر بکس چیرته دی؟ د الماری شا ته
Wo sitzt deine Freundin? – Vor der Dame da	= Where is your girlfriend sitting? – In front of ithe lady there	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - د هغې میرمن مخ ته.
Wo geht ihr am liebsten spazieren? – Im (in + dem) Wald.	= Where do you like to go walking? – In the woods	تاسي چیرته په مینه چکر ته ځئ؟ ځنګله کې(چکر ته ځو)
Das Geschirr steht auf dem Tisch.	= The cuttlery is on the table	لوښې پر میز باندې پراته دي.
Die Messer liegen hinter dem Herd	= The knives are behind the hob	چاړه د داش شاته پرته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Schuhe liegen unter dem Bett.	= The shoes are under the bed	بوټان د کټ لاندې پراته دي.
Die Weinflaschen stehen neben dem Abfalleimer.	= The wine bottles are next to the bin	د واین بوتلونه دغور- ځوني یا ناولني خنګ کې (ته) پراته دي.
Blumen stehen vor dem Fenster.	= Flowers are in front of the window	ګلان د کړکۍ مخ ته دي.
Zwischen Büchern liegen Socken	= Socks are lying between books	سوګلي د کتابونومنځ کې پرتې دي.
Über dem Spiegel kleben Kaugummis.	= Chewing gum is stuck above the mirror	د هنداري د پاسه ژاولې سليښ دي.
An der Wand hängt der Spiegel.	= The mirror is hanging on the wall	په دېوال -- - یا دېوال باندې هنداره زوړنده ده

In answer to the question "where (to)?" , the noun after the preposition is in the accusative.

Verbs which indicate a "change of place":

- legen (sich) (= to lay ایښول)
- stellen (sich) (= to place ځای په ځای کول)
- setzen (sich) (= to sit کښیناستل)
- hängen (= to hang زوړندول)
- stecken (= to stick ننباسل،چوخول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Wohin legst du die Zeitung? – Auf den Tisch .	= Where are you laying the newspaper? - On the table.	ته ورځپاڼه چیرته ږدې؟ - میز باندې
Wohin stellst du den Koffer? – Hinter den Schrank	= Where are you placing the suitcase? - Behind the cupboard.	بکس چیرته ږدې؟ - د الماری شاته(تر شا ناسم دی). .
Wohin setzt sich deine Freundin? – Vor die Dame da	= Where is your girlfriend sitting? - In front of the lady there.	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - دلته د دې میرمن مخ ته.
Wohin geht ihr heute spazieren? – In den Wald	= Where are you going walking today? - Into the forest.	تاسو نن چیرته چکر یا ګرځېدا ته ځئ؟ - ځنګله ته
Das Bett kommt in die Ecke	= The bed goes in the corner.	کټ ګوډ کې راځي.
Der Kasten kommt neben das Bett.	= The box goes next to the bed	الماری د کټ څنګ ته راځي
Den Schreibtisch stellen wir vor das Fenster	= We will place the desk in front of the window.	لیکنمیز د کړکۍ مخ ته ږدو
	= We will place this lamp on the desk.	دا څراغ په میز باندې ږدو.
		غواړې چې غالی د لیکنمیز لاندې خوره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Diese Lampe stellen wir auf den Schreibtisch. Möchtest du den Teppich unter den Schreibtisch legen? Den Spiegel hängen wir an die Wand Über den Spiegel hängen wir die Uhr Biegen Sie in die Herrengasse ab.	= Would you like to lay the carpet under the desk? = We hang the mirror on the wall. = We hang the clock above the mirror = Turn into Herrengasse.	هنداره په دیوال زوړندوو. د هنداري د پاسه ساعت زوړندوو، د هرن(هیرېن) کوڅه کې وګرځه.

prepositions with the dative

aus

out

له...(څخه)

.Nimm die Kleidung aus dem Schrank

.Take the clothes out of the wardrobe

کالي له الماری څخه را وباسه.

bei

by

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د)... سره

.Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt

.She has already been with the doctor for an hour

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا(د) ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im .Stadthaus erkundigt

First we informed ourselves at the foreign office in the .town hall

لومړی موږ په ښاروالۍ کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ .

nach

after

پسې (دلته يي مانا ،، ته ،، ده)

.Wir fahren morgen nach Linz, nach Österreich

.We will drive to Linz tomorrow, to Austria

موږ سبا ته لینځ، اتریش ته خوزو(موټرکې).

.Ich fliege nach Russland

.I am flying to Russia

زه روسیې ته الوزم.

von

from

له....(څخه)

.Sie wohnen nicht weit von uns

.They do not live far from us

دوي له موږ څخه لرې نه اوسيږی.

!Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch

!Take your feet off the table

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښې دې له میز څخه لرې کړه.

.Er kommt gerade von seiner Freundin

.He is coming directly from his girlfriend

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland .gezogen

.She recently moved from Turkey to Germany

هغه لږ مخ ته له ترکيې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

.Dann musst du zum (zu + dem) Schloss gehen

.Then you must go to the palace

ته نوباید ماڼۍ ته لاړ شې.

.Ich muss zum (zu + dem) Arzt

.I must go to the doctor

زه باید ډاکتر ته لاړ شم.

.Man hat uns zum (zu + dem) Arbeitsamt geschickt

.One sent us to the employment office

یو چا موږ د کار دفتر ته واستولو.

(before or after anoun, always before a pronoun)

.Ich wohne gegenüber dem Park

.I live opposite the park

زه پارک ته مخامخ اوسیږم.

.Ich wohne dem Park gegenüber

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسیږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.Er sitzt mir gegenüber

.He sits opposite me

هغه ماته مخامخ ناست دی.

Am besten tankst du bei der Tankstelle dem .Freizeitzentrum gegenüber

It would be best for you to fuel up at the petrol station .opposite the leisure center

ښه به وي که ته د ازاد وخت پارک مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

in phrases of direction involving names of countries which include the definite article, the preposition 'in' is used with .the accusative

.Ich fliege in die Türkei

Ich fliege in die USA

Ich fliege in die Schweiz

زه ترکیې، متحده ایلات، سویس ته الوزم

prepositions with the accusative

durch

through

منځ کې (د یوه تونل یا ورته څه)

.Wir fahren durch den Tunnel

.We are driving through the tunnel

موږ د تونل منځ کې ځو(موټر بیایو).

.Wir fahren durch die Stadt

(c) ketabton.com: The Digital Library

.We are driving through the town

مونږ په ښار کې (د ښار منځ کې) ځو(موټر بیایو).

.Dann fährst du durch die Unterführung

.Then you drive through the underpass

بیا د ځمکلاندې لار کې ځې (موټر بیایې).

über

over

د پاسه،په باندې، ..

.Wir gehen über die Straße

.We go across the street

مونږ په کوڅه (باندې) پورې وځو یا مونږ د کوڅې د پاسه ځو.

.Du fährst über die Brücke

.You drive over the bridge

ته په پله ځې یا ته په پله پورېوځې.

entlang

along

اوږدوالی

.Entlang den Fluss gibt es schöne Wege

.There are beautiful paths along the river

د سین په اوږدوالي ښکلي لارې شته

.Du fährst den Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هایدن ډنډ په اوږدوالي ځې

:Preposition + noun + preposition / adverb

(c) ketabton.com: The Digital Library

an + Dativ + entlang

اوږدوالي +داتيو+ په

.Ich gehe oft am (an + dem) Fluss entlang spazieren

.I often go walking alongside the river

زه زيات د سين په اوږدو چکر(ګرځيدا) ته ځم.

.Du fährst am (an + dem) Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هايدن اوبو يا ډنډ په اوږدوالي (ښه يې : اوږدو) ځې.

An + Dativ + vorbei

له ...تيرېدل + داتيو + په

.Ich komme oft an dem Museum vorbei

.I often pass the museum

زه زيات د موزيم له مخه تيريږم.

.Du fährst am (an + dem) Hafen vorbei

.You drive past the harbour

ته د بندر(د اوبو) له مخه تيريږې.

Gegenüber von + Dativ

.Ich wohne gegenüber von dem Park

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

Am besten tankst du bei der Tankstelle gegenüber vom .(von + dem) Freizeitzentrum

It is best if you fuel up at the petrol station opposite the .leisure center

ښه به وي، که ته د ازادوخت پارک ته مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

Bis zu + Dativ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پورې + داتیو

.Gehen Sie bitte bis zur Kreuzung

.Carry on to the junction

هیله ده تر څلورلارو پورې لاړ شه

.Dann fährst du bis zum (zu + dem) Supermarkt

.Then you drive as far as the supermarket

بیا ته تر سوپرمارکیټ پورې لاړ شه.

یادونه: ګران لوستونکي دې د ،، تر،، پ ته ځانګړې پاملرنه وکړي، چې دا ټولواک نه دی اویواځې اویواځې په ځېل ټاکلې ځای کې راځي اونه زیات.

um + Akkusativ + herum

په + اکوزاتیو + ګرد چاپېره

.Wir fahren um die Stadt herum

.We drive around the town

موږ په ښار ګرد ګرځو

.Dann fährst du um den Supermarkt herum

.Then you drive around the supermarket

بیا ته په سوپر مارکیټ ګرد ګرځې

Prepositions of time

prepositions with the dative

پرېپوزېشن د داتیو سره

an on په	date day time of day نیټه، ورځ، د ورځې وخت	Ich bin am (an + dem) 06.07.1975 geboren. I was born on 06.07.1975 زه په ۶ ــم د ۷-مي ۱۹۷۵ زېږېدلی یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

		Am (an + dem) Morgen schlafe ich lange. I sleep in in the morning سهار اوږد بیدیږم یا اوده کیږم. Am (an + dem) Sonntag arbeite ich nicht. I do not work on Sundays زه په یوه نیکار نه کړم
bei by سره	simultaneity	Bei der Arbeit kann ich nicht telefonieren. I cannot telephone at work. په کارکې تلفون نه شم کولی یا: (زه) د کارسره....
in	later	In einer Stunde bin ich bei dir. I will be with you in an hour زه به په یوه ساعت کې (د) تاسره وم.
in	months	Was hast du im (in + dem) September gemacht? What did you do in September? تا په سپتمبر کې څه وکړل؟
	seasons	Im (in + dem) Winter fahre ich oft Ski. In winter I often go skiing

(c) ketabton.com: The Digital Library

	at night	په ژمي کې زيات شيخغاستې ته ځم. In der Nacht muss sie arbeiten. She must work at night په شپه کې بايد کار وکړم. د شپې بايد کار وکړم.
nach after وروسته،پسې	Afterwards	Nach zwei Stunden ist er zurückgekommen. He came back after two hours. Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen. We could see the results after just one week. موږ وکولای شود د يوې اونۍ وروسته لاس ته راوړنې وګورو
vor in front of د مخه یا ته	Beforehand vorher before	Vor dem Schlafen geht sie baden. Before sleeping she bathes. له خوب د مخه هغه لامبي Es ist 5 vor 7. It is 5 to 7. پنځه اتوته پاتې دي Es regnet seit gestern. It has been raining since yesterday.

seit since ab from	refers to the past refers to the present and the future	له پرونه وریږي Seit gestern bin ich wieder fit. Since yesterday I have been well again. له پرونه بیرته تازه یم Ab heute rauche ich nicht mehr. I will not smoke any more from today on. له نن څخه نور(سګرت) نه سکوم. Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt. I will work on the next section from November. له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 10 o'clock له ۸ بجوتر ۱۰ بجو Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday له دوه نی تر اونی زه په پوهنتونکې یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

von from pr with the accusative bis until تر um around په په (شاوخوا)	with 'until' د ،، تر،، سره with 'from'	prepositions with the accusative von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 12 o'clock له ۸ بجو تر ۱۲ بجو(پورې) Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday. له دوه نی تر اونی زه په پوهنتون کې یم Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit. I only have time until 15:00. زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم. Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab. My train leaves at 07:30. په ۷ اودېرشو زما بس ځي Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin. I have an appointment at 15:30 زه په ۱۵ اودېرشویوه وعده لرم prepositions with the dative

(c) ketabton.com: The Digital Library

mit with سره	د،، له،، سره clock time	Ich schreibe gern mit dem Bleistift. I like to write with a pencil. زه په مینه (د) پنسل سره لیکم زه په مینه په پتسل لیکم Ich fahre oft mit dem Bus. I often take the bus. زه زیات د بس سره ځم Ich fahre nicht gern mit dem Auto. I do not like to drive the car. زه د موټر سره په مینه نه ځم یا زه د موټر د بیولو سره مینه نه لرم.

ه

دا لاندې برخه به لږ او ډېر تکار وي، خو کېدی شي نوي څه هم ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکویونه د غوښتنې حالت سره سم یا د مانا سره سم ټولګیزاو ډلییزکیږي

Nominativ نومیناتیو (له لاتین څخه، نومونه) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه په جمله کې د شي د نخښوني په چوپړکي دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي دی چې د یوه شي د خپلواک کاروني له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه). لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.د څوک- اود څه شي حالت.

د نومیناتیو یا د ،، څوک،، او ،،څه شي،، حالت.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځونی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځونی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکوني (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der **Genitiv**

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.دا حالت د ملکیت حالت یا د چاحالت په نامه همیادیږي.

بیلګې: ،،د ګاونډې کور،،. ،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

د جینیتیو په څه شي حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه شي تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتیو Der **Dativ**

(c) ketabton.com: The Digital Library

داتیو د المانیژبی دریم حالت دی یا په جمله کي دریم حالت په ګوته کوي. داتیو د چاته حالت هم بلل کیږي.

د داتیوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کیږي، چي چا ته؟

بیلګې: زه دي میرمن ته د یادښت کتابچه ورکوم. چا ته د یادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: میرمن ته.

هوګی سوغات سپین ته ورکړ.

هوګی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپین ته

زه زماملګري ته یوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتیو Akkusativ

اکوزاتیو یوګرامري حالت دی. په ورځني الماني ګرامر کي دا د څلورم حالت سره ترتیبیږي. د دي د روښانتیا له پاره په الماني کي پوښتنه کیږي، چي څه شی یا څوک او که د چا؟؟؟، نو دا له دي امله د څوک حالت هم بلل کیږي.

اکوزاتیو: د ،، چا - یا څه شي حالت

ښاغلی سپین خپلورور ګوري

ښاغلی سپین د چا لیدنه کوي؟ ځواب: د خپل وررور

زه خپل ملګریته یوکتاب سوغات ورکو.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم؟ ځواب: یوکتاب

دلته له هرڅه د مخه یوه یادونه ده، چي باید پام موورته وي:

ما دلته سربل لیکلی یا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسي کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي،چي هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کي ولوستلی شي. د نه کارڅخه نیمګړی کار هم هرومرو ښه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موسترِي کړي.

دِ غوښتون حالت تولګیزول

اړیکویونه د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

als (= than) ...و. ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او ز ه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودپښتوموخه به ترې سربل وي یا یې کله لیکم مخځاینیوی او پسې ځاینیوی وي.

اړیکویونه د داتیوسرهprepositions with the dative

(, aus (= out (له)پرته) , außer (= other thanڅخه (له)ab (= from
) , gegenüber (= ورسره) , bei (= by څخه (له) وتلی
) , nach (= after سره ... (د)) , mit (= withمخامخopposite
() , von (= from له (د وخت پیل ,seit (= sinceپسې
)ته (و)) , zu (= to(څخه)... له

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسرهprepositions with the accusative

for) , له پاره through) , für (=ترڅuntil) , durch (= ترbis (=
against) ,مخامخaround) , gegen (= شاوخواum (=
along)اوږدوالي) , entlang (= بېohne (= without

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره توټواک نه دی اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative)))) *durch, für, gegen, ohne, um* ««««

(, کې (په)) , in (= inباندې (په)) , auf (= on پهan (= on
(, لاندې) , unter (= under د پاسهüber (= over
(, وروسته) , hinter (= behind مخ تهvor (= in front of
)(ځنګ (کې) , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ) , während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
(, په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

trotz (= despite سره (له دې)(

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of placeد ځای پرېپوزېشن

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(په) باندې

يادونه۱ : پر ميز، ميز باندې اوپرميز باندې. په دې دريو کې به نوڅه ووايو. اندونه موکه څرګند کړی، مرسته به موويي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه ۲ : لکه پورته همداسې: په کور، کور کې او په کورکې.

auf dem Spielplatz

in the playground

په لوبځای (کې؟)

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(پر) غره- مانۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چینې مخ ته

)کیدی شي ځنې يې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی(

hinter

behind

شا ته

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې): دا لږ پاملرنې ته اړتیا لري، چې بل ځای کې به راوړلشي.

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دئ)

بیا لنډ:

اړیکویونه کیدی شي د خپلې کارونې له مخې سره توپیر- یا بیل شي:

ځای اړوند اړیکې/ پوښتنویونه: چیرته ، چیرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځاي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: زه د داسې لیکنې سره په لومړي ځل مخامخ کیږم. د ټولو هیوادوالومرستې ته اړتیا شته.

ته چیرته اوسیږې؟ په خوست کې.

ښاغلی سپین چیرته ځي؟ ډاکتر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

وخت اړونده اړیکویونه:

کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کومه وخته یا له څه وخته،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په راتلونکې یوه نۍ.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

مودال، حالت، ونه ..../ پوښتنې: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ته پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدیږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړی له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

و .. ته چمتوپاتې کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې ؟
واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هیڅ وخت نه شې بدېدلی یا قهرېدلی؟ زما بچیانو باندې.
څه ته چمتوکیدل: هغه څه ته توانمند نه دی؟ کارکولو ته.
نظم ته راوړل: دا بیرته نظم ته راوله! دا بیرته په نظم ته راوړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارام پرېږده: هيله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه يو وخت پای ته ځي.
يو اړيکوی هيڅ وخت ځا نله نه وي. تر لړو ځانګړو پورې دا (يعنې اړيکوی) د يوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) يا پسې راځي.

يادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځنې څو کربښې نورې هم د ليکلو وې، خو د يوې خوا يې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهيدم، نولومړی مې بايد ځان په پوه کړی وی، بيا مې هر ګرامري نوم بايد د پيژند سره څيرلی وی، چې دا ليکنه بيا نوره هم غزېده.

دا دې په ياد وي،چې داهم يوه اوږده موضوع ده، چې ګران ژبپوهان پرې پوهيږي او د ژبپوهنې ميونوال په دېلارنورهم هڅيلی شي.

په پای کې يوه هيله: دا کاراونوربه زمورډيروپوهانوله ما څخه د مخه هم کړی وي، خودا دې له ماڅخه نه زړه بدي کيږي نه. زدکړه خو بايد د هرچا حق وي اوکه څوک له ماسره مرسته کوي، نوله ماسره دې زما په ناسمه زدکړه اوليکلوکې د سمون مرسته وکړي اونه د زړه بدی.

پسې ليکنې:

کيدی شي د دې پورته ليکنې لړتکرارراشي اوځنې اړيکويونه ښه روښانه شي، چې پسې به هغې خپلې اړي موخې يعنې د ،،تر،، د خپل سری مخه نيول او دا چې ،، تر،، د پرتلې سره سر اوکار نه لري.

von' with surnames،

Von' with surnames indicates possession or origin of things or people'

Von 'mit Nachnamen zeigt Besitz oder Herkunft von Dingen oder Personen an

دا د شيانو او کسانو د لومړي نوم سره خاوندتوب يا خاونوالی او يا کورنيوالی(نسب) ښايي

Thomas Mayr ist der Vater von Hana, Laura und Niklas Jolana Mayr ist die Mutter von Hana, Laura und Niklas.	= Thomas Mayr is the father of Hana, Laura and Niklas.	توماس مايرد هانا،لاورا او نيکلاس پلاردی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das ist die Bluse von Katrin. Das ist das Bild von Botticcelii. Das ist die Kaffeemaschine von Tchibo.	= Jolana Mayr is the mother of Hana, Laura and Niklas. = That is Katrin's blouse. = That is the photo of Botticcelii. = That is the coffee machine from Tchibo.	جولیانا مایر د هانا،لاورا او نیکلاس مور ده دا د کاترین کمیس دی. دا د بوتیچلي (کښلي) ځیره ده. دا دچیبوکافي ماشین دی. دا د کافي ماشین له چیبو ځخه دی.

بیا لنډ:

پ کیدی شي د خپلي کاروني له مخي سره توپیر- یا بیل شي:

Lokale Präpositionen / Fragewörter: wo, wohin, woher

ځای اړوند پ/ پوښتنويونه: چیرته ، چیرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځاي)

یادونه: زه د داسي لیکني سره په لومړي ځل مخامخ کیږم. د ټولو هیوادو الومرستې ته اړتیا شته.

ته چیرته اوسیږې؟ په خوست کې.

ښاغلی سپین چیرته ځي؟ ډاکتر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون ځخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Temporale Präpositionen / Fragewörter: wann, um wie viel Uhr, bis wann, seit wann

وخت اړونده پ: کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کله(له کومه وخته یا له څه وخته)،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په رتلونکې یوه نۍ.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

Modale, kausale, finale, konzessive Präpositionen, / Fragewörter: wie, warum, wozu,

موډال پ ..../ پوښتني: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ت پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدېږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

Verben mit Präpositional-Ergänzung: / Fragewörter: womit, worauf, wozu, ...

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړې له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

:Adjektive mit Präpositionen
و .. ته چمتوپاتې کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هيڅ وخت نه شې بدېدلی يا قهرېدلی؟ زما بچيانو باندې.
څه ته چمتوکيدل: هغه څه ته توانمند نه دئ؟ کارکولو ته.
Nomengefüge
نظم ته راوړل: دا بيرته نظم ته راوله! دا بيرته نظم ته راوړه!
ارام پرېږده: هيله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه يو وخت پای ته ځي.

يو پ هيڅ وخت ځانله نه وي. تر لږو ځانګړو پورې دا (يعنې پ) د يوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) راځي.

يادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځنې څو کربښېنورې همد ليکلووې، خو د يوېخوا يې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهيدم،نولومړی مې بايد ځان په پوه کړی وی،بيا مې هر ګرامري نوم بايد د پيژند سره څېړلی وی، چې دا لکنه بيا نوره هم غزېده.

دا دې په ياد وي،چې داهم يوه اوږده موضوع ده،چې ګران ژبپوهان پرې پوهيږي؟

تر || ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

،، تر ،، until

د اړيکويونو سره مې اړيکې له دې امله ونيولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نيت وو او داسې لږڅه ګوته ورته نيسم اويوڅونور هم همداسې غوره يې يا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ برېښي لږ غزول يې ستاسو مخ ته ړدم.

دا خبرې به داسې لږڅه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لريږي او چاپوم يې هم نه نوګومان مې دئ، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوريږئ.

د انګرېزي ژبې څو پرېپوزېشنونه راوړم د الماني ژباړې سره او بيا يې د پښتو سره پرتله کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوس دپاره به دا درې بسیا وکړي او که نور یې په دا منځ کې راغلل، هغه به هملته په ګوته کړو.

With; from; until

المانی یې: mit; von; bis

پښتو یې:

له ... سره، له ... څخه ،تر یا د (له) ... سره، له ...(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګریزي: until)، چې د پښتو معنا یې تر (... پورې) ده یو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هیله، چې ګران لوستونکي به یې بیا د (دلته ،،له،، نه لیکم، چې وروسته پرې غږیږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله یې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو یې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بیا دا نور دوه هم د څیړنې (موږ بلد یو چې تر(سم نه دئ) څیړنې) لاندې ونیسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

اړیکوی تر: له دې سربل ،، تر ،، سره موږ د یوڅه یعنې پیښې، نوم، مهال او همداسې د ځاي پای په ګوته کوو، یعنې دا په هغه وخت کارولکیږي، چې دا پورته یاد څه پوله ولري یا پولې ته ورنږدې کیږي.

لنډ: د پیښې، مهال همداسې ځای او یو څه اخرني ټکی یا پوله په ګوته کونه.

یادونه: دا دې دلته بیا هم په کلکه وویل شي، چې په بل هرځای کې کارونه یې ناسمه ده، لاملونه یې راوړو.

یادونه: که داسې لږځیر شو، نو څه چې پای لري یعنې ،،تر،، .. وي، نوهغه به هرومرو یوپیل هم لري، که دا څرګند او یا نا څرګند وي.

کهووایوچې: سپین تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له یوځای څخه، چې پیل دئ، تللی. که په دې هکله تکرارولرو، نو راځخه زړه بدي کیږی مه، وایي، چې تکرار د زده کړې مورده او یا د پام بنسټ دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادي څو الماني انګرېزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر Bis سره**

<u>until</u> (*temporal*), <u>to</u>, <u>through</u> (*US*)

*Meine Tochter ist **bis** zwei Uhr in der Schule.*

My daughter is at school **until** two o'clock.

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کې ده.

*Ich war von Montag **bis** Freitag krank.*

I was sick from Monday **to** Friday.

زه دوه نۍ تر جمعې پورې ناروغ وم.

<u>by</u> (*temporal*)

*Die Aufgabe muss **bis** Donnerstag fertig sein.*

The task must be complete **by** Thursday.

پوښتنې باید تر ځلورنې (چهار شنبې) پورې تمامې وي،

<u>to</u> (*local*); all the way to

*Der Zug fährt **bis** Köln.*

The train goes **to** Cologne.

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

١ – تمپورال یعني: اخر ټکی ښایی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مخه ښه کې هغه د بيا ليدلو وخت ډېر يا لږ پوره: تربيا پورى.

۳ – ځاى: اخرنى موخه ښايى.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت يا ځاى واټن په ګوته کوي.

۵ – د يوه غزېدا سور، د يوه سپکتروم (د يوې څيرې يا څه برېښيدته، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کې کتل ښه دي او په فزيک کې راځي)، د يوې پورته – او يوې کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړيکوى سره

۷ – bis zu د الماني په څير پرېپوزيشن په پښتو کې نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پوري،، دى: پورته پوله په نخښه کوي، يو پوله ارزښت

۸ - bis auf : يو اخر شي چې سړى ردوي

لکه چې وايو ټول خلک ميلمانه دې ترسپين پورې(يعنې پرته له ...)

د دې په څېر: ټو ل ميلمانه دي د ... په ګډون پورې.

په پښتو کې موږ تر ... پورې لرو.

دوي دا هم معلومه کړې، چې دا وى کله ژبې ته راننوتى دى، چې هغه يې زه دلته نه راوړم.

بيلګې:

— تر بلې مياشتې (پورې) بايد کور جوړ وي.

– هغه تر بلې مياشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بيليږي يا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– ،،ښه اوسه، تربیا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

— تر دې ځایه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورڅخه (موږ دلته هم کله لیکو، چې ترې..(هغه زموږ په کليوالي خبرو کې وايو، چې تر نه تيريدلی.. دا ترنه معنا ورڅخه دي او نه تر)) تيريدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نيسو، وروسته بيا بايد په پښو لاړ شو.

— ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

— دا يو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهار پورې.

— سپينه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. يا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

،، تر،، Bis د تړنوي Conjunction په دنده کې

برابرارزښته جملې- برخې سره تړي.

سپين په ميلمستون کې ناستوو، تر هغې چې ميلمانه کوروته ولاړل.

يو څوالماني انګرېزي او پښتو غونډالې:

- (*subordinating*,*temporal*) until

*.Wir warten hier, **bis** das Gewitter vorbei ist*

.We’ll wait here **until** the thunderstorm is over

موږ دلته تميږو، **تر** څو جکړ تيرشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. (*coordinating*)to

*.Ich arbeite 40 **bis** 50 Stunden in der Woche*

.I work 40 **to** 50 hours a week

زه په اونۍ کې ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

*.Ihre Haare sind braun **bis** dunkelbraun*

.Her hair is brown **to** dark brown

د هغې ويښتان نسواري تر تياره نسواري دي

دا نورې غونډالې دې هم ورسره وي:

– اسمان له برګ څخه تر شين وو.

— سپين ۲۵ تر ۳۰ کسان ميلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...، نه ليکم، ځکه چې هغه بيا خپله موخه بدلوي)

— په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځاى شي؟

— زه په اونۍ کې زيات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له يې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دى له تر کارنه کوي دى له ۱ تر ۵۰ يا ۶۰ ... يعنې له ۱ تر ۵۰ يا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کيږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دى خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به يې داسې وليکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ څخه ور اوړي تر۶۰ پورې. ګران ليکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بيا: تکرار د زده کړې مورده).

— سړى کړى شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ــــ سپين کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري يا د ځمکې تر تل پورې....

ــــ مور ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

ــــ ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

ــــ سپين په ښار کې تر نوي کيلو متره پورې په بس کې ځي.

ــــ د سندرغاړي ټولې سندرې پيژنم – تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره يې نه پيژنم..

خبر و استعمال يا کارونه:

تر زر، تر بيا، له پښو تر سره، تر ګيډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابيل ويونه:

تر وروسته، تر وروستني، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي يا مل کيدی شي، يوائې همدې ته دې په ليکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي يعنې تر...(پورې)، بل ډول کارونه يا استعمال يې ماته ناسمه بريښي، چې ګران ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

د تر مخامخ اړيکوی له... څه دی، دا په دې مانا، چې د هغو څه چې تر يې پای په ګوته کوله، د ،، له ... څخه،، يې پيل ښايي.

ډاکتر ماخان ميرې شينواری

،،له ... څخه،، ، ،،د ... سره،، from ،with

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته سیرکومپوزېشنونه د سربل ،،تر،، مخامخ یا په څنګ او که غواړئ معکوس دي:

په پورته کې مو روښانه کړل، چې تر د یوه څّه، ځای، مهال اونومونو پاي په کوته کوي اونه بل څه.

دا اړیکوی د بل ځای ناستی نه شي کیدی اونه بل څه یا اړیکوی د ،،تر،، ځای ناستی کیدی شي. دا همداسې لار ده اوبس.

اوس راځو دې پورته ته، چې زما په ګومان او که داسې وي، د پیژند سره به سیرکومپوزېشنونه وي.

د افغانستان په ځنو ځایونو کې وایو:

،،له ... څخه،،، ،،له ... سره،، او ځنو ځایونو کې بیا وایو: د ... څخه ، د... سره.

انګرېزي یا (او) الماني یې لیکو او بیایې د پښتو د ژباړې سره پرتله کوو. ما دا له الملني څخه ژباړلې او الماني مې له انګرېزي څخه را نیولي یا ښه یې: راژباړلی.

پیل له ،، له .. (څخه)،، کوو او داسې مخ ته ځو:

د انګریزي سربل from په الماني کې هغه غوره دا لاندې درې سربلونه دي: ab ، aus ، von ،

دا درېواړه په پښتو کې هم د ،، له ...څخه،، په معنا دي. که وایو چې له هسکې میني څخه، نو د ژبلارې سره سم دا سیرکومپوزېښن دئ یا که غواړئ پښتوشي، نوزما په اندبه دا بیا غیرکې نیوی وي. دې په الماني ab راځي، که وایو له سپین څخه... ، نو von راوړل کیږي، که وایو له اوسپني جوړ دی، نو وایو ... aus.

که ،،له ... څخه،، وایو، نو له یو څه څخه یو څه رابیلیږي، یاې د یو څه، مهال او له ځای څخه یو څه رابیلیدل.

لنډ: دا د یو څه له ځای،مهال،کس یا یو شي څخه د یوڅه پیل دئ،له دې امله د،،تر،، په څنګ یا مخامخ سیرکومپوزېشن دئ.

لکه: له سپین څخه مې کتاب واخست.

دا جمله داسې ویلی شو: له سپین مې کتاب واخست یا له سپینه مې کتاب واخست او یا له سپین څخه مې کتاب واخست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې: سپین څخه مې کتاب واخست.

خو سم يې: له سپین څخه مې کتاب واخست:

،، له ،، بې له ،،څخه،، او همداسې ،،څخه،، بې له ،، له ،، دی او که دواړه؟.

وړانديز: که ،،څخه،، ورسره وي او که نه خو ،،له،، دې وي او يا ،،له... څخه،، او يا دا دواړه.

پورته مو ولیدل: له هسکې مینې څخه...، له سپین څخه... او له اوسپنې څخه....

دا په دې معنا، چې: له یو ځای څخه ځي، له یو چا څخه څه رانیسي او له یو څه څخه یو شی جوړ دي، له یو څه څخه څه ساتي، د یو چا(له خوا) څخه څه درکول کیږي.

ور څخه در څخه، راڅخه، او داسې نورو ته دې هم پام وي، ترې څخه اوداسې نور هم.

په دې هکله به هم لږ تر لږه څه بیلګې راوړو

د پوښتنې په ځواب کې: تا له سپین څخه کتاب واخست؟

نه! ورڅخه اخلم يې.

يا داسې: له سپین څخه کتاب اخلم. او داسې نور.

دلته دې ،،ورته،، يعنې ،، هغه ته ،، هم پام وشي.

اوس راځو with ته، چې الماني يې ...mit دی :

موږ يې د الماني درې انډول اړيکويونه يا سربلونه را ا خلو: mit، bei ، Dabei.

څه وکړو؟

،،له ... سره،، او که ،، د ... سره،،؟

که ،، له،، هغه د مخه تیر اړيکوي سره وي ، نو بیا خو يې دلته نه شو راوړی، هغه ،،ترې لرې کیدل،، دي او دا ،،ور سره یوځای کیدل دي،، یا ،، نښلول،، دي. دلته اړيو، چې ،، د ... سره،، ولیکو او نه ،، له... سره،،. دا ګوره یو وړاندیز دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. په الماني ژبه کې ،،د... سره،، لږ تر لږه دا درې اړیکویونه کارول کیږي: که وواېو، کتاب د... سره دی، نو دلته یې الماني mit دی. که وواېو، چې سپین د برګ سره دی، نو دلته یې بیا bei راځي او که وواېو، چې هغه ورسره دی، نو دلته د Dabei راځي.

نومونه: دا ،، د ...سره،، به هم لکه ،، له ... څخه،، سیرکومپوزیشن یا غیرکې نیوی وبلل شي.

دا ګوره زما وړاندیزونه دې اود وړاندیزاجازه دې راته وي، زه په خپلې لیکنې تېګارنه کوم.

دلته دې بیا هم د ورسره ، درسره، را سره ته هم پام وي.

دلته به په دې بسیا وکړو او زما وړاندیز ګران لوستونکو ته دا دې، چې د نورو زده ژبو څخه دې ګټه واخلي، دا دې هغه ژبې وي، چې یو څه وده یې کړې وي.

بیا لنډ: ،، تر،، د مهال، ځای،نوم او یا یو څه پاي په ګوته کوي.

،، له ...څخه،، د مهال، ځای،نوم،یا یوڅه څخه لرې کیدلدي.

او،، د ... سره،، دمهال،ځای،نوم او یا یوڅه سره یوځایکیدل یا یوځای والي دی.

Nimm die Kleidung aus dem Schrank.

Take the clothes out of the wardrobe.

کالي له الماری څخه را واخله

Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt.

She has already been with the doctor for an hour.

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا د ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im Stadthaus erkundigt.

First we informed ourselves at the foreign office in the town hall.

لومړی موږ په ښاروالی کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ(د لته تر لاسه نه لیکو).

They do not live far from us.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي له موږ څخه لرې نه اوسیږی.

Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch!

Take your feet off the table!

پښې دې له میز څخه لرې کړه.

Er kommt gerade von seiner Freundin.

He is coming directly from his girlfriend.

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland gezogen.

She recently moved from Turkey to Germany.

هغه لږ مخ ته له ترکیې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen.

We could see the results after just one week.

موږ وکولای شو له یوې اونۍ څخه وروسته لاس ته راوړنې وګورو

Vor dem Schlafen geht sie baden.

Before sleeping she bathes.

له خوب څخه د مخه هغه لامبي

Es regnet seit gestern.

It has been raining since yesterday.

له پرونه څخه وریږي

Seit gestern bin ich wieder fit.

Since yesterday I have been well again.

له پرونه (څخه) بیرته تازه یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Ab heute rauche ich nicht mehr.
I will not smoke any more from today on.

له نن څخه نور هیڅکله (سګرت) نه سکوم.

Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt.
I will work on the next section from November.

له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 10 o'clock

له ۸ بجو(څخه) تر ۱۰ بجو پورې

Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni.
I attend university from Monday to Friday

له دوه نۍ (څخه) تر اونۍ پورې زه په پوهنتون کې یم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 12 o'clock

له ۸ بجو څخه تر ۱۲ بجو(پورې)

Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit.
I only have time until 15:00.

زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم.

Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab.
My train leaves at 07:30.

په ۷ اودېرشو زما بس ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin.
I have an appointment at 15:30

زه په ۱۵ اودېرشویوه وعده لرم

prepositions with the dative

Ich schreibe gern mit dem Bleistift.
I like to write with a pencil.

زه په مينه (د) پنسل سره ليکم

Ich fahre oft mit dem Bus.
I often take the bus.

زه زيات د بس سره ځم

Ich fahre nicht gern mit dem Auto.
I do not like to drive the car.

زه د موټر سره په مينه نه ځم.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

منځ(کې)، دمخه، څنګ کې او شاته

موږ په پښتو کې(دما(زما) د پام ته راتلنې سره) لږ تر لږه دا لاندې څلور ويونه لرو، د دوه ګونو ماناو يا ترپيوهېدنو سره، چې هم نومونه دي او هم اړيکويونه او دا منځ، مخ او څنګ او همداسې شا دي، چې له دې امله هم کله کله په غونډالو کې د دې د کارونو له امله له ستونځو سره مخامخ کيږو. دلته بايد ډېر پام وشي، چې موږ د نوم او که د اړيکوي سره سراو کار لرو. لږ تر لږه دا سې څه په الماني نه شته او د دې هر يوه له پاره ځانله ويونه لري.

که وو ايو، چې په مخ مې دانه راختلي، نو دا څرګند نوم او که وو ايو، چې په لاره تور سپی مخې ته راغی، نو دلته موخه سملاسې اړيکوی ترې پوهيږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په دې برخه کې یو په بل پسې څلور اړیکویونه څیړوچې په همدې مهال نومونه هم دي:
لومړی: منځ اومنځ. دویم: مخ یا مخ ، دریم: څنګ او څنګ او څلورم : شا او شا

لومړی: منځ او منځ

موږ په پښتو کې دوه منځ لرو، چې دا یوبې منځتکي بللکیږي، چې اندول لنډیز یې منځ دئ او تل منځ لیکل کیږي او دا بل منځ یې اړیکوی دئ.

منځ (کې) : Zwíschen, between

یوه ورځ په م ک کې د منځ او مینځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کې هکپک شوم، چې دا اوس مینځ دئاوکه منځ؟
موږ ورته په شینواروکې مینځ وایو، خوما زیات منځ لیکلی، چې کومان مې دې، له پخوا څخه ورسره ډېر بلدیم.

منځ (کې) : Zwíschen, between

دا پوستپوزېشن، اوستربل یا پسې ځاینیوی دئ، چې زه یې اړیکویونه بولم . په نورو ژبوکې (انګرېزي.الماني) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دئ.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون، چې د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دئ،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځتکی نه دئ

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتنې ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتني د یوه ځوابېرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېرۍ برخه.

بیلګه:

۱ – د یوه پښوتوپلوبې (فوټبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځي او اوسیدکوټې منځ کې دۍ یا ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زمونږ،،هوابیرۍ یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زمونږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل میني کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې مونږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره څنګ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخې ناسم دۍ.

مونږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړۍ خو تر د پیژند له مخې هم ناسم دۍ او له بلې خوا ګورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی.

بېلګه یې: د ګردی منځټکی.

یا د غونډوسکي منځ ټکی.

یا د یوې کربښي منځټکی یامنځ

دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام وي، چې موږپه خبروکي له کوم منځ څخه غږیږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښنه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولګیو وویشل شی:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولګي پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:
بیا: منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښي اوکیڼ لورو.

مانا:

۱ – د منځټکي له پاره لنده بڼه

۲ – د یو شي لنډ چاپیریال

۳ – د یوې کربښي نیمایي، د وخت نیمایي اونور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور ترې را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

۱ – په یوه ګردۍ کې د غاړې ټول ټکي له منځ څخه همغه یا برابر واټن لري.

۲ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

۳ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دا اړیکوی لوریزوالی لري.

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضایي نظم کې

۳ - داکوزاتیوسره. په فضایي لوریزوالي کې د یوه ځای پسې

۴ – د یوه شي حالت د بنسټ یا دلیل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسې، وروسته

بیلګې:

۱ – زاړه وختونه له منځنیو پیړیو د مخه راغلي

۱ – یو ساعت د مخه ورینګي ورېدله

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – اته دقيقې د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي يا --- د مخه پراته دي (؟).

۲ – تا سپين د لمنځتون د مخه يا مخ ته وليد (زموږ ځنې ژبپوهان ترمخه ليکي او دا ناسمه ليکنه ده)

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کيږده. ځنې يې يا ليکي: --- تر د مخه پراته دي او دا ناسمه ليکنه ده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه يا مخ ته درولی.

۴ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ ميليونه کاله د مخه

يادونه: دلته هم ګران ليکونکي تر ليکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د يوه اړيکوي د مخه يا وروسته بل اړيکوی ځای نه لري.

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
سل کاله مخکې د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

کتاب مې مخ ته پروتدی

سپين له ما د مخه راغی او سپينزما يادما مخ ته ولاړ دی.

فزيکي مخ. د هغه پهمخ دانې راختلې.

د سپين په يا پر مخ ږيره راټوکېدلې.

دريم: ،،څنګ ،،

مانا:
۱ – فضايي پوله شريک
۲ – له دې سره ورزيات يا پرته له دې ورسره نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د یوڅه سره په پرتله
بیلګې:
۱ - دواړه کوټې یود بل ښنګ کې پرتې دي، سړی په دې یوه کوټه کې اوري، څه چې په دې بله کوټه کې ویل کیږي.
۲ - د دې په ګوته شوو دلایلو ښنګ کې باید سړی دا هم په پام کې ونیسي، چې ....
۳ - ،، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ریزیکو ښنګ کې ښنګیزې اغیزې لکه په نباتاتو کې د نویو ناغوښتلو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو یا استعمالکونکو کې حساسیت پیداکیدونکې پیښې هم.
۳ – د سپین ښنګ کې ته هم یو ښه اغیز اچوې.

بیا:
اړیکوی ،، ښنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
۱ - یو ځایڅرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کې.
بیلګه: هغه یه ځیره (عکس) کې زما ښنګ کې ولاړدی.
۲ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بیلګه: د خپلې بدایۍ ښنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

فزیکي ښنګ: سپین ژړل، ما په ښنګ کې ونیوه.

شاته:

سپي دې شا ته پروت دی، ته زما شاته روان یې، ته ما پسې روان یې. ما پسې مه راځه.
زما شاته مه راځه.
په ښټ لور، په بل مخ، غونډالي یې پخپله لوستونکي جوړې کړي.
کتاب د الماری شاته لوېدلی، دا تغر بلمخ کړی، کمیس دې په ښت اغوستی.
د کور شا ته.

دا پورته لړ څه بیا او کتل یې اړین بولم

د ِغوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیښن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

(c) ketabton.com: The Digital Library

als (= than)... و. ته

- (و... ته): سپين (و) سهر ته خواريکښ دی.دا ،، ته ،، يا ،، ته ....ته،، د ،،نسبت،، لهپاره دی، څه په کې وايی.

پرېپوزيشنونه د داتيوسره prepositions with the dative

ab (= from له) , aus (= out پرته) , außer (= other than (ورسره) , bei (= by وتلی) , mit (= مخامخ) , gegenüber (= opposite (د) with ... سره) , nach (= after پسې) ,

seit (= since له (د وخت پيل) , von (= from) له ...(څخه) , zu (= to(و) (ته(

پرېپوزيشن د اکوزاتيوسره prepositions with the accusative

bis (= ترuntil) , durch (= ترځ through) , für (= له پاره for) , um (= شاوخوا around) , gegen (= مخامخ against) ,ohne (= بې without) , entlang (= اوږدوالي along)

- له: ،، له ،، کابل ترجلال اباد(پورې) . د له سره يو څه پيلېږي او ،، تر ،، يې پای په گوته کوي. د ،،تر،،بل هرځايکې راوړل ناسمدي، ناسم دي اوناسم دي.

- پرته (بې) : نن ټول کسان ميلې ته لاړل، پرته (بې) له سپين.

- وتلی: توپ له ميدانه وتلی.

سپين د خرابې لوبې له امله له لوبې وتل .

مخامخ: ماته مخامخ کس مې ملگری دی.

(د) سره: سپين سره کتاب زما دی.

پرون مې (د) سپين سره وليدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وروسته شننیز هم کتلی شی.

پسې یا وروسته: سپین له ما کور ته پسې (وروسته) راغی.

(von (= from له ...(څخه) : له اتوبجو څخه وروسته مې کتاب ولوسته.

د ،، له،،له پاره په الماني څلور په شتون لري،چې زه خبرې نه پرې کوم. بل ځای کې شته.

(و) ته نسبت : سپین ته زړور تیز بري. نسبت سپین ته زړور تیز برېښي. و سپین ته زړور تیز برېښي. نور هیڅ ستاسې خوښه چې څنګه یې سموئ اویا سمه ده؟

پوښتنه دا ،،(و).. ته،، د نسبت له پاره سمه ده او که څنګه.

prepositions with dative or accusative

(د , über (= over په) کې) , in (= inپ)ه) بانديې) , auf (= onپهan (= on
(, hinter (= مخ ته) , vor (= in front of لاندي) , unter (= under پاسه
(, neben (= next (منځ (کې) , zwischen (= between وروستهbehind
toڅنګ (کې)(

پر (په) : کتاب پر میز پروت دي. زه په (پر) سرک روان یم.

پیزي په (پر) کوټه بانديې پروت دی. کتاب په میز بانديې پروت دی.

(په)...کې : زه نن په کور کې یم. زه نن په کور یم. زه نن کورکې یم. (خبرې دې په وشي)..

د پاسه : نن د ښار د پاسه الوتکه تېرته والوته.

لاندې:ستا پنسلد چوکۍلاندې پروت دی.

مخ ته : سپین ستا مخ ته ولاړ دی.

شا (ته): سپین ستا شاته ولاړ دی. سپین ستا تر شا پورې ولاړ دی. تر سره پورې شته.

منځ: د سرک منځ کې دربدل زیان لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګ: سپین ستا ځنګ ته ناست دئ. ستا ترڅنګ ناست دئ،هلته سم دئ،که موخه ،،تر ځنګ پورې،، وي.

prepositions with the genitive

له امله: زه نن د سپین د ناروغۍ له امله درس ته نه ځم.

ترڅ (کې) یا په ترڅ کې: زه د ښوونکې د خبرو (په) ترڅ کې له ټولګې ووتم.

پسې: د کتاب لوستلو پسې په خپلو ستونځو وپوهیدم، چې ځنګه اوبۍ شي.

په ځای: زه نن د کرځیدو له پاره د پغمان په ځای بابر باغ ته لاړم.

سره له دې: زما په خوست کې کار وو. سره له دې چې زه خوست ته تللی شوم، خو موخه مې غزني ته تګ له امله بدله کړه.

wegen (= due to (له) امله, während (= while/during (ترڅ
(, trotz (= په ځای (, statt (= instead پسې (, infolge (= as a result (کې)
despite سره (له دې)(

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of place د ځای پرېپوزېشن

دا لاندې بیا ځه تکراردی،خولوستل یې ماته اړیین برېښي.

پ او پس او حالتونه:

هر پ یا پس یو ټاکلی حالت غواړي، چې په هغې اړونده وی (نوم،پرونومن ارتیکل(پیژندنخښه)) ، باید وکارولشي.

په یوه نۍ (داتیو) د یوه موټر د خرابۍ له امله (جنیټیو) بې د هغه له موټره (اکوزاتیو) له کار ځخه کورته راغلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ (کې) Zwíschen, between :
پسې ځاینیوی. په نورو ژبوکې (انګ.الم.) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دئ.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې.
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی موخه نه دئ

یادونه: مخځاینیوی اوپسې ځاینیوی یا د نومن او یا پرونومن څخه مخ ته اویا وروسته راځي او نه د مخ – یا پسې ځاینیوې سره څنګ کې، نو له دې امله د پسې ځای نیوي منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې د پسې ځاینیوي ،، منځ (کې یا ته) ترمنځ چې بیخې ناسم دئ اونه ،،په منځ کې)،ځکه ،،تر،، او،،په،، هم مخ ځای نیوي دي.

Die Mitte oder center

منځ: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو؟ دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دئ. دا پسې ځانیوی نه دئ، دا ځای دئ. دې ته دې تل پام، چې موږپه خبروکې له کوم منځ غږیږو.

د مخځاینیوي او پسې ځای نیوي مانا:

پ او پس یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي پ او پس په څلور بیلابیلو ټولګیو ووېشل شي:

یادونه:

ډېر پ نه ځانله یا ټیک یوه ټولګې پورې اړه لري.دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړیشي یا وویلی شي:

ځایز Lokale: کاشغ- غابنی په الماری کې پرتې دي.

وخت اړوند Temporale: موږبه په ۲۰ دقیقوکې درشو(راشو؟)

مودال Modale :دا ډېر په بیړه وو

ځاییز:. هغه د ننوتونې(دروازې) مخ ته ولاړ دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت اړوند : ته باید له مړی د مخه لاسونه پرېمینځې او که ته باید له مړی څخه مخ کې لاسونه پرېمینځې.

کوزال Kausale: هغه له قهره تکشین وو یا بې ځانه وه

پ داسې هم کارول کیږي، چې ناشونی دی، دا له دې څلور ګروپونوڅخه یوه ګروپ کې راووستل شي یا ترتیب کړی شي. پ او پس نورې اړیکې هم په ګوته کوي

Präpositionen werden oft auch so verwendet, dass es nicht möglich ist, sie in eine dieser vier Klassen einzuordnen. Präpositionen bezeichnen auch andere Verhältnisse. Oft sind sie sogar „leer", d. h., sie dienen nur dazu, Wörter syntaktisch miteinander zu verbinden. Dies gilt insbesondere dann, wenn die Präposition fest von einem Verb oder :einem Nomen abhängig ist

زیات وخت دا ،،تش،، دي، دا په دې مانا چې، دا یواځې په دې چوپړکې دي،چې ویونه سینکتیکي یود بل سره وتړي. دا په ځانګړي توګه هلته باورلري، چې پ اوپس په کلکه د یوه کړ یا نومن په واک کې وي.

یوچا ته انتظارېدل
له یوڅه خبرې کول

د ازادۍ حق

یوچا سره مینه، پهیوه چا برګیدل یا په قهرېدل

دې لاندې ته مې همدا نن د اکتوبر اول ۲۰۱۸ پام شو

د پرېپوزېشنونو یا وروستړو سره د پښتو ژبې ستونځې:

دا د انګرېزي ، الماني پ زموږ پښتو کې زیات یې مختړي په ځای وروستړي دي،چې که وخت پیدا شو سره بیل به یې کړو،که نه دا کاردې ګران لوستونکي وکړي.

منځ (کې)zwischen; between، څنګ (کې) ، شا (ته) او داسې نور زموږ ژبه کې وروستړي دي اونوروژبوکې لږ تر لږه الماني کې پ دي، خو موږ د الماني Mitte او انګرېزي center ته هم په پښتو منځ وایو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرو: د ا او ب (په) منځ کې zwischen مینه(کینه،خپلوي...) ده.

د کورپه منځ کې in der Mitten...چینار ولاړ دي.

په پورته کې لومړی وروستړی دیاودا دویم ځای دی، نو دا ،،په،، په دواړوکې سم نه دی.دا چې،، په،، پخیله پ دی، نو د وروستړي ،،منځ کې،، سره دا ،،په ،،نه راځي،ځکه چې دوه مختړي یا ورستړي څنګ په څنګ نه راځي، نوله دې امله لومړی غونډله داسې لیکو:د ا اوب منځ کې مینه.....ده.

یا سپین د برګ څنګ کې ناست دی. ،،...په څنګ کې... نه لیکو.

یا سپین د برګ شاته ولاړ دی.(پام:زموږزیاتلیوالاند دې پورته سره ،، تر،، لیکي، چې نام دی.

زما د اکتوبرپه اول ۲۰۱۸ دې ته پام شو، ځکه ډېر ورسره بوخت یم. اوس دا تاسو ته مخ ته ږدم.

لومړی:

.Zwischen A und B ist die Liebe(freundschaft ......)

.(................) Between A an B is love

د ا او ب منځ کې مینه (ملګرتوب.........) ده.

دویم:

.In der Mitte des Hauses Steht ein Baum

...........center......

د کورپه منځ کې ونه ولاړه ده.

په لومړي کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Between ،Zwischenاو منځ کې د دې نورو ژبومځخاينيوي او په پښتوکې پسې ځاينيوی دي، نوله دې امله په پښتو کې ،، په،، منځ کې نه ليکو، ځکه چې دوه پسې ځای نيوي څنګ په څنګ نه راځي. او،، تر ،، خوورسره تيری هم دی.

په دويم کې:

center ،Mitte او منځ کې ځای دی، نوله دې امله پ ،، په،، ورسره ليکل کيږي.

هيله ده خبرې پرې وشي، ځکه چې دې ته مې تازه فکر شوی. دليل ما راوړی،چې ولې. هيله ده تاسوبه هم دليلونه د جملوسره راوړی.

center ،Mitte يا منځ:

اول:

الف : د يوه څه برخه يا ټکی، کوم چې له ټولو هوارو يا رابندو په برابر واټن لرې دی.

ب : وختټکی، وختفضا، چې له دوه بندپديزونو (پولو) نږدې برابر واټن لرې وي.

دويم: (سياست) حزب، دلې د ښی او کيڼ په منځ کې.

ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

نه دی، نه کوم، له خوا اوکه ندی،نکوم... څنګه ليکو؟

انجنير صيب ستانه مير زهير شينواری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دی او زيات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سړی يې و ځوابونو يا نوره هم ښه څيړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دی، نه کوم، سره بيل بيل او که ګډ ليکل کيږي.

زه نه پوهيږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردی اوزه دا خپل اند له تاسوسره شريکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې دا موضوع داسې ساده ونه نیسو او لږ یې سره وشاربو. وایي، چې له خبرو خبرې راوځي.

زه هم دې پوښتنې دې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما لیکلي وو: د دې له مخه، خوزر مې ورته پام شو، چې دا ناسم دئ، نو سم یې له دې(څخه) د مخه دئ) چې د خپلې لیکنې موخې ته راځم، یو دوه وړاندیزونه:

۱ - کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کیږو او څه په لیکو، نو په هغه باید وپوهیږو.

۲ – داسې دلایل نه راوړو، چې ګوندې هغه یې لیکي اوکوم لیکوال یا پوه یې داسې لیکي یا هغسې، بې د هغه له دلیله، چې د موضوع د سمون له پاره یې راوړی وي، یعنې ولې ګډ یا ولې بیل. دا څرنګه لیکل یې هرومرو یو ژبنیز لامل یا ژبنیزه لار باید ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ یو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

باید و پوهیږو، چې دا څه شی دئ او موږ یې د ځواب یا څیړنې په هکله څنګه مخ ته ځو؟

موږدا موضوع په دوه برخوویشو:

لومړی: نه دئ (ندئ)، نه کوم(نکوم)

دویم: دا له خوا او که لخوا دئ.

لومړي ته:

موږ د لته اړ یوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو یا په دوه برخو و وېشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – یا لیکل کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ب : مخامخوالی یا که غواړی تضاد، چې به نا سره لیکل کیږي

لومړي الف ته: ،، نه ،، د یوځه یا یو وی نه والی ښایي لکه: ځم، نه ځم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دویم ب ته: موږ په ډېرو ویونو او په ځانګړي توګه خویونو مخامخویونه په نا سره لیکو او دا نا د هغه څه سره یوځای لیکل کیږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې یې هغه مخامخ وی لیکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګڼونه، چې په دوه پوره وېشل کیږي،جوړه ګڼونه دي او هغه،، چې پاتې یې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګڼونه دي] جوړه ګڼونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګڼوندي، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نورې بیلګې:ارام(نارام)، رښتیا(نارښتیا).

یادونه: دې ته باید په ګده فکروکړو، چې نارښتیا اودروغ سره توپیر لري اوکه نه؟

ځوک چې نارښتیا وایي ایا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه: ایا نه روغ اوناروغ یوځه دي؟

داسي هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهیدنه یې سره ډېر توپیر لري.

دویم ته: راځی چې وګورو، له ځوا ځنګه په خبرو کې کارول کیږي. زما، ستا،د هغه، ... یا د یو څه له خوا یو څه کیږي یا یوځه سرته رسیږي. که زیر شو، نو د لته د یوځه ځخه یوځه بیلیږي، چې دلته خوا ده، یعني د یو څه یا یو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی یعني یو څه یا یوشي ځرګند یا ذهني ښایي یا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسي د ویونوپرلپسي ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زما له خوا یا د دولت له خوا یا د بل څه له خوا وویل شي، نودا وینا نه ده اوڅه نه په ګوته کوي، خو که ووایو چي:

زما له خوا داسې وویل شو او یا د دولت له خوا داسې قوانین اینول یا لیکل شوي، نو دلته یوه وینا بشپړه شوې.

دلته د وینا څڅه هم روښانه ده،چې دا ،،له(څخه) دئ اودا یواړیکوی یا په دې حالت کي ،،څیرکومپوزېشن،، دئ. د اړیکوي له پاره په تاند کي زما لیکنه شته،هغه کتل کیدی شي. دا نوپه خته داسې دي.

غونډالي داسي جوړیږي: زما له خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. د دولت له خوا څخه لارې جوړیږي.

ما د ،، له... څخه،، له پاره هم یوه لیکنه کړې اوهغه په تاند کي خپره شوې.

دې ته باید زړه تنګ نه کړو، چې ګوندي دا موضوع څومره وزېده.

هیله ده، چې په داسي څه به ګران لوستونکي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلایل راوړي. ژبه همداسې پوره کېږي او همداسې وده کوي.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولي وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کي ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بنې یا خوندیونې هم بڼه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربښتیا په ځنو برخو کي د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلي ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کي فکر شو، چې زمونږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته به له سره داسې یوځه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو یاپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوڅنګه له پښتو سره ستونځې لرې اودا څنګه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاینیوو څه ولیکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو یا لږترلږه په درې اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکي-، تلوني- لنډ – او اوږد تیر وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لږرڼا په اچوو.

درې بیلګې به راوړو، بیا به خبرې پرې وکړ.

لومړی بیلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

په دې بیلګه کړنه وخت-اړوند بدلیږي او کړونی نه بدلیږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وڅیړل شي اوروښانه شي، چې کوم او څنګه بدلیږي (ګردانیږي).

پوښتنه: په تلنه اوتک کې به څه توپیروي؟

دویمه بیلګه: لیدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا ښی او کین د دویمې لیکې وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسې بیلارې کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړي وڅیړو.

پوښتنه: داسې ویونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته یې موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمټ دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لړ اړیینه بریښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دریمه بیلګه: غونډالې د کړنې، کړوني او (پرې) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلي اوبیايې سمون راته لړ ستونځمن بریښي.

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

١ - زه تا وهم Ich schlage dich

٢ - زه به تا ووهم،خو Ich werde dich schlagen ,

٣ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې درې تاسوولیکې، د وړاندیزونو سره

دریم ب – ددویم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې یوائې کړنه بدلیږي او نومځاینیوی نه بدلیږي اوپه دې نوروکې بیا وخت-اړوند نومځاینیوي او کړنه دواړه بدلیږي؟ خبره څه کې یا چیرته ده؟

دا د نومځاینیووبدلیدنې له پاره هم کړنه ونډه لري یا د کړنې په غاړه دئ.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه یوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کیږي، که ووایو، چې خپلواکې وي.

دویم: هغه کړنې دي، چې هغه یوبل څه ته یا د یوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅیدل. دلته یوائې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګورې، یوڅه به اورې، یوڅه به وهې، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې یې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاینیوي هم بدلیږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نیوي کاروني سره پوره توپیر لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاینیوو کې بدلون نه دئ راغلی یا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړوني اوپرېکړوني رول د لنډ - - اواوږد تیر وخت سره توپیر لري اوپه نوروژبو یا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړئ ژبه په دویمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دویمه ژبه وایي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وایي اوبیا یې په دویمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کیږي، چې دویمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار یې هم ښه وپوهیږي یا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کیدل دي او که کیدل؟؟؟ یوه کړنه ده، چې کړونی یې نا څرګند دئ او په یو چا څه کیږي. ایا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکیږم دلته وهل کیدل اووهل، دا هم بیا بله لار ده، چې یوه څه کیږي او یو څه کیدل کیږي، دې ته هم باید په کړنو کې پام وشي........

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږي. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووایي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولوغونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ ــم یو : زه تاته وهم

۴ ــ م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وڅیړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

ګڼونه په شمیرنیزه ښه او په تورو لیکل.

یادونه: د دې نامه لاندې مې یوه لیکنه ولوستله، نو له دې امله دا لیکنه.

موخه ترې ګڼونه په ادبي او نور لیکنو کې څنګه لیکل کیږي، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلنې، چې ناسمه ده، د ليکوالانو زياتو ليکنو کې د ګڼونو ليکلو سره يو ډول نه يو ډول ستونځې وليدلې، چې له امله يې غواړم د يوه مسلکي په څېر دا لو روښانه کړم.

يادونه: که ربښتيا درته ووايم، زه پېهدې درجو او طبقو نه پوهيږم، خو موږ، چې د ګڼونو څومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا يويز، لسيز، سليز ، زريز او اداسې نور دي.

موږ په شميرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنيزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شميرل.

يادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولې او دې ګڼلو ته شميرل وايو، چې دا به په همدې ليکنه روښانه کوو.

پيل:

١ – ګڼل: د ګڼلو د وې سره موږ له همغه کلې بلد يو، وايو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي يا

دا پيسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د يوې لويې څو – يا څوموالیوالی

د ګڼلو دنده: .... څو منه، مټره،-ساعته

لومړی: د څه ټاکلو غوښتونو شيانو د څووالي، څوومووالي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کيږي. په دې کې شيان ګڼل کيږي او دا په ګڼونو کيږي.

ګڼونه (پيداښتي -):٠ ١ ٢ ٣ ۴ ۵ ....١٠٠ ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوستل: یو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړی الف: لکه په یوه لوښي کې د منو ګڼل (شمیرل نه لیکو، وروسته یې روښانه کوو)، چې څو منې دي.

لومړی ب: د شیانو څوموالی: لکه په یوه لیکه کې ولاړ کسانو یو ځانګړی سړی د بېلګې په توګه سپین څوم سړی دی، چې له ګڼلو وروسته روښانیږي، چې د بېلګې په توګه سلم سړی دي یا سلم ځای لري یعنې سلم دی (هیله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتیب داسې لیکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

یوم(لومړی) ، دوهم (دویم)، دریم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

یادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودویم دی. دریم سم دی. زموږ ځنې لیکوالان یې په دوه اوځنې یې په درې بیګانو لیکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د یو څه څووالي اوڅومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړ یې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو یې هغه ګڼونه (یو یې ګڼ) بلل کیږي.

شمیرل: ګڼونه چې د کړنو یا د نښلوننخښنو له لارې سره ونښلي یا وترلشي، لکه زیاتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شمیرل ویل کیږي.

موږ د ګڼونویا عددونود لیکلو له پاره کورونه (کوټه ګی یا ځایونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بیایې همهغسې لیکنه هم ده.

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه یا ځایونه لرو، چې لومړی کور یا ځای کې له صفر تر نه ولیکل کیږي او له دې امله دا ځای یویز بلل کیږي. دویم (ځای ارزښت) کور یا ځای لسیز بلل کیږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي یا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې لیکل کیږي او لس، شل، ...،نوي ځایارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

یویز، لسیز، سلیز، زریز او ... کورونه لرو چې ارزښتځایونه هم ورته ویلی شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا یې لیکنه ده.

په پورته کې د سلیز کور کې شپږ،د لسیز کور کې یو او د یویز کور کې اته دي.

مات یا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، یعني له اتوبرخوڅخه درې برخې یا د یوه یوون (واحد،چې ناسم دئ) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا یې لیکنه یا لیکښه هم ده.

که د چا پیسې زیاتیږي، ښوایې، چې پیسې مې دوه برابر یا یونیم برابره یا درې برابره شوې. دا چې څوک یې ناسم وایي، د هغې ناسم ویلو یا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسمیز یا عشاریه:

که ولرو: ۳.۰۸۲ نو دا داسې لولو: درې لسمیز (عشاریه) صفر، اته دوه او همدا یې لیکنه هم ده.

موږ په تورو د ګڼونو د لیکلوسره ستونځې نه شو لرلی، دا یوه پیداښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سلیز کورکې شپږ، په لسیزکور کې درې په یویز کور کې پنځه لري او په لسمیز کور اته په سلمیز کور کې صفر اوپه زرمیرکورکې څلورلري اوداسې یې په تورو لیکو: شپږسوه پنځه دېرش لسمیز اته، صفر، څلور. ګورو چې په کوم ځای کې په تورود لیکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې یوه لیکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه یې سلمه ده.

لنډ بیا د پام وړ: موږ هر ګڼ بې له کوموستونځو په تورو یا د توروسره لیکلی شو. څنګه چې یو ګڼ دئ، نو همهغسې یې لیکو.

ګران لیکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پیداښښت سره په خپلو لیکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پیداښښته څنګه دي، نو ولې یې بیا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه یو، چې یو څه نویوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پسداښښتي جوړښت کې نویوالي ته اړتیا نه لري او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه چې د نويوالي اړتيا لري، هغه بيا پيداښتې د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بيا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دي او بايد سره بدل وي.

بيا: دريم په دوه يا درې يې‌ګانو يعنې دريم او يا دريېيم، ليکل همداسې ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن ليکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پيداښته بلد يو او دا بيا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

د ژبو پيدا ښنت، چې غبرګې پيدا شوي:

د ژبو پيداښنت:

زه ژبپوه نه يم، خوداسې په اند يم - په دې هکله مې په ن ج کې هم د پوهيدلو هلې ځلې وکړې، خو اند مې همدا پاتې شو-، چې په ژبه پوه يم او دا اند تاسو سره ګډوم:

د پيداښنت څخه ټولې ژبې يو د بل سره غبرګې دي. که په انګرېزي کې until ولرو، نو د ښنتو انډول يې ،، تر،، دئ. که موږوغواړو په ،، تر ،، ښه وپوهيږو اود کاروني ځای يې راته ښه څرګند شي، نو د انډول لکه until يا د الماني bis د کتنې څخه ګټه اخستلی شو.

دوی په خپلوژبوکې ډېر کار کړی اوهر څه يې څو لسواره څيړلي. څنګه چې د يوه څه، وخت يا ځای پای په ګوته کوي، په همدې ډول ،، تر،، هم، چې دا يې يواځې او يواځې د کاروني ځای دئ او بس. همداسې دا ،، تر،، بايد د ،، له،، او همداسې د نورو ځايناستی نه شي.

يو څه چې پيليږي، د هغه له پاره ،، له ،، راځي او يوڅه چې پای په ګوته کوي، د هغې له پاره ،، تر ،، راځي، يود بل ځای ناستی بايد نه شي.

بيا يې تکرار.

دا د نړۍ ژبې چې منځ ته راغلي يو د بل سره غبرګې - په همغه وخت يا يوپه بل پسې - د همغو يا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي، يعنې د ژبو په منځ کې يو غبرګون يعنې موازيت Parallelity شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ژبه کې د هغې بلې ژبې د وی(لغات) لپاره انډول یا برابر او که غواړئ معادل وی یا لغات شتون لري او که نه نو انډول يې یا د بلې ژبې رانیسي او یا یې په خپله ژبه کې په مناسب ډول ورته دا انډول پیداکوي.

که یو وی (لغات) ورځنی نه وي یعني کورنی شوی نه وي او غواړو پښتو يې ورته پیدا کړو، نو د نورو زده او پرمخ تللو ژبو څخه په همغه موخه یا برابر دا په پښتو کوو.

لکه د بیلګې په توګه زموږ د کار مسؤولو لیکوالانو د عربي ،،مایع،، په اوبلن ژباړې یا مایع يې اوبلن بلله، چې دا ژبې سره تیری دئ اوله مسلک سره خو هيڅ بلدتیا نه شته. په هیواد کې يې واورې هم شته او په دې هم پوهیږي، چې د شیانودا ټولګی بهیږي او دوي يې د خپلې ناتوانی سره اوبلن بولې. دا نور د اوبلن لیکنه کې روښانه دئ.

په دې لاندې څیړنه کې ځان داسې لږد ګرانولوستونکود جنجال سره مخامخ کوم، چې اړیین راته برېښي. (مخ له مخه دې راته بخښنه وي.).

که یو څه دې له بلې ژبې څخه رانیولي وی موخه ناسمه شوه، نو وی، خوي اوکه نوم وي نو هم بیا ناسم دی. د بیلګې په توګه، که موږ مو په هیواد کې لا تراوسه (پورې) شفاخانه یا بیمارستان یا د الماني Krankenhaus نه لرودی یا تراوسه نه وی نومولی، نو د دې لپاره به موږ هم په پښتو کې د ژبې په بنسټ او سم اندیز اړونده نوم لرودی یا ورکولی، دا چې دا د ناروغانو ځای دی، نو موږ به دا ناروغتون بللی وی. یا دا چې دا د شفا ځای دی، کیدی شي رغنتون مو هم بللی وی.

دا نوموني موږ له دې د باندنی ژبو څخه نه رانیسو، بلکه دا زموږ په ژبه کې همداسې دي یعنې ناروغ لرو او د ناروغ لپاره باید ځای ولرو، چې دا به ناروغتون شوی وی،. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کې دا د روغانو ځای نومولی. دې ته دې پام وي، چې په ولس کې مو په پیداښتي یا طبیعي ډول داسې نوموني نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کې منځ ته راغلی وی، نو باور وکړي، چې دا به د ناروغانو ځای یا ناروغتون او یا رغنتون بلل شوی وی، خو دا زموږ د لیک لوست خاوندانو د شفاخاني او بیمارستان په ځای نا سم لیکلی یا راوړي.

داسې څه، چې نا سم ونومول شي، نو بیايې سمه ونه ډېر زور غواړي. له دې امله باید وڅیړو، چې هغه څه هغسي ونوموو، چې څنګه دي یعنې د نوم څخه موخه یا شی باید روښانه جوت شي یا نوره هم ښه نوم باید له خوي څخه روښانه وي.

یوه بله بیلګه: زه چې د کورنیوچارووزارت کله کله خبروکې وایم،نوزه ورته تلد،،دننیوچارووزارت،،وایماودا ځکهچېد کورنیوچارووزارتد کورنیوچارودندهباید په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غاړه ولري اود ،، ننږنيوچاروورزارت،، د دننږنيوچارو دنده په غاړه لري. زه نهپوهيږم،چېموږد کورنيوچاروورزارت څه بولو؟

بيا وايم: پښتانه چې څه ژبې ته را ننباسي بايد دليل يې راوړي. د کومې ژبې په پښتو کې راننوتي څه چې په پښتو کوو، نو په هغه پردۍ ژبه هم بايد پوه وو او بيا لږ تر لږه په هغه وي(لغات) موخه باندې هم له هره اړخه بايد وپوهيږو.

داسي کيدی شي، چې يو څه يا يو شی يوه ځای کې وی په يوه بل ځای کې نه وي، ځکه چې هلته به يا دا ستونځي نه وي او يا دا د شيانو څرګنديدني، نو بيا د بل ځای نوم بايد وکاروو.

کيدی شي، چې يو څه په بيلو بيلو ځايونو کې په بل نوم نومول شوي وي، چې دواړه يې سم دي او دا په ټولو ژبو کې داسې شته.

بله بيلګې

د دننږنيو چارو وزارت ته د کورنيو چاروورزارت وايو، چې ناسم دی.

بله بيلګه:

له سلو ديرش له پاره اوس زموږ ژورنالستان په ډېر ناسم ډول دېرش سلنه کاروي، چې د ژبې تخريب دی. دې ته تل دېرش سلمه ويل شوی او همداسې يې ژبنۍ او شميرپوهنيزه بلل هم دي، ولې نو دا د نږدې شلوکالو راپه دې خوا سلنه شوي؟ اونورو هم په همدې ناسم ډول خپله کړې؟

دا په خپل اړوندځای کې روښانه شوي.

بله بيلګه يې: د ستاندار يا معيار لپاره په پښتوکې نوم نه لرو، نو موږ ورته بيا په پښتو کې نامناسب انډول ګورو، چې په ربښتيا کې بل څه دی(په بل ځای کې خبرې پرې شوي.

ليکنې مې ځانګړې دي

له پيله يوه اړيينه يادونه: دا څه چې ما ليکلي، دا مې له الماني ژبې څخه رانيولي او راټول کړي، دا په دې مانا، چې زه نه دومره هوښيار يم او نه دومره پوه، خو يوه وتلې ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني مې زده او د هغې په مټه او ليکنو مې ليکنې وداني دي. دې ژبې راته دا توان هم راکړی، چې د پښتو ناسمونونو ته مې پام را اوښتی او سمونونه يې د دې ژبې په مټه کوم.

بسې:

په دې کې خو زه هم کوم شک نه کوم، چې ليکنې مې ځانګړې دي او په ډېرو ځايونو کې ان ترديې، ستاسو د ليکنو مخامخ دي، خو تراوسه مې دا اند دی، چې د ژبلارې سره بې‌لارې نه دي.

زما په ليکنو کې د هغه پوهنيز څه شننو او څېړنو پرته کوم نومونه يا نور ويونه ما نه دی جوړ کړي، هغه څه چې دي، هغه مو په ژبه کې شته. دا چې موږ په ښوونځيو کې څه لولو او نه پوهيږو، چې ترې پوهېدنه به يې څه وي، نو د دې پوښتنه هم نه کوو، چې دا به نو په پښتو څه وي او وښايي، نو هغه ښوونکی او يا بل پوه يې هم نه پوهيږي، چې څه ترې پوهېدنه لري.

موږ تراوسه- دا په خواشينی وايم- پوهنه هم خپله کړې نه ده، دا مو له نومونو سره راپور کړې، دا په داسې ترې پوهېدنه، چې فکر پرې نه کوو او يا نه شو کولی، چې د بېلګې په توګه دا کره چې لولو وايو، دا بهنو پهپښتو څهوي.

هغه څه چې ما دژبې په توان اندول نومولي، دا همداسې ده او په پښتو کې ورته بل څه نه شو ويلی. دې ته مو فکر نه دی کړی چې پښتو هم همداسې يوه ژبه ده، لکه دا نورې ژبې. په نورو ژبو کې چې څه وي، هغه زموږ په ژبه کې شته، خو ميندل يې د لومړي ځل له پاره داسې لږ ستونځې غواړي.

موږ چې کومه پوهنه راپور کړې، نو د هغې هغه خونديونه مو راپور کړې، هغې نومونه مو راپور کړي او خپل نومونه يا و يونو ترې پوهېدنه مو راته پردي يا نا بلد دي.

که د کرې په ځای غونډوسکه يا غونداری ووايې، نو هغه ناست لوستي کسان درپورې خاندي.

له همدې امله ده، چې که اوس زموږ ژبپوهان له عربي زموږ له پاره ورځني کوم نوم له پاره پښتو نوم غواړي پيدا کړي، نو هغوي دا کار بې له دې کوي، چې د هغه نوم په خوي ځان وپوهوي، په دې هکله مې ليکنه شنه، چې،، پښتو ناسم راننباسلي نومونه،، سر ليک لاندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره به نه اوږدوم، اوس به راشم هغې خپلې موخې ته، د ښوونځي ليکنې ځنګه دي او دا زما ليکنې، چې له دې امله ځانګړې دي.

د ښوونځي له زده کړې زدکړې په بنسټ به وليکو :

په دايره کې تعريف شوي د داېرې توکي:

داېره، محيط، سطحه،قطعه،قطاع،قطر،قوس،وتر.

دا د ښوونځي نومونه دي، خو زموږ لوي او واړه نه پرې پوهيږي او موږ هم نه پرې پوهيږو، چې دا به نو څه وي، خو په هغه ځمککچپوهنيز پېژند يې پوهيږو. په مثلث نه پوهېږو، چې په پښتو څه ترې پوه شو.

دا پورته عربي نومونه که واورو، نو نور پرې نه پوهيږو، خو دومره پوهيږو، چې دا په يوه يا يوه پوهنيزه ريښه اړه لري. له بلې خوا دا موږ ته هغه له پيله ځکه ورځني او بلد برېښي، چې ليکلوست مو په دري کړی- لږ تر لږه هغو پخوانيو- او دا نومونه راته بلد دي يا د دې نومونو سره بلد يو. دا چې په هغه وخت کې او اوس هم زدکړې او لا تراوسه هم په پوره توګه په عربي يا درې دي، نو پښتو ته يې چا فکر هم نه کاوه، ان تردې چې هېڅ چا به له ښوونکي پوښتنه هم نه وي کړې، چې ايا د بېلګې په توګه دې کرې او مثلث ته په پښتو هم نومونه شته او که نه او همداسې يې په پښتو اندول کې ښونکو هم فکر نه دئ کړی..

ما د دې په پښتو نومونه ميندلي – دا په دې ترې پوهېدنه، چې ما نه دې ټاکلي او نه يې د ټاکلو توان لرم او نه په دې هکله د شپې خوب ګورم، چې د راپاڅېدو سره سم مې بيا نوم ورته پيدا کړی وي- او هغه دالماني ژبې په مرسته. د داېرې له پاره به داسې وليکم يا مې داسې ليکلي:

ګردی، چاپېريال، هواره، ټوټه، برخه، ټوټيووني، وړانګه، نيمی.

که دا د لومړي ځل له پاره واورو، خو ورسره بلد يو، د خپلې ژبې نومونه مو دی، خو که ووايو، چې دا په ځمککچپوهنه کې راځي، نو بيا به ورته هکپک، ځکه شو، چې هغه ورسره بلد ځمککچپوهنيز نومونه نه دي.

که د دې هغه ځمککچپوهنيز پېژند ورکړ شي، نو بياله چا نه هېريږي، خو دا به دا اوس هم دموږ له پاره ځومره هکپک کوونکی وي.

راځئ چي يو څه له يوه بلې ريښې هم راوړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په یوه مرطبان کې یو ممبران نصب (که نسب) کړو او د ممبران یوه طرف ته یو د مالګې رقیق محلول واچوو او بلې لور ته یې غلیظ محلول، چې دا رقیق محلول مشبوع هم وي، نو دلته به دا د اوبو حرکت له رقیق محلول څخه د غلیظ مشبوع محلول په طرف وي.

ګورئ، چې دلته به د پښتو په کې څه وي؟

پرته له هغه ترنویونو به نور څه په کې په پښتو ونه ګورو.

یوه یادونه دې همدلته وي: که چېرې همداسې موږ دا پور شوي ویونه وکاروو، نو لرې نه ده، چې همدا به مو د ژبې نومونه وګرځي او د پښتو انډول به نور خپله د ورکېدو لار ونیسي.

راځئ چې اوس دا په پښتو ولیکو:

که چېرې په یوه بوتل یا ساده یې لوښي کې یوه پرده کېږدو او د پردې یوه لور ته د یو نرې ملګوبې واچو او بلې لور ته یو موړ ټینګ ملګوبې واچوو، نو د اوبو خوزښت به د نرې ملګوبې څخه د ماړه ټینګ ملګوبې په لور وي. دې باندې به ګوره هغه کلیوال پښتون هم پوه شي او زده کړه به یې هم اسانه وي، ځکه چې په لومړي پېژند کې خو باید محلول، رقیق، غلیض، مشبوع هم زده کړي و دا پوره ستونځمن نومونه دي.

زه په مشبوع هلته پوه شوم، چې په کوم ځای کې مې په لیکلو دا نوم راغئ، چې له الماني څخه مې یې بیاپه پښتو انډول ومینده.

زما لیکنو او ژباړو ځانګړنوالی:

لومړی: ما چې نږدې څلوېښت د شمېر پوهنې کتابونه په پښتو لیکلي، ما هڅه کړې، چې هیڅ یو نوم هم جوړ نه کړم او دا نومونه مې د پښتو ژبه کې میندلي او شته. دا دې ځانله د شمېرپوهنې مینه وال نه، بلکه د پښتو مینه وال هم وګوري، چې د ژبې له مخې څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: ما درې د فزيک کتابونه هم ژباړلي او هغه هم د هرڅه سرهپېښتو دي او دا هرڅه پهپښتو کې شته، د کېدونې يا شونې پولې پورې.

دريم: ما شپږ او که د مخه ور سره کړو نو اوه کتابونه او څو مجلې په پښتو ليکلي، له ډلې يې يو د فلسفي کتاب ژباړه ده، چې ماته په زړه پورې برېښي او هرو مرو به د نورو ژباړو او ليکنو سره پوره ډېر توپير ولري. په دې مې دوه دمخه چې ليکلي وو، هغه مې پوره وغزول، نو له دې امله دوه غزول شوي دي.

په دې کتابونو کې د ګرامر کتاب لا تراوسه ن ج ته نه دې پورته شوي، خو د ټولو ليکنې د تاند او د دعوت درنو خپرونو کې لا د مخه خورې شوي، چې ګرانو مينوالو به لوستې وي.

د پښتو په لار کې د ګرامر ليکنې، چې د الماني ژبې په مټ مې کړي، هم ماته دپام وړ برېښي، خو هغه زه يې چې دګرانو لوستونکو څخه د لوستلو هيله کوم- سره له دې، چې دا به هم تاسو د مخه هم په پورته يادو درنو خپرونو کې لوستلې وي – چې دا بيا هم ولولي.

دا د ،، په پښتو کې ناسم ننباسل شوي ويونه،، کتاب دی: دا ليکنه - په ډېره بخښنه – ستاسو د ټولو په مخامخ يوه ليکنه ده، او دا ويونه، چې ما په پښتو ناسم بللي، دا نرډې زموږ ټول ليکوالان ليکي، نوله دې امله

هيله: ګرانو ژبپوهان او ژبمينوالو! زه په دې ليکنو سوچ بوچ ځانله يم. دا بدبختي او دا نامننديه دنده لوي ښتن يواځې زما په برخه کړې. د کتاب په سر کې مې ليکلي، چې: که چا راته دا وښووله، چې دا دې ناسم دی، نو له ما څخه دې د ډاکترۍ شهادتنامه واخستل شي، که نه د پښتو ژبې ډاکتري دې راته راکړي، چې بيا دا دومره هڅې په دې ارځې.

زما هيله له ټولو لوستونکو بيا په ځانګړې توګه ژبپوهانو څخه دا ده، چې زما ليکنې ولولي او ماته بيا له هغې وروسته په ګوتنيونې ډول خپل اند ووايي يا وليکې. که دا ساده نيسی، نوزه به داسې ترې وپوهېږم، چې يا مې ليکنې بې ارزښته دي او يا تاسو دې ليکنو ته پوهنيز ځواب نه لرئ او خولهپه پټوئ، چې په دې حالت کې بيا دا پوهنيز اخلاق نه دي او هرومرو به پېره ياستئ.

ډېره بخښنه غواړم، چې ځېره ژبه مې وکاروله، خو ځان راته په حق برېښي او يا يې تاسو راته داپهځټ يامخامخ وښاياس. بيه هم په بخښنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان علومو اکادمي پښتو څانګې محتورم ریاست او لږ تر لږه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم ریاست ته په ډېر درنښت.

موږ د ولس په زیان یا مو ولسي څه ته زیان رسول، که د هر چا له لورې وي، بابیز ګورو اونیسو، خو که زموږ ځانیز زیان په کې وي، نو بیا دزیانرسونکي سره له مریو نیسو.

هرڅوک چې ناروا کوي او دا د ولس سره نو زموږورسره په ښتکړنه نه شته. له دې امله زه غواړم، زما په تن، بدن او اند د دې کار سره لږ تر لږه په داماته په زړه پرته مسئله کې د پای ټکی کېږدم، له دې امله دا لیک:

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو د پښتو پوهنځیو محترمو ریاستونو او په ځانګړې توګه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم ریاست ته په خورا درنښت غواړم خپله غوښتنه په لاندې ډول وړاندې کړم:

ما ستاسو او زیاتو پوهانو له خوا لیکنو کې ناسم ویونه راټول کړي او په هکله مې لیکنې د تاند او دعوت او نورو زیاتو خپرونو کې خورې شوي او همداسې مې د ،، پښتو ته ناسم راننباسل شوي وینه،، د سرلیک لاندې، چې دا ټول ناسمونونه مې هلته رایوځای کړي، خپور شوی. دا ژبه زما م هم ده او حېږم، چې ناسمونونه یې په ګوته کړم او مسئول یې سمون ته راوبولم، که داهرڅومرهستونځمن کار هم وي او یا دا چې زه د دې خپلو داسې لیکنو سره ستاسو د لیکنو له امله له تاسو سره تېرې دې، چې تاسو یې هم بابېزه باید ونه ګڼۍ او زما د داسې کړنو مخامخ باید ودرېږۍ، ما پوهنیز محاکمه کړۍ.....

زه په تاسو دا دعوا کوم، چې یا مې دا ستاسو ناسمونونه، چې ما سم کړي ومنۍ او یا زما د لیکنو په ناسم ښودلو راته کلکه سزا راکړۍ. یو ځل باید وښایو، چې څوک موږ ته په ناحق وبلو او نا حق ملامتولو نه پرېږدو.

زما جزا: شهادتنامه راڅخه واخلۍ او یا د پښتو ډاکتري راکړۍ.

د ډاکتر ماخان میرې شینواري کتابونه یا ژباړې او لیکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ريښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای يا يې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې يې فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېړنې لاندطې نيولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

زما زياتې ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې:

Vienna (Austria) 1988:

لومړی:

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

Vienna (Austria) 1987:

دويم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی- Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

دویم- *Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

لاندې د شمیرپوهنې پښتوتوږل کتابونه پـه الـمان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

Bonn (Germany) 2000:

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

Bonn (Germany) 2003:

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالې شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي

Bonn (Germany) 2003:

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany) 2003:

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany) 2003:

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

Bonn (Germany) 2003:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی)
(ketabton:com ته پورته شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

Bonn (Germany) 2003:

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:Bonn (Germany) 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازمویښې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چي د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – اناليزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – اناليزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شميرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل اناليز(ketabton:com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شميرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

۱۳ څلرويشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځويشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري(ketabton:com ته پورته شوی)

<u>Bonn (Germany):</u>

شپږويشتم - د شميرپوهنې ستر کتاب دويم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغيراتو سره : دا کتاب د شميرپوهنې برخې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - څمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

نوري لیکنې، چې په ژباړه یې پیل شوی، خو لا پوره نه دي

څلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګې پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیوني سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوڅلوېښتم - فزیک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه څلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېڅلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورڅلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه څلوېښتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton:com ته پورته شوی)

شپږڅلوېښتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي)

اوه څلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰

اته څلوېښتم – ژبسنوم (که غواړۍ دویم غزېدلې لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دې پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړیینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰

دا د کتابونو نوملړ سره تېر او بېر راغلی، بخښنهدې وي.

دا کتر شینواری لیکنې چېرته میندلکیږي؟:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما نږدې له ۳۹ نه دېر کتابونه په کتابتون ټکی کوم Ketabton.com زما د غزیز او ان د ښوونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه میر زهیر شینواري ځوي زما د ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهیر شینواري له خوا خواره شوي او هیله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکتر شینواري د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولمه کولن میشنیش

اړیینه یادونه: د ښوونځي نهم ټولګي شمیرپوهنې کتاب کې مې نوم لیکل شوی، خو ما په کې څه نه دي لیکلي.

د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او دري کتابونه لیکلي وو، چې هغه بیا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسمونونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبیونو یا حلونو څخه، چې هغه همغه د ډاکتر شینواري د لیکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه وو. د پوهنې وزارت او تر جمهورریس پورې یې لیکنې ولېږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه یې د نورو کارونو څخه ډېه وکړه، وایي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میری،، وو، چې د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابښاد نورالرحمان

د مور نوم: اروابښاده پستو

د نیکه نوم: اروابښاد حسن خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیا نوم: اروا ښاده صبربي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نیټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایې ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.د مورګی غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګی لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداښتي پوهنو څانګه کې دنده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتريش ويانا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتريش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره هم وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library